

P. 1.

EX LIBRIS
ARCHITETTO
GIOVANNI

MUZIO

MANZU

Murliani

Libro equitativo

Cominciato dallo Schiavo

P O M P O -
N I I L A E T I D E A N T I

Q V I T A T I B V S V R B I S R O -
m æ L i b e l l u s l o n g è u t i -
l i s s i m u s .

T O P O G R A P H I A E V E T E R I S R O -
M A E I O , B a r t h o l o m æ i M a r l i a n i P a
t r i c i j M e d i o l a n e n s i s , E P I
T O M E , n u n c p r i m u m
i n l u c e m e d i t a .

P . V I C T O R I S D E V R B I S R O M A E R E
g i o n i b u s & l o c i s l i b e l l u s .

Rerum ac uerborum in hisce omnibus memorabilium

I N D E X .

B A S I L E A E

M . D . X X X V I I I .

RERVM AC VERBORVM IN HIS
de Antiquitatibus Romæ libris me-
morabilium Index.

A		æsculapij templū	2.100
	BASCANTI	æsculapij statua	74
	ani bali = neū 239(35	æsculapij sepulchrum	224 & fanum ibidem
Aborigines	Agathæ templum	16	
Accæ Laurentiæ sepul- chrum	136	aggeres Tarquiniij	182
acceptatorius mōs	214	agon	209
actij statua	114	agonalia festa	197
Adraste	63	agonensis porta	46
Ælius pons	223	agrippa rex	38
ælij porta	49	agrippæ campus	246
æliorum domus	185	agrippinæ thetme	16.
æmilius pons	23	42.206	
æmilius ludus	247	agrippinā horrea	248
æmilij Lepidi statua	65	agrippinæ matris Ne- ronis templum	188
æmilix uix	232	Alba rex	37
æneas in Italiā uenit.	37	alba oppidum	37
æneas Syluius	37	albanæ mansiones	240
æneas à Mezentio inter- fectus	37 (138	albula flu.	220
æquimelium locus	120	alcibiadis statua	114
ærariū Roman . 56.107		alexandri Magni taber- naculum	97
in ærario publico quæ reſeruarētur	108	alexandri Magni uictō Alexādrini nym(ria 118 phaum	

I N D E X.

phaeum	244	(288	antoninae thermæ	228
alexandrinae thermæ			252.164	
almo fluuius	161.239		antonij templum	249
alsietina aqua	157.158.		antonini columna.	213.
alta semita	15.194	(227	palatium.	214. portia
Ampelidis balineū	254		cus	4.119.213
amphitheatrum	1.154.		antoninorum sepul-	
	240		chrum	231
amphitheatrum castrē-			antrum Cyclopis	240
se	244		Aphricæ caput	240
amphitheatrum Vespā-			apodyteria	163
siani & Tiri	176		apothecæ obscuræ	202
amphitheatrorum spe-			appij riuus	161
ctacula	154		appia uia	21.48.160
amulius rex	38		appia aqua	157.158.235
Anci Martij domus	121		appia porta	48
ancile scutum	12		apollo Cœlis pex	251
ancus rex	42		apollo diadematus	63
aniceti horrea	253		apollo translatus ex A-	
anio Verus	258.159.235		pollonia à Lucul.	247
anio Nouus	156.158.		apollo palatinus	91
	159		apollo sandalarius	243
anseris argēteum simu-			apollinis templum	87
lachrum	69		202.229.245.248.250	
antiochiāi balineū	239		apollinis statua	74.118
antipatheon templū	7		apollinis mons	11.193
antipolis	228		apollinis Vicus.	250
antonius Heliogaba-			apollinis ara	100.237
lus	86		aprata locus	232
			Aqua	

I N D E X.

Aqua Martia	186	stantini	2
aqua Virgo	215	arcus triūphales quan-	
aqua cernens	quatuor	do inuenti	151
Scauros	248	arcus ueteres	80
aquæ custodia	157	arcus nouus	245
aquæ uiginti	256	archimonium forum	
aquæ usus	155	197.246	
aquæ Romanæ quæ	158	argei	222
aquæductuum ratio &		argentaria basilica	247
uarietas	156	argiletanæ tabernæ	138
aquilij iureconfulti do-		argiletus	137.138
mus	244	argiletus imus	138
Ara cœli	12	argiani horti	246
ara Maxima.24.132.133		argonautarum portu-	
251		cus	249
ara Spei	239	argus	138 (240
arbor sancta	240	armamentarium	160.
area Apollinis	239	armamentarium Tellu-	
area Galli, Thalli, siue		ris	100 (253
Galliæ	ibidem	armilustrium quid	170.
area Carsuræ	ibidem	armilustri Vicus	253
area pinaria.	ibidem	arx Romana.51 (dit.37	
area radicularia	252 (176	Ascanius Aeneæ succe-	
arena amphitheatrum		asculum picentinorum	
arcades in Italiam pro-		caput	100
fecti.	36	asinaria porta	48
arcuati aqueductus	156	asidata porticus	243
arcus triumphales	150	asiniani horti	252
arcus triumphalis Con-		asylū 27.57.58.139.248	

I N D E X:

Artici domus	245		
atrium palatij	93	B	8
arys rex	38	Bacchus	208
Auentinus rex	38	Bacchi templū	234
auentinus 22.31 (165		Bacchi prata 250	statua
auentinus unde dictus		bagnanapoli	192 (193
auentinus Murtius ali-		balbi theatrum	249
quando dictus	139	balbini domus	180
aufeia aqua	186	balantium	93.82
angusta aqua	158.227	balnearum genera ua-	
augustus ubi natus	89	ria	162.163.164
augustus mons	152 (250	balneæ palatinæ	91
augusti domus	89.118.	basilica Cōstantini	243
augusti templū	88.94	basilicę undecim	256
augusti forum	117.247	Belli indicendi mos	203
augustorum sepulch-		bellica colūna	ibidem
rum	7.249	bellonæ uicus	245
augusti Palatium	218	bellonę templū	203.249
augusti porticus ibidē		Bibliopolarum taber-	
augurandi locus	72	næ	138
auguratorium	91.250	bibliotheca Augusti	90
aurea Neronis domus		bibliotheca Maiorū	70
180		bibliotheca Pauli	117
aurelia porta	49. 238.	bibliothecæ	250.255
aurelia uia	238	bimane templum	18
aurelianū tribunal	228	Boarium forum	131
aureliani numisma	193	bona dea 61 (237.253	
aurelij pons	223	bonæ deæ templū	167.
aureus mons	50	bonæ deæ subsaxanæ	
		templum	252
		boni	

I N D E X.

boni euentus simulachrum	208 (8.208.249	campana uia	20.235
boni Euēti templum		campus Martius	8
Britannici statua	91	campi octo	256
britānici sepulchrū	219	candidati	10
bructanus uicus	254	cāteri capitis uicus	253
bruti templum	249	capaces cisternæ	179
bruti statua	65	capetus rex	38
bruttanus campus	254	capena porta	21.48
bryttiana domus	240	capena ciuitas	174.(245
Buccina aurea, uel Buccinum Aureum	243	capitoliū uetus	11.193.
busta Gallica	2.120	capitolium deorū do-	
C		micilium	53.72
CAballus mons	191	capitolium quis extru-	
caci fabula	169	xerit, incēderit, restau-	
caci spelunca	170	rarit	52
cadauerum comburendorum locus	16	capitoliū ubi omnium	
calabra curia	70	deorum simulachra ce-	
calatini sepulchrū	237	lebrantur	247 (72
calidij area	245	capitolij pulchritudo	
caligulæ pons	94.109	capitolij uaria nomi-	
calui oratoris domus		na	51
camœna porta	48 (89	capitolinus mōs	28.29
camœnarum lucus	48	capotiæ	19
camœnarum uicus & Aedis	239	capraria ædicula	246
camilli arcus	211	caprea palus	210
		capys rex	38
		caracallæ thermæ	164
		cardinalis Spoletani do-	
		mus	8
		2 4	Cardinae

I N D E X.

cardinalis Neapolita-	castra lecticariorū	253
ni domus	11	castra pegrina 153. 240
carcer à coërcendo di-		C. Aquilij domus 189
ct us	105	C. Cestij Epulonis se-
carcer pleb. Rom. 5. 127		pulchrum 23. 174
carcer Tullianum 5. 105		C. Marij trophæa 184
carcer 160. uirūm . 249		Cærulæus fons 158
carceres in circo 140		cæsaris statua 114. 117
carinæ 178. 243		cæsaris uilla 232
carmenta 40		cæsaris columna 115
carmentā unde dicta 129		cæsaris obeliscus 230
carmentę fanū 129. 247		cæsaris horti 227. & nau
carmente saxum 68		machiaë ibidem
carmentale fanum 40		cæsaris forum 116
carmentalis ara 129		cæsaris domus 187
carmentalis porta 40.		cæsaris Mutatoriū 239
41. 247		cæsaris Basilica 185
carnæ deg templum 159		cæsaris equus 116
cartharea horrea, uel ta		cæsaris templū, et ara 116
staria uel testaria 243		cæsaris templū 96. 246
Casa Romuli 250		Catuli domus 5
cassandræ statua 74		catilinæ domus 5. 89
cassia uia 233		Cecilij poëtæ sepulch-
castellum quid 157		rum 228
castellarius qs. ibidem		ceioniorū domus 250
castoris & Pollucis tem		cellæ Capitolij 71
plū 27. 95. 246. 251 (118		cella ædis Cōcordiæ 73
castoris statua 64. 115.		censorij uicus 254 (251
castrū Custodiæ 18. 234		cereris templū 84. 114.
		cereris

I N D E X.

cereris statua	74	clivus Capitolinus	67
ceseti vicus	253	clitellæ	233
cestius pons	224	cloaca Maxima	111
ceura porticus	205	cloacæ sub amphithea-	
Chalcidica Miner.	250	tro	1
chalcaria porticus	204	cloacæ Romanæ	111
chilonis domus	252	cloacina Venus unde	
christianorum affligen		dicta	99 (237
di locus	230	clodius ubi interfectus	
chrysocola quid	24 (251	clypeus Martis	71
Ciceronis domus	3.89.	clypei aurati in Cap.	71
ciceronum auita do-		Cn.Domitij delubrum	
-mus	243	249	
ciconiæ nixæ	249	coclitis statua	97.114
timbrum locus	184	coclitis arcus	131
circus quid	139.140	coclidis colūnæ	6.247
circus Maximus	3.24.	codetanus campus	255
25.141.142.251		coele Vibenna dux	151
circenses ludi	140	cœli & Terræ ara	144
cispius mons	177	cœlicolus mōs	15.21.151
citorus mons	214	cœlimontana porta	20.
ciuitas quid	43	47	
Clatræ mons	11.193	cœlius mons	20.30.151
claudia aqua	158.159	cœliæ statua	121
claudij Centimali do-		cohortes .3. uigilū	245
-mus	160 (159.240	cohortes septem uigi-	
claudij Cæs. templum		lum	244.245.254
claudij amphithea.	217	colapeti pastoris Vi-	
claudia porticus	118	cus	252
		a s collatia	

I N D E X.

collatia oppidum	46	pos	7
collatina porta	ibidem	consualia festa	143
collatina uia	233	cōcordia unde dicta	73
collina porta	9.12.46	concordiæ templum 2.	
colosseum	176	5.61.73.97.247	
colossus quid	1.181.243	coragium Samiū	240
colossus Martis	205	corinthia porticus	204.
columna Mœnia	115	corneliæ statua	65 (249
colossus Neronis	181	cornelij Domitiani do	
columna rostrata	71	mus	138
columnæ	69	corneliorū domus	192
columnæ lignæ Vi-		corneliorum uicus ibi.	
cus	253	cornificij domus	252
comitium	105.113	corniscæ	254
comitia intra mœnia		cornucopię statuæ	11
haberi, fas non esse	9	coronā qs inuenerit	59
commodianæ thermæ		coronatorum quatuor	
comitiorū locus	9 (239	templum	20.153
commodi statua	66	coruina domus	210
confus deus	143	coruini statua	118
confi templū	8.251.253	coruorū macellum	210
confi ara	143 (70.246	cosmę & Domiani tem	
constantini porticus		plum	99 (89
*constantini equus	116	Craffi oratoris domus	
constantini thermæ	15.	crescentij arx	231
192	(151	cremera locus	41
constātini arcus	2. 149.	crypta Balbi	249
constantinorū statuę	10	Cultores primi urbis	
constans Heraclij ne		Rom.	35
		cupidinis	

I N D E X.

- cupidinis templum 152
 cupidinis simulacrū 231
 curia Calabra, ubi pontifex minor dies pronunciabat 247
 curia 74.122.123
 curia senatus templum
 curia noua 178 (123)
 curia uetus ibidem
 curiæ Hostiliæ duæ 110
 cursus equorum 23
 Curtius la us 247
 Curtius fons 158
 Curtij specus 4
 Custodes urbis dij 144
 Custodiæ castrū 18.234
 Curtarum uicus 250
 Cuniculares aquæductus 156
 Cyumbellalocus 206
 cybele 11
 cyclopi antrum 160
 D
 D Acicus ludus 240
 Daphnidis Balineum 243
 Decē Tabernæ 188.245
 decianæ thermæ 171
 decij palatium 188
 D. Claudij sepulchrum 219
 decimæ Herculeanæ 133
 delphini signum 252
 deorum immitium templa ubi 234
 deorum Magnorum ara 144
 Dianæ temp. 152. 166. 167.253
 dianæ uicus 252
 diuouis ædis 252
 dioclitianæ thermæ 15. 189.245
 Domus Dionysi 252
 D. Hadriani templum 107
 ditis patris ædes 252
 domitianus ubi natus
 domitiani statua 3 (195)
 domitiani de Germanis triumphus 3.109
 domitiani statua 66
 domitiani arcus 206
 domitiani simulacrū in sinu Iouis 59 (247)
 domitiani equus 116.
 domitiāi sepulchrū 199
 domitij hortus 154
 doliola

I N D E X.

Doliola locus	112.253	fabaria porticus	253
Drufianus uicus	239	fabiorum interitus	41
drufi arcus	239	fabriti uicus	239
drufi sepulchrum	219	fabricius pons	224
E			
E Geriæ lucus	237	fagutal sacrificium	189
Elephantus herba-		fagutalis lucus	180.244
rius	248	fana unde dicta	225
elephantini libri	108	fauna	61
elis ab Hercule uastata		faunus unde dictus	152
Emporium	238 (36	faunus primus dijs tem	
Ennij sepulchrum	237	pla instituit	225
Eppij populi	36	faunus Aboriginū rex	
epulones qui	174	fauni antrum	171 (36
epulonū sepulchrū	174	fauni templum	152.224
Esquilinus campus	182		254
244. & uicus. 244		faustine templū	95. 243
esquilinus pons	224	faustinae porticus	4. 119
esquilæ 14. 19. 32. 177.		fastulus pastor	38
178		faustuli statua	110. eius-
esquilina porta	17. 47	dem interitus eodem	
equiria	249	febris templum	85
Euander Arcadia reli-		febris ara	250
cta Romam uenit	30	Fedra	87
euentus Boni statua	63	felicittatis templum	182
euentus boni templū	8	felix ciuis Rom.	179
eustachij templū ibidē		Fictilium usus	172
F			
Ab. Maximi statua		ficulensis porta	46
F fabiāus arcus	12 (65	ficulnensis uia	234
		ficus Ruminalis	78
		fidei	

I N D E X.

fidei temp.	61.75.85	fora septendecim	256
fidius deus	196.245	forum Esquilinum	183
fidei templum	250	forum holitorium	252
fidij uicus	253	fortunæ bonæ statuæ	63
figlinæ Romanæ	47	fortunæ primigeniæ,	
figulorū multitudo	172	Masculæ, Cōuertentis	
Flaminia porta	46	Benesperātis, Ridētis	
flaminia uia	219.232	Paruæ tēpla 61.134.181	
flaminius circus	202	177.135.227.254.199	
flauij Sabini dom.	195	250.130.196.57.239	
flauij Constantini pala-		fortunæ muliebris tem-	
tium	153 (218.245	plum	236
flauix gentis templum		fortunæ malæ fanum	
flora scortum	198	& ara	183
flora dea	197.198	fortunæ publicæ ædis	191
floræ circus	245	fortunæ dubiæ uicus	253
floræ simulachrum	95	fortunæ Seixæ temp.	145
floræ templū	144.198.	fortunæ arcula	134
245	(245	fortunæ simulachrum	
floralia festa	11.67.197	ex sphengite	181
flumentana porta	45	fortunati uicus	253
fluuiolus	22	Frontinus de aquis	158
Foculus	182	frumentarius uicus	253
fornices Sertiniij	147		
fontinalis porta	49.238	G	
forum Romanum	104	G Abij pop.	236
forum Latium ibidem		gabiorū ciuitas	48
fora unde nomina for-		gabini templum	12
tita	212	gabiufa porta	48.236
		ad Gallinæ uillā	232.245
		galieni	

I N D E X.

galieni arcus 18.183 (238	hadriani moles 238
galbæ impatoris horti	hadriani thermæ 179.
gallicus ludus 240	208.249
galutij thermæ 185	hadriani priuata 252
ganymedis statua 98	hadrianelus 179
ganymedis lacus 245	hastâ Romuli in arboribus
geminij uicus 254	rem creuit 91
gemoniæ sealæ 170	Heliogabalus 86
genius 144	heliogabalus Faustinae
genij ibidem	filius 95
genij ara eodem	heliogabali templū 86.
genij sangi sacellū 246	heliiorū familia 148 (95
gentiana castra alitefiana ibidem (ria 251	herculis Custodis templum 203.248 (24.197
germaniciana uictoria	herculis templum 11.8.
germanica horrea 248	herculis simulachrum 64.207 (133
getæ horti 255	herculis statua 63.110.
gordiani domus 185. & Thermæ ibidem	herculis Victoris templum 167.132.248
gordiani arcus 17.183	herculis sacra 132
gorgonis caput 254	hercules Triūphalis 133
græci 36	herculis decumæ ibidē
græcostasis locus 122	hercules fullanus 244
gregorij templum 2.20	hercules cubans 254.
Gymnasiū Traiani 101	hercules oliuarius 251
H	herculis Musagetis templum 204.
H Adrianus Faustinae	hercules Elidem uastauit
maritus 95	

I N D E X.

stauit	36	I	
stia quid	130	I	A nculus mons 38
holitorium forum	128	I	ianiculum 228.254
Honoris templum	161.		ianiculum urbi coniun-
197.233.237			ctum 42
Horatia pila	116		ianualis porta 42
Horatianæ pugnae cam-			ianiculensis pons 223
pus	237		ianiculensis uicus 254
horationæ sepulchrū ibi.			ianuarius mensis unde
Horologium Campi			dictus 57
Martij	9		ianus unde dictus 59
horrea Pop. Ro. 23.174			ianus rerum omnium
hortulorum collis 9.			initium 94.124
33.198			ianus quadrifrons 57.94
hostia à quo cōdita	238		ianus bifrons 94
hostiensis uia ibidem			ianus bifrons quid signi-
hostilia curia 240 (123			ficet 58.125
hostilia curia cōsecrata			ianus primus dijs sacra
hostiliae curiae duae	152		instituit 126. sacrificijs
hostilius rex	153		præst 126.137
hostiensis porta	49		ianus Vertumnus cur
Hierosolymitani tēpli			dictus 59
uasa & ornāmēta Ro-			ianus Aboriginū rex 36
nam translata 98.122			ianus Septimianus 254
hieroglyphicę notę	146		iani duo celebris merca-
hircij sepulchrum	219		torum locus 26.247
hygiæ statua	74		iani plures 126.256
hylerna lacus	174		iani Custodis temp. 58
			iani simulachrum 64
			iani

I N D E X.

iani templum ter tan-	iurādo adhiberi	175
tum clausum	iouis Tonātis temp.	57
iani templum cur ape-	iouis templū 11.194.	225
riretur tēpore belli	iouis Victoris temp.	86
belli inditium	iouis Viminei temp.	46
iani temp. 94. 137. 247	iouis Vltoris templū	7
Interaggeres porta	Isæum	211.250
17. 47.190	isis Aegyptiorū dea	211
intermontiū temp.	ifidis Antenodoricæ tē-	211
57	plum	161.252
insula Transtyberi.	ifidis temp.	101. 186. 210
224	isis patricia	244
insula ædis Iouis & Ae-	Itali domus	171
sculapij	Iugæ Iunonis	79
254	iugarius uicus	79. 248
in ærario locus	iulia aqua	158
56	iulia curia cōsecrata	123
Ioannis Lateran. tem-	iulia porticus	247
plum	iuliæ sepulchrum	219
20	iulij statua	225 (229
ioseph templum	iulij Pauli poëtę horti	
18	iunonis Licinæ lu-	
iovis Cœnatio	cus	183. (244
92.250	iunonis lucinæ templū	
iovis Custodis tem.	iunonis Monetæ tem-	
59	plum	5.169 (128.252
iovis Elicei temp.	iunonis Matutæ ædis	
169	iunonis Reginae tē-	
iovis feretrii templū	plum	61.253
53		iunonis
iovis Magni temp.		
27		
iovis Opt. Max. tem-		
plum		
54.248		
iovis Pistoris templū		
62		
iovis Sponsoris tem-		
plum		
62 (74.204		
iovis Statoris templū		
3.		
iovis statua in Cap.		
62		
iovis simulachrum in-		

I N D E X.

iunonis Sospitæ tem-	rem fuisse	5.90
plum	83	lanatarius campus 252
iunonis statua	74	laocoontis statua 179.
iunonis templum	230.	larum ædis 85 (232
iunonis Iugæ	79	larū ruraliū uicus 254
55.168.191		lata uia 210
Iupiter deorum rex	55	lateranorū Basilica 153
iupiter Pōpeianus	249	lateranorū domus ibi.
iupiter Syrius	95	latinus Syluius 37
iupit̄ Vimineus	14 (160	latinus Fauni filius ibi.
iunij Senatoris domus		latini ciuitate Rom. do
iuturna unde dicta	216	nati 42
iuturnæ ædis	249	latina porta 48
iuturux̄ fons	148.216	latina uia 236
iuuentæ ædicula	247	latonæ statua 74
iuuētutis templum	145	lauacrū agrippinæ 244
iuuentutem Ioui cede-		lauandi studiū 162. 164
re noluisse	60	lauinia Æneæ uxor 37
L		lauinium oppidū. ibidē
L A bicana porta	47	laurentina uia 238
L abicana uia	235	laurentiūm sylua 169
lacus pastoris	243	laurentij porta 18
lacus Curtius	111	laurentij in Lucina tem
laci tecti uicus	252	plum 8
laci uicus	253.254	laurentij panis pernae
lactaria columna	128	templum 16
lælia domus	187	laurus unde coronan-
lamina Capitolij	72	tur triumphaturi 91
lanam olim uelli mo-		Lençus grāmaticus 180
		b leucothoës

I N D E X.

leucothoës dea	24	ludi literarij	148
libera porta	41	ludi piscatoriij	228
liberæ templum	144	ludi scenici	140
liberi templum ibidem		lunæ ædis	168.253
liberi patris statua	74	lunæ obeliscus	191
libertatis templum	85.	lupa Rom. & Remi nu-	
	168.253	trix	27
ligurum uicus	247	lupæ simulachrū	66.76
libertatis atriu in auen-		lupanaria	148.187
tino	253	lupariæ	240
libertatē in primis	60=	lupercal uirginis	246
luerunt Rom.	168	lupercal quid & ubi	76
libri Numæ	228		27.77.251
licinij sepulchrum	234	lupercalia festa	78
lintei libri	190	Lybiæ macellum	183
literarum inuentio	146	lycaus mons	77
liuia Augusti neptis	118	lycaonia infula	224
liuia Drusilla	98		M
liuiæ porticus	118.240	M Acellum unde di-	
liuianū macellum	183	ctum	184
longi aquilæ uicus	254	macellum antiquū	128
loreti minoris uicus	253	macellum liuiani	244
lotreglio locus	216	macellum Magnū	160.
Lucanus pons	235		240
luciæ templum	2	macidij basilica	249
L. Iulij balnea	15	Magistratum petitori	
L. Iulij statua	153	unde aut quò profici-	
lacullani horti	249	scerentur	10
ludus magnus	240	magnorū deor. ara	144
		Maiores	

I N D E X.

Maior porta	47	M. Agrippæ ædificia &	
maia	61	ruinæ	7.8
malum punicū	195.245	M. Antonij domus	120
mamæ facellum	254	M. Attij statua	115
mamertini balincū	239	M. Crassi domus	189
mameus pons	235	M. Curtij uotum	111
mammeæ	251	M. Ludij statua	246
ad mamæam, hoc est,		M. Papyrius ubi inter=	
Diætæ	250	fectus	237
mammofa fortuna	252	M. Scauri domus	89
mammofæ fortunæ ui		Marij trophæa	184. 219
cus	ibidem	maria Maior	182
mamolo pons	235	marie Maioris temp.	19
mamuri statua plum=		maria Noua	41
bea	245	mariana monimēta	185
mamurri Formiani do		marie in Dominica tē=	
mus	159	plum	20
mamurij ancilia	12	marie Gratiarum tem=	
mamurri uicus	195. &	plum	76
statua	ibidem	marie Nouæ horti	2
mamurij uicus	12.245	marie Rotūdæ temp.	7
manalis lapis	236	marie in porticu pro=	
manlij domus	72	chodochium	4
ad Mansuetos	246	marie de populo tem=	
mappa aurea	253 (249	plum	9 (105.106
marcelli theatrū	5.201.	marforiū simulachrum	
marcellinus de notis		marfiæ statua	74
hieroglyphicis	146	martia aq̄	157. 158. 186
marcellini templum	20	martialis horti	229
		b 2. martia	

I N D E X.

martialis campus	240	dictus	142
martialis domus	10	maxentius Maximiani	
197		filius	2 (182)
martiani basilica	249	Mecœnatis horti	181.
martis Bellatoris uel		mecœnatis turris	16.182
Gradiui templum	236	medius fidius	196
martis campus	249	megalesia ludi	84.
martis tem.	203.161.239	meleagricum	249
martis Vltoris templū		melij domus solo	22
96.247		quata	120
martius cāpus.	8.212.213	mentis templum	61
martij campi ornamen		mercurij fons	237
ta	213	mercurij porticus	205
martini templum	19	mercurij statua	74.
martis templum	229	mercurij templum	101.
martis statua	74	merulana	185 (145.252
martis Vltoris temp.	61	mesa turris	193
martem noluisse Ioui		meta Sudans	175
locum dare	60	metelli porticus	70
mater Deūm qd & eius		metelli statua	65
templum	84.250	metellorū sepulchrū	237
materiarius uicus	253	metius Curtius	112
matuta dea	24	metodeum	101
matutinus ludus	240	methres rex	147
matutæ templum	134.	metrodiij porta	48
135.169.248		metrodiri porta	21
mausoleū Augusti	218	mezētius Hetruscorum	
maximiani thermæ	15	rex	37
maximus circus unde		mezētius superatus	151
		Mica	

I N D E X.

Mica aurea	240	monetæ templū & offi	
miliariū aureū	108. 246	cina	58. 72
militiarum turris	192	montanaria platea	128
milonis domus ubi	68	mundiciei uicus	253
miluius pons	9. 222	munera in circis	140
milites intra urbem le-		munera gladiator.	154.
gi non licere	9	mugonia porta	41
mimitia frūentaria	249	murtea ara	169
mimitia uetus ibidem		murtiæ ædis	251
mineruæ quæ tribuan-		murtiæ Socordiæ tem-	
tur	55	plum	138
mineruæ atrii	116. 247	mutia prata	228 (132
minerua in auētino.	253	Myagirus muscæ deus	
minerua medica	244	N	
mineruę simulachrum		NAE uia porta	47
207		nauiarū temp.	234
mineruæ templum . 55.		naualia	228
168. 194. 211. 237. 239.		nauigandi artis inuen-	
247. 248		tor	59 (217
mineruæ statua	74	naumachia Domitiani	
mineruium	250	naumachia Circi Max.	
misenatium castra	243	naumachiæ	254 (145
misericiordiæ temp.	57	nemesis statua	63
mithridatis equi	10	neptunus eques	144
Mœcenatis horti	244	neptuni sacellum	192.
mœnia columna	115	202. 209. 215	
moles Hadriani	231	neptuni ara	204
moluius pons	222	nerua primus aquæ du-	
moneta unde dicta	58	ctus reperit	155. 156
		b 3	neruæ

I N D E X.

neruæ forum	103	numeriani statua	91
neruę columna	ibidem	numi ænei inuentor	59
neruæ palatium	104	numæ regia	247
neruæ porticus	ibidem	numæ mystica	112
neruæ ædificia	6	Nymphęum Iouis	245
Neronis Circus	230	nymphęa undecim	257
neronis horti	ibidem		
neronis naumachię ibi.		O beliscus quid	145
neronis suburbanũ	234	obelisci quibus ere-	
neronis sepulchrum	9.	cti	147
	199	obelisci Augusti	219
neronis thermę	8. 249	obeliscus Campi Mar-	
Nicolai in carcere tem-		tij	217
plum	5	obelisci circi Max.	145.
nili simulachrũ	64. 230	obelisc ⁹ Lunę	191 (147
nicostrata postea Car-		obelisci magni sex	255
menta uocata	129	obelisci parui	ibidem
Nouus Vicus	253	obelisci ij. iacet alter,	
nomentana uia	14	alter erectus	251
nosocomion	225	obsequētis fortunę tem-	
notę hieroglyphicę	146	plum	61 (201
noua uia	160	Octauię bibliotheca	
nouitianę thermæ	189	octauię curia	ibidem
Numæ regia	75	octauię porticus	ibidē
numæ sacrarium	128	Oenetrius Lycaonis fi-	
numę sepulchrę	228. 254	lius	35
numentana porta	47	Officina Monetę	58
numentana uia	234	officinę minij	198 (244
numentanus pons	234	olympiadis thermę	188.
		Opimij	

I N D E X.

Opimij curia & basilica	palatinus primum Ro-
oppius mons 177 (122	ma inhabitatus 39
ops quid significet 61	palatinus pons 226
ops saturni uxor 4	palatini montis ety-
opis templū 4. 61. 246	mologia 81
Orestis ossa 56	palladium ex incendio
Osiris 211	ereptum 65
Otto Mediolanensis 12	pallium purpureū Au-
Ouidij domus 81	relj 71
ouidij horti 232	pāphiliāna domus 194
ouilij septa dicta 214	panarius Iupit 105. 106
P	pan Arcadum deus 77
P Acis ara 99	pandana porta 41
pacis temp. 3. 98. 243	panis ara 76
padi uicus 250	pantaleonis temp. 100
palatho Hyperborei fi-	panfæ sepulchrum 219
lia 82	pantheon 7. 207. 249
palatia Latini uxor ibi.	parcarum triū locus 94
palatium 25	parthorum septem do-
palatium Maius 93 (36	mus 252
palantiū Arcadię urbs	patratilli uicus 254
palantium castellū ibi.	patricius uicus 119
palatij porta 93	pauli balnea 15 (247
palatina ara 251	pauli basilica 117. 243.
palatiū Licinianū 186	pauli uicus 254
palatij amœnitas & fre	pauli balinex 192. 245
quentia 92	pecunia cudendi officiz
palatina porticus 90	na 108
palatinus mons 25	pelasgi 36

b 4 peloz

I N D E X.

peloponneses ibidem	piscarium forū 129. 248
penthapylon Iouis ar=	piscinę publicę uicus
bitratoris 250	pistorum deus 105 (252)
penates 144	forum pistorium 253
penatium templum 87	plateę Antonianę 92
penatium ara 144	platanon 253
peregrina castra 153	planciani, uel plaucia=
pertusus lapis 246	ni horti 244
petelinus lucus 244	ploti uicus 254
petri carcer 5	Politorium 42
phaneti 36	pomeria capta 52
phelidij insula 250	pomœrium quid 43
Philippi domus 240	pomœrium quando in
philippi porticus 249	stitutum 39 (194)
philippi therme 19.179	Pomp. Attici domus 15
243	pompeij atrium 206
phyllidis domus 171	pompeij Curia conse=
pici antrum ibidem	crata 123 (148.206.243)
piconia fons 186	pompeij domus 180.
pietatis exemplum 127	pompeij sepulchrū 237
pietatis templum 126.	pōpeij theatrū 205. 249
127.216.252	pompei adis 251
pila oratia, ubi trophęa	pontificis palatium 229
locata nuncupantur	pontificum curia 75
curia 246	pontificales horti 230
pila Tiburtina 10. 197	pontes octo 255
pinciana porta 46. 198	populi porta 46
pintius collis 10.198	portę urbis Rom. 44
pincij senatoris domus	portę nęuicę uicus 252
198	portę

I N D E X.

portæ radusculanæ uicū	152	pudicitiaē patriciæ templum	133.248
portia Basilica	223	pudicitiaē plebeię templum	
portia curia	ibidem	plum	134
porticus	207	puluerarius uicus	239
porto Gallo	2.120	puteal	121
portumnalia festa	238	puteal Libonis	247
portunni ædis	238.251	puticolæ	235
portuēsis porta	49.238	puticuli locus	17
Præfides urbis qui	144	pyramis quid, & unde dicta	173
prætura præstantissima prænestina uia	235 (240)	pyramis Cestij epulo nis	23
praxedis templum	20	pyfistratus primus bibliothecam instituit	201
priapus ubi cultus	181	pythagoras quando in Ægypto	147
priscillianę balineū	254	pythagorę statua	114.
probæ puteus	16.188		
procas rex	38		
promethei lac.	239.244		
prospera fortuna quæ	134		
proserpinę raptus	201	Q V A drata urbs Roma	39
proserpinę templū	144	quadrati uicus	254
proserpinæ ara	210	quęstorum schola	243
prothyron locus	7.207	Q. Catuli domus	189.
Publica fortuna in Colle	245	Q. Martij statua	115 (252)
publicolæ domus	90	quietis templum	177
publicus uicus	135	quirinalis mons	32.191
P. Africani domus	137	quirinalis porta	46
		quirinalis uallis	15.191
		b 5	quiri-

I N D E X.

quirinalis quando in-	roma quādo, & à qui-
habitus 43	bus condita 39
quirini templum 15. 11.	romæ forma ac magni
191.194.245.246	tudo.28.39.42.43.250
quirini porticus 194	romę ptes q̄s quicq̄ po-
quintia prata 232	puli inhabitant 42
R	romam quis muro in-
Aciliani maiori ui-	cluserit 43
cus 254	romã certos terminos
raciliani minoris uicus	non habuisse 44
rauenatiũ urbs 227 (ibi.	romana porta 41
reges urbis Ro. qui 35	romanæ portę quæ pri-
remi uita & interitus 39	mæ 40
remi simulachrũ 66. 166	romã imperij sedes 250
remi templum 243	romanum forum 246
remuria locus 171. 253	romuleus mons 82
remurius mons 166	romulida porta 41
renus fluuius 3	romulus rex 38
rheni flu. simulachrum	romulus Proculo appa-
106.109	ret. 15
respiciens fortuna 251	romulus & Remus ubi
rheatinus ager etiã pala-	expositi 77
tium dicitur 82	romuli casa 70.88
rhamnusia 63	romuli templũ 76.247
rhamnusiæ ædis 250	romuli simulachrũ 66
rhea Vestalis 38	romuli sepulchrum 110
ridiculi templum 237	romuli & Remi tem-
ripæ porta 49	plum 99
roma Aeneę filia 85	rostra quid 96
	rostra

I N D E X.

rostra pop. Ro.	246	saliorum curia	90
rostra templum	109	salientis aque uicus	252
in Rostris que fieret	110	fallustiani horti	14.245
rostrati uicus	254	fallustij forū	12.195.245
Ruma quid	26.78	fallustij domus	195
ruminalis fic ⁹ in Comi		salutaris uicus	250.254
tio ubi & Iupercal	247	salutis temp.	61.108.
ruminalis locus & ficus			196.245
77.78.26.246.223.247		salustrium	195
rumon Tyberis dictus		samarium spoliū	240
78.221		S. Achillei templum	21
s		S. Andreæ templum	88.
S Abbatina aqua	231		188.120
S sabbatinus lacus	231	S. Andreę in Mentuza	
fabellorum palatiū	201	templum	128
fabellorum domus	5	S. Alexiæ templum	22
fabini uicti	42	S. Alexij templum	167
fabinorū māfiones	119	S. Aloisij templum	208
fabinarum raptus	143	S. Anastasię templū	144
facer pons	222	S. Angeli templum	205
facer ignis ubi custodi-		S. Angeli pons	223
tus	130	S. Agnetis templū	47
sacra uia	120	S. Balbinæ templū	164
sacriportus	243	S. Barbinæ templum	22
salæ septem	179	S. Bartholomei pōs	224
salaria porta	46	S. Blasij temp.	104.209
salarla uia	13.233	S. Catharinæ temp.	124
salarius pons	215.233	S. Crucis templum	19
salinæ	131.251	S. Crux in Hierusal.	152
		sanctus	

I N D E X.

sanctus deus	196	plum	80
S. Euāgelista uirgo	152	S. Marię in porticu tem	
S. Gregorij templū	67	plum	129
S. Gregorij in Damaso		S. Marię de consolatio	
templum	183	ne templum	81
S. Gregorij in Velabro		S. Martinę tem.	97.106
templum	135	S. Martini templū .	178
S. Laurentij templū	95	S. Nerei templum	21
S. Laurentij in fontana		S. Nicolai in carcere tē-	
templum	180	plum	126
S. Laurentij porta	47	S. Pancratij porta	49
S. Laurētij in panis per		S. Pantaleonis tem.	120
na templum	188	S. Pauli porta	22. 49
S. Laurentius in Miran		S. Petri templum	20. 18
da	93. 119	S. Petronillę temp.	229
S. Ioannis porta	48	S. Priscę templū	22. 168
S. Ioannis & Pauli tem		S. Prudentię temp.	189
plum	20	S. Sabinę temp.	22. 166
S. Marcelli ædis	210	S. Saluatoris templū	56
S. Maria Auentina	167	S. Sebastiiāi porta	21. 49
S. Marię Aegyptiacę		S. Sebastianus ubi pas-	
pons	226	sus	238
S. Maria Dominica	152	S. Sixti templum	161
S. Maria in febribus	229	S. Stephani Rotundi	
S. Maria de Inferno	96	templum	21(130.152
S. Maria Rotunda	207	S. Stephani temp.	24.
S. Marię Aegyptiacę		S. Susannę templū	195
templum	129	S. Theodori templū	76
S. Marię de gratia tem-		S. Thomę templum	20
		S. Vita	

I N D E X.

S. Vitalis templum	188	seiuges	71
Satrium	206	semnefreteus rex	147
saturnus Creta pulsus		semproniana Basilica	
36. Aboriginū rex ibi.		senaculum	122 (137)
saturnus primus num-		senatorum pons	225
mum signari instituit		senatulū locus quis	80.
saturni ædis	246 (108	197.245.246	
saturni tempora qualia		senatula tria	255
107		senatus, nisi in loco au-	
saturni temp. 4. 56. 107		gurato haberi nequit	
saturni statua	193	93.123	
saturnia urbs	41. 51. 228	senonum cineres	113
satyrus	201	septa Trigaria	249
saufei uicus	254	septa campi Martij	214
Scale Gemoniæ	170. 253	septisfolium	149
scelerata porta	41	septimij arcus	107
scelerata uia	195	septimiãa porta	50. 254
sceleratus uicus	119	septius mons	177
sceleratus campus	195	septizonium Seueri	2.
sceptrum in iureiuran-		149. 148. 251	
do adhiberi solitū	175	septodium	149
scipionum fons	249	septorum mons	215
scipionis statua	65 (231	serapæum	211 . 245. 250
scipionū sepulchræ	237.	serapidis templum	101
schola Cassij	253	sergij uicus	254.
scribonij sedes	121	sertinij fornices	147
scyphus Ro. & Remi	4	Ser. Tullius rex	43
scyphi ferrei	96	Ser. Tulli regia	244
Seia fortuna	181	Ser. Tullij statua	129
		seruiliorum	

I N D E X.

- feruiliorū sepulchræ 237
 feruorū dies festus 167
 fessoriani domus 153
 feuerianæ thermæ 239
 feueri septizoniū 2. 148
 feueri arcus 67. 45 (149
 feuering thermæ 227
 sex. Lucei uicus 254
 sex. Ruffus de aqs 158
 ser. Tullius è serua na-
 tus 167
 Sicciana statua 254
 sibyllæ statua 110 (114
 sibyllini libri combusti
 sibyllini libri 72 (92
 sicilia locus in Palatio
 ficulos primū Romam
 incoluisse 35
 ficinini Basilica 19
 signū Iouis impatoris
 Prænestę deuectū 248
 filex per quem iurabāt
 olim 71
 simi Publici uicus 254
 simulachra ex publico
 facta 101
 sinuessæ 237
 sisimini Basilica 182
 sisinius de ludis 140
 Socordiae templum 138
 fororiū Tigillū 119. 243
 solis templū 144. 246
 Spei temp. 128. 237. 246
 spoliarium 160 (sa 100
 Sp. Cassij domus euer-
 Sp. Melij domus 138
 Stabula IIII factio. 248
 statæ matris deæ simu-
 lachrum 114. eius deæ
 contra ignem uis ibi.
 statilij amphitheatr. 153
 stationes Municipiorū
 247
 stator Ro. reip. 74. 250
 statuę cornucopiæ te-
 nentes 11 (254
 statuæ ficcianæ uicus
 statuarū uaria genera
 stercoraria porta 68 (62
 Suarium forum 22. 246
 sublitius pons 23. 226
 suburra 2. 243. 187
 suburra plana 187
 suburranus cliuis 183
 succufanus pagus 187
 subuelia domus 90
 subtrus Ianum porta 50
 sudans meta 243
 sulphiti citerio. uicus 239
 sulphiti

I N D E X.

Sulpiti ulterioris uic. ibi	tergemina porta	49.
summanus deus	terminalia festa	238 (238
sufannæ templum	termino nullus loc.	59.
Syluani templum	cur eius temp. in Ca-	
syllæ statua	pitolio	60
syllæ sepulchrum	testaceus mons	23.172
T	tetricorū tyrannorum	
T A bernæ decem	domus	160
tabernæ Lanæ	Theatrum quid	200
tabernæ ueteres & nouæ	theatra q̄ primi ædifica-	
tabernolæ regio	rint	200
tabulæ	theatrum Marcelli	5
tarpeius mōs	theodori templum	26
51. 27. 68	thermæ unde dictæ	162.
tarpeius pons	earū usus. eodē, luxus	
224	ibidē & sequentibus	
tarquinius Supbus ur-	thermæ Cōstantinianæ	
bē muro cingit	thermæ duod.	256 (245
43 (90	thessali	36
tarquinij prisci domus	thuscus uic ⁹	79. 89. 151
tarquini quæ templa dedi-	Tiberij domus	89. 250
carit	tibur uetus	10
97	tiburtina porta	47
taurina porta	tiburtina uia	235
47	tiburtina pila	10
Tegulæ Capitolij	tiburtina uilla	195
72	tiridatis equi	193. 246
telluris templū	titi thermæ	19. 240 (160
99. 243	T. Clau. Clypti domus	
tempestatis ædis	titū	
239		
templa olim in altum		
ædificata, & gradibus		
in ea ascēdebat.		
8. 207		
templa Ro. Curia		
74		
tepula aqua		
158. 236		
terentus		
209. 221		

I N D E X.

titi Impatoris thermæ	trium uiarũ uicus ibi.
Torq̃ti balineũ 239 (178	trium ararũ uicus 239
Traiana aqua 186	triumphalis pons 223
traiana uia 238	triumphales arcus 150
traiani arcus 102.239	triumphalis porta 48
traiani columna 7.102	triumphalis uia 230
traiani Dacica uictoria	trophæa 18
traiani equus 102 (7	trophæa unde dicta 219
traiani forũ 6.101.247	Tulli Regia 240
traiani mors 103	tulli Hostilij domus 89
traiani numisma 102	tullianum carcer 5.105.
traiani ornamenta 6	248
traiani palatium 102	tulliorũ sepulchrũ 237
traiani porticus 6.102	turnus ab Aenea inter-
traiani priuata 253	fectus 37
traiani cæsa. Au. ther-	turris militiarum 192
mæ 243	turres Romæ 50
traiani uicus 252	Tyberina uia 233
trãstyberina regio 227	tyberina insula 213
trãstyberina insula 224	tyberinus rex 38
transstyberinæ regionis	tyberinus campus 213
situs 34 (243	tyberinus flu. 220
transitorium forũ 104.	tyberis unde dictus ibi.
trēbij Aedilis statua 65	tyburtina porta 17
tremelij statua 115	tyburtina pila 246
trigemina porta 251	tygris simulachrum 64.
trigonia porta 41	v
trinum numen 196	V AEiouis temp. 27
tripolis arcus 217	Valētia Itali filia 81
trium alitum uicus 253	ualen-

I N D E X

ualetinus pons	237	ueneris almae uicus	152
ualerij uicus	253	ueneris templum	145 .
ualeriana statua	254		152.243
uallis Martia	217	ueneris Caluae tem.	62
uallis uaticana	230	ueneris Cloacinae tem =	
uani ducis domus	89	plum	99
uarianae thermæ	171	ueneris Erycinae tem =	
uarronis statua	91	plum	61.233.244
uaticanius	254	ueneris Genitricis tem	
uaticanū palatium	93	plum	96.114
uaticanus campus	229	ueneris Murciae ara	169
uaticanus pons	223	ueneris ædis opus Fa =	
uaticanus deus	229	biij	251
uaticanus mons ibidē		ueneris simulachrum	
Vestiliana domus	240		207.231
uestij balineum	239	ueneris Victricis tem =	
uæiouis temp.	57.247	plum	206
uelabrum	26.136	ueneris Verticordiae si =	
uelabri templum	135	mulachrum	233
uelabrum Maius	252	uerbenæ unde sume =	
uelaturam facere	135	rentur	71
uelatura quid	26	uergilij domus	182
uelia	251	ueni Parthici arcus	239
uelia locus	5	uertumnus deus	136
uelia curia	89	uertumnus deorū Ma =	
uelia unde dicta	90	ximus	142
uelia Summa ibidem		uertumni templum	136
uellendi lanā mos ibi.		uertumni signa & fe =	
uenus Myrtea	173	sta	ibidem
		c	uelpasiae

I N D E X.

uespafiani & titi tem= plum	247	uictoris Iouis ædis	251
uespafiani arcus	121	uicus Ceios	252
uespafiani thermæ	19	uicus Cyprius	119
uefta unde dicta	130	uicus Fortunæ	92
uefta simulachro caret		uicus padi	ibidem
ueftæ lucus 75 (ibidem		uicus Victoris	252
ueftæ templum 88 . 75.		uicus Infusæ diei	250
130.247		uicus patricius	119
ueftales ubi puniren= tur	195	uicus publicus	135
ueftalium carcer	13	uicus Sceleratus	119
ueftalib. condēnatis fa= cra deponēdi ritus ibi.	244	uilla publica	215.249
uia Collatina	233	uiminalis porta	46
uia Hoftienfis	23	uiminalis collis	32.188.
uia lata	245	uiminalis inhabitatus	
uia noua	22.79	primum	43
uia publica	1	uiminalis campus	190
uia Sacra	120.243	uiminei Iouis templū	46.244
uiæ Romanæ fratę	232	uiminum fylua	46
uiæ uigintinouem	257	uinearum primus cul= tus	36
uiberini uicus	254	uifpiani lacus	239
uictoriæ templum 61.		uirbius clius	180
83.100.168.246		uirgo aqua	157.158
uictoriæ ara	123	uiriplacæ facellū	85.250
uictoriæ uirginis ædi= cula	83 (246	uirgo aqua	235
uictoriæ ftatua 63 . 74.		uirutis templum	161
		uitalis templum	16
		uitellianum	

I N D E X.

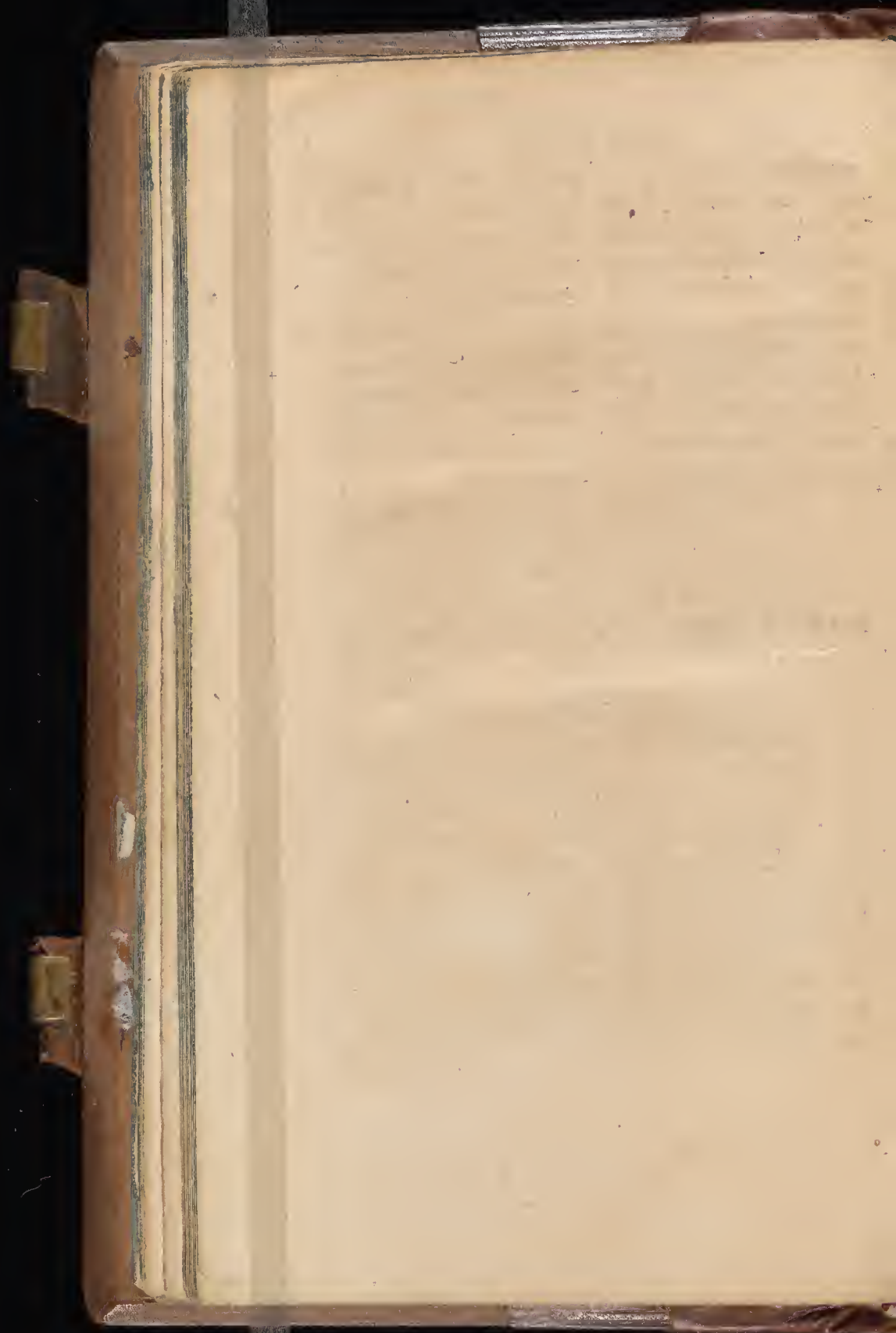
uitellianum bellum	52	uulcani ædis in circo	
uiti templum	18	Flaminio	241
uiturbij domus	89	uulcani area cum uul-	
uiuaria unde dicta	190	canali ubi lotos à Ro	
uiuariolum	235	mulo fata	243
uiuarium	17	uulpia bibliotheca	190
uiuarius puteus	190	uulcani templum	203
Vortumni ædis	248	Vrbis Romæ situs	28.
Vmbilicus urbis	247	29, &c.	
Vnguētarius uicus	248	ursus pileatus	18
Vulcani templum	97	Xystus pons	223.

C 2

BASILEAE, PER THOMAM

PLATTERVM, ANNO M. D. XXXVIII.

Mense Martio.

2
P O M P O N I I L A E T I

DE ANTIQVITATIBVS VR

bis Rom. Libellus.

AMPHITHEATRVM.

IN media urbe Amphitheatrum: inchoatum à Vespasiano, perfectū à Domitiano cum incrustatione intrinsecus, & extrinsecus cum signis.

Et in singulis superioribus arcibus erāt statuę marmoreę. Ibi fiebāt ludī: sub tāto ædificio subsunt cloacę, adeo ut pars edificiū sustineatur à cloacis. Ab latere ædificiū, uersus Septentrionem & orientem, erat Vía publica, strata lapidibus quadratis magnis. Amphitheatrum nunc appellatur Colosseū, ab colosso qui ibi erat. Est autem colossus magna statua, quando fiebant ludī, ædificiū cooperiebatur linteis.

A Busta

Busta Gallica.

Post Capitolium inter septentrionem & orientē, est locus appellatus Busta gallica, ubi Galli in magna copia à Camillo interfecti fuerunt, & ibi habēt sepulchra, locus nunc dicitur Porto Gallo.

Templum Aesculapij & templum Concordiæ.

In horto sanctæ Mariæ nouæ, est uestigium templi Aesculapij, & templū Concordiæ.

Arcus Triumphalis Constantini.

In radicibus mōtis Palatini uersus Colosseum, est arcus Constantini principis cum uictorijs allatis post profligatū Maxentium filium Maximiani.

Septizonium Seueri.

In templo sanctæ Luciae, sub colle sancti Gregorij, est Septizonium Seueri, ornatum columnis, dictum à septē zonis.

Suburra.

Suburra inde ubi est Colosseum incipit, & producitur usq; ad superiores Exquilias.

Fragmentum

Fragmentum.

Fragmentū minimæ rotunditatis prope Colosseum, cinctū erat marmoribus, supra erat Iouis simulachrum.

Circus Maximus. templum Iouis Statoris.

Domus. M. T. Ciceronis.

In ea parte Palatini montis quæ aspicit Circum maximū, templū fuit Iouis Statoris, propè quod templū fuit domus M. Ciceronis.

Templum Pacis.

Post Palatium statim uersus Septētrionem, sunt ruinae templi Pacis, quod templum Vespasianus post bella ciuilia ædificauit.

XIII. columnæ Domitiani insignum sui triumphi.

Inter Capitoliū et Palatiū, ubi remanserunt tantummodo tres columnæ altæ, erāt XIII. satis ornatae, supra has columnas erat statua equestris, Domitiani Augusti, et sub pedibus erat Rhenus fluuius Germaniæ. Triumphauit enim de Germania.

Apertura Curtij.

In eodē loco fuit olim illa apertura terræ, in quam se demisit Curtius armatus unâ cum equo; terra tunc statim coiuuit, & pestis euanuit. Iste locus est in parte fori Romani, circum quod fuerunt multa templa & ornamenta: inter quæ tēplum Vulcani, ante quod templum pendeat scyphus, qui tenuit Remū & Romulū.

Porticus Antonini & Faustinae.

Prope forum, ubi nūc hospitale est aromatariorum, fuit porticus Antonini Imperatoris & Faustinae.

Templum Saturni & Opis. ærarium Po. Rom.

Sub Capitolio est parua ecclesia diruta, quæ imminet hospitali sanctæ Mariæ de porticu, ibi fuit templū Saturni & Opis eius uxoris, in quo templo fuit ærarium pop. Rom.

Arcus triumphalis Seueri. Templum Iunonis Monetæ.

In radicibus Capitolij, uersus Aquilonem & Zephyrum ad ortum æstium, est

est arcus triūphalis Seueri Imperatoris. Propè fuit tēplum Iunonis Monetæ, & templum Concordiæ, & inde fuere multi gradus ad Capitoliū.

Tullianum.

In radicibus Capitoliū, supra forū Romanum, uersus Septentrionem, est carcer, nunc dicitur sancti Petri, olim fuit illa pars carceris, quam construxit Tullus Hostilius, & appellabatur Tullianum.

Carcer. Theatrum Marcelli.

Ex altera parte Capitoliū, uersus meridie, ubi est ecclesia sancti Nicolai in carcere, fuit post ædificatus carcer ab Claudio Decemuiro, appellauit carcerem urbis Romanæ, propè est Theatrum Marcelli, nunc domus Sabellorum.

Velia domus Catilinæ.

Illam partem montis Palatini quæ uidet forum Romanum, appellatur Velia, quia ibi antiqui pastores ante tonsuram ouium, uellebant lanam ex ouibus, eadem pars habuit domum Catilinæ & Catuli.

Aedificium Neruae Imperatoris.

Inter Capitolium & Esquilias, uersus Arcon, adhuc sunt magna uestigia, cum inscriptione Neruae Imperatoris.

Forum Traianum, & ample porticus.

Inter Capitolium & Quirinalem montem seu collem, ab aedificio Neruae usque ad columnam Coclidem, & radices Capitolij, fuit forum Traiani, circum quod erant ornamenta innumerabilia, huc fuerant ornamenta aduecta ex toto orbe terrarum.

Versus occasum porticus cum amplis & excelsis columnis, & cum magnis epistilijs, adeo mirabile opus fuit, ut qui intruerentur non poterant adduci ad credendum, ut illa essent facta manibus hominum, sed gigantum: pars tota quae uergit ad occidentem quia motus Quirinalis impediebat, illa pars motus tota excisa fuit, et solo aequata, ne forum spacio fraudaretur.

Sepulchrum Augustorum.

Locus ille qui uidetur esse mons, supra
flumen

flumē eundo ad populum, sepulchrum
fuit quorundam Augustorum.

Columna Traiani.

Columna quæ est in foro Traiani, ere-
cta est à Po. Rom. in honorem Traiani,
post uictoriam de Dacis, facta est colum-
na, & ipse Traianus columnam non uis-
dit, concessit enim ad Indicam expeditio-
nē. Hæc columna ab radice, siue à pede
usq; ad uerticem imaginibus egregie or-
nata fuit, ut hodie partim apparet.

Pantheon.

Vbi nūc est ecclesia sanctæ Mariæ Ro-
tundæ, ibi fuit Pantheon, dedicatum Io-
ui Vltori, cuius cognomen fuit ex lami-
nis argenteis, illas laminas sustulit Con-
stans nepos Heraclij ueniens ad urbem.

Antipantheon.

Antipantheō appellat Prothyriō, locus
ante portā tēpli. M. Agrippa fecit illud.

Templum Consi. templum Herculis.

Antiqui ingrediebantur tēpla per gra-
dus ascendendo, in unum tantum descē-

debant, quod fuit ædificatum in honorem dei Consi, qui erat deus consiliorum, quod templū erat prope templum Herculis in Circo maximo.

Templum boni Euentus.

Prope supradictū Pantheon, erat templum boni Euentus.

Ruina M. Agrippæ.

Aedificia propè Pantheon, sunt ruinae M. Agrippæ: & extenduntur usq; ad domum quæ fuit Cardinalis Spoletani.

Thermæ Neronis.

Aedificia quæ sunt in sancto Eustachio, fuerunt Thermæ Neronis, postea instauratæ ab Alexādro Imperatore, dictæ sunt Alexandrinæ.

Campus Martius. Horologium.

Vbi est ecclesia sancti Laurentij in Lucina cū hortis, ibi fuit Campus Martius, in quo habebant comitia. Et ubi est domus noua facta, quæ est capellanorum cuiusdam capellæ sancti Laurētij, ibi fuit basis horologij nominatissimi.

Horologium

Horologium effossum.

In campo Martio ubi est epithaphium capellanorum, ibi fuit effossum horologiū, quod habebat septē gradus circum, & lineas distinctas metallo inaurato.

Solum cāpíerat ex lapide amplo quadrato, & habebat lineas easdem, & in angulis quatuor uenti, cū inscriptione, ut Boreas spirat: ex opere misino.

Collis Hortulorum.

Collis ille qui surgit à dextris, eundo ad ecclesiam beatæ Mariæ de populo, uocatur Collis hortulorū, in quo sepulta fuerunt ossa Neronis. Pars quę subiacet plana, uergēs ad austrum, et libim, habebat hortos, & est tota humida.

Porta Collina.

Antiqui cogitauerūt à porta Collina protēdere mœnia urbis, usq; ad Pontem Miluium, propter securitatem istius planitie, sed aruspices uetuerunt, quia non licebat intra urbem comitia facere, & legere milites pro exercitu.

Pintius.

Collis Hortulorū, nūc appellatur Pin-
tius, à quodam ciue.

Candidati.

Ex colle Hortulorū descendebant can-
didati, albis uestibus, qui erāt petitori ma-
gistratum.

Pila Tiburtina. domus Martialis.

Inter collem Quirinalem, & Hortulo-
rum, est locus depressus ubi nunc est uis-
nea, qui appellatur Pila Tiburtina, pro-
pe quā Pilam fuit domus Martialis; unde
ait: Sed Tiburtinę sum proximus accola
Pilæ, ista pila nūc uocatur Tibur uetus.

Duę statuę equorum.

Exeundo à domo Pomponij, per dor-
sum montis Quirinalis uersus septētrio-
nem, sunt equi cum statuīs marmoreis,
fuerūt missi à Mithridate rege Armenię
ad Neronem Imp.

Tres statuę marmoreę.

Sunt tres statuę marmoreę Constan-
tinorum.

Duę

Duæ statua marmoreæ.

Sunt duæ statua marmoreæ tenentes
Cornucopiæ sinistra manu, hæ sunt sta-
tua fluminum Deorū, significant rerum
copiam.

Cybele.

Cybele sedens super duobus leonibus
turrita, quia præest turribus & castris,

*Floralia,**Mons Clatræ, & Apollinis.*

Eundo à sinistris est uallis inclusa parie-
tibus, ubi fiebant Floralia: & mons à sini-
stris habens domum Cardinalis Neapo-
litani, & est pars Quirinalis mōtis, & uo-
catur mons Clatræ & Apollinis.

Capitolium uetus.

Mons à dextris uocatur Capitoliū ue-
tus, et est pars Quirinalis, ubi fuit tēplum
Iouis, quod templū antiquius est quàm
templum Capitolinum.

Templum Herculis. templum Quirini.

In medio ferè dorso à sinistris fuit tem-
plū Herculis. A dextris templū Quirini.
Spoliatio

Spoliatio templi.

Quidam Otto Mediolanensis senator
urbis expoliauit templū; & ex ornamen-
tis facti sunt gradus in Ara cœli, & gra-
dus quibus ascenditur in ædificium Ca-
pitolij.

Vicus Mamurij.

Adhuc per dorsum Quirinalis, ubi est
templum sanctæ Susannæ, à sinistris, ibi
fuit vicus Mamurij, et ibi erat eius statua,

Forum Sallustij.

Post templū ubi fuit ecclesia sancti Ga-
bini, ibi fuit Sallustij forum.

Mamurius Ancilia.

Fuit autem iste Mamurius faber æra-
rius, qui fecit ancilia Numæ Pompilij.
Est autem breue scutum, longius quæ
latus sit, dictum quasi ambecisum.

Porta Collina.

In ipso colle Quirinali est porta Col-
lina, quæ olim fuit ultima pars urbis, &
mœnia non multo spacio extēdebantur
uersus occasum & erat finis,

Antrum Vestalium impudicarum.

A sinistra intrinsecus exeuntibus, est locus editus & eleuatus, ubi erat antrum ex artificio factum, testudinatum, cum exiguo foramine, unde demittebatur uestales, id est, moniales, quæ commiserant scelus impudicitiae: & ne perirent fame, in antro erant excauatae duæ paruae fenestrae. In altera erat lucerna accensa, in altera lac & aqua. Postea populus mittebat terram, quousque terra ad summitatem perueniret foraminis, ita moriebantur.

Ritus sacerdotum circa hoc.

Illic sacerdotes cum uestibus sacerdotalibus, priusquam hoc fieret intrinsecus ante portam auferebant sacra monialibus, & postea egrediebantur portam, sed non poterant uertere caput. Deinde non licebat exire sacerdotem per illam portam per unum annum, & totus populus ea die in luctu erat.

Via Salaria.

Via extrinsecus Salaria, qua Sabini ferrebant salem ex urbe,

Horti

Intrinfecus à porta Salaria à sinistris, est uallis longa, ubi fuerunt horti Sallustiani uersus uentum Libyn, circūdati pulcher-
rimis ædificijs, qui fuerunt nō modò po-
morum, sed etiam propter sumptum, &
ornamentum ædificiorum satis amœ-
ni. Aquæ subterraneæ manu factæ irri-
gabant hortos.

Propè portam Viminalē, quæ proxima est portæ Collinæ, cōiunguntur duo colles Viminalis, & Quirinalis.

Via Nomentana.

Extra portam Viminalem incipit uia, quæ uocatur Nomentana, ubi Viminalis collis à Ioue Vimineo dictus, & Esquilie cōfunduntur, qui sunt duo montes urbis.

Esquilie.

Esquilie ab excubadis, id est, excubando, quasi excubiæ, quia Seruius Tullus Rex in urbe Rom. in eo colle habuit uigilias, propter prædones & alios.

Thermæ

Thermæ Diocletianæ, Thermæ Maximiani.

Vbi sunt Thermæ Diocletiani, & Maximiani quæ non fuerunt inchoatæ ab ipsis, sed à ueteribus, inter ipsas Thermas à Septentrione fuit templum Quirini.

Alta semita.

Dorsum Quirinalis mōtis, appellatur alta semita.

Balnea L. Pauli.

In descensu Quirinalis montis uersus meridiē, ubi nūc est domus de comitibus, & turris militiæ, fuerūt balnea L. Pauli.

Thermæ Constantini.

In ipso colle Quirinali, erant Thermæ Constantini Imp. quæ extenduntur usq; ad domum de Columna.

Vallis Quirinalis.

Domus Pomponij Attici.

Inter Viminalem & Quirinalem, ualles est, Quirinalis dicta, ibi templū est sancti Vitalis, ubi Romulus ante lucem apparuit Proculo, cū ascenderet in cœlum, ibi fuit domus Pomponij Attici.

Putcus

Puteus Dominae Probae.

In eo Quirinali templū est sanctę Agathę, & in ipsa ualle, nō longē à tēplo sancti Vitalis, est puteus qui dicitur Puteus Dominae Probae, nā Proba uirgo fecit.

Lauacrum Agrippinae.

In Ascensu Viminalis collis, uersus Septentrionem, est templū sancti Laurentij panis perne. Vbi lauacrum est Agrippinae matris Neronis, quod lauacrū adornauit postea magna impensa Adrianus Cæsar, ubi nunc sunt moniales.

Turris Mecoenatis.

In uia quę est post Thermas inter orientem & aquilonem, ubi est ascensus, in illa parte eminentiore fuit turris Mecoenatis. Vnde Nero Imp. dicitur conspexisse incendium urbis.

Campus ubi cōburebantur cadauera mortuorum horti Mecoenatis.

Sub illa turri, uersus septentrionē, est campus Esquilinus, ubi olim comburebantur cadauera mortuorum; cuius rei
nidor

nidor multum urbi nocebat. Augustus qui studuit emendare aërē, consensu Po. Rom. & senatus concessit campum Me coenati, ubi faceret pulcherrimos hortos, nunc appellant campū illum Viuarium, quod ibi postea detinebant animalia.

Porta Esquilina & Tyburtina.

In hoc campo sunt duæ portæ urbis, altera Esquilina, quæ est clausa, inde & Tyburtina.

Porta Interaggeres.

Inter hanc portam, & portam Viminalē, erat porta quæ uocabatur porta Interaggeres, quæ nunc est clausa, ubi uia erat satis munita.

Arcus Gordiani Imp.

Intrinfecus ē regione huius portæ erat Arcus Gordiani Imp.

Puticuli.

Extra portam Esquilinam erat locus, quod dicebatur Puticuli, ubi erant frequētes putei, in quibus condebantur ossa combustorum cadauerum.

B *Castrum*

Castrum Custodiae.

Castrū Custodiæ extra portā erat Interaggeres . Porta sancti Laurentij est in aquæductu, & est arcus, & non porta.

Ad Vrsū pileatum.

Iuxta portam sancti Laurētij ad dextrā eūtibus, est templū sanctæ Bimane, & sex militū martyrū, qui locus uocabatur antiquitus ad Vrsū pileatū, qđ ibi fuit imago ursi habētis pileum in capite.

Duo trophæa.

Post ecclesiam sancti Iosephi, est pars ædificij diruti, ubi sunt duo Trophæa, id est, spolia hostiū, alterum habet thorcem cum ornamentis & clypeis, & ante imaginē Victoriæ. Alterum habet instrumenta omnia ad pugnādum, et clypeos, & habet uestes.

Prope triuium unā ad sanctum Ioannem. Aliam ad sanctā crucem, aliam ad sanctam Mariam.

Vbi est ecclesia sancti Viti, est arcus dirutus cum monumento Galieni Imp.

Templum

Templum sanctæ Mariæ Maioris est
in Esquiljjs.

Ruinæ Thermarum Titi.

Post ecclesiã sancti Martini uersus oriẽ
tem, sunt ruinae Thermarum Titi & Ve
spasiani.

Capotie.

Cisternæ Thermarum Titi, uocan-
tur nunc Capotiae, id est, capaces aqua-
rum.

Thermæ Philippi Imp.

Post Thermas Titi inter Aquilonẽ et
Eurum, sunt Thermæ Philippi Imp. post
est uallis inter Esquilias & Coelium mon-
tem, quæ ducit ad portam sanctę crucis,
quæ est pars aquæductus.

Esquilia.

Esquilię incipiũt à tẽplo sancti Petri ad
Vincula, et protendũtur usq; ad ecclesiã
sanctæ crucis. Inde ad Thermas Diocle-
tiani, illic usq; circũeundo, includit eccle-
siã sanctæ Mariæ Maioris, prope quam
erat Basilica strenui Romani Sicinini, et

sanctæ Praxedis, usque ad sanctum Petrum ad uincula.

Coelius mons. Ioannes Lateranens.

Coelius mons incipit ab ecclesia sancti Ioannis Lateranensis: dicitur autem à familia Lateranorū ciuū Romanorum.

Porta Coelimontana.

Porta sub S. Ioanne appellatur porta Coelimontana.

Via Campana.

Via Campana extra portam est.

Latitudo Coelij montis.

Finit mons Coelius ubi est ecclesia S. Gregorij, & est magni ambitus, & includit ecclesias quatuor Coronatorū, sancti tēpli rotūdi, S. Ioannis & Pauli, S. Petri, Marcellini in radicibus mōtis Coelij, q̄ mōs à quodā Coelio Vibenno, qui præstitit auxiliū Romanis, dictus est: supra est quadruuiū inter Coeliū & Esquilias. Post templū sanctę Marię in dominica, siue in nauicula, ubi est nauicula mar morea propè est ecclesia sancti Thomæ
sancti

sancti Stephani rotūdi : sunt istę tres ecclesie in Cœlio mōte, ducta uia à sancto Ioanne Lateranēsi uersus aque ductū.

Porta Metrodori. Cœlicolus.

Inter portam Cœlimontanam & portam in uia Latina, est porta quę appellatur Metrodori, clausa nunc: & ille mons parui ambitus qui est post Cœliū montem ad orientem, appellatur Cœlius minor, id est; Cœlicolus, eius meminit Martialis.

Regio portæ Capenæ.

Regio portæ Capenæ, est post Cœliū montem & Auentinum usq; ad radices, & ascensus usq; ad sanctum Ioannem.

Porta Capena. uia Appia.

Porta sancti Sebastiani uocatur porta Capena, & extrinsecus uia, uocatur Appia, quę est regina aliarum uiarum, ducit usq; Brundusium.

Vianoua. Therma Antonini.

Ista uia priusquā peruenias ad ecclesiā sanctorum Nerei & Achillei et Xisti; uo-

catur Via noua, quæ ducebat ad Ther-
mas Antoninianas, quæ fuerunt Anto-
nini Caracallæ, quæ Thermæ sunt à dex-
tris, post ecclesiã sancti Nerei & Achillei.

Fluuiolus.

Fluuiolus qui oritur longius ab urbe
XII. mil. passuum in agro Mariano, ri-
gat radices mōtis Auētini, & ingreditur
Tyberim.

Auentinus.

Auentinus ab auibus dictus est, & in-
cipit à flumīne, magnū habet ambitum,
& extenditur usq; ad mœnia, ubi est por-
ta sancti Pauli.

Ambitus Auentini.

Mons Auentinus, est lōgior & latior,
habet ecclesiās multas, ad occidentem, su-
pra Tyberim habet ecclesiā sanctę Sa-
binæ, Alexiæ, Mariæ in medio, sanctæ
Priscæ, ad orientem prope finem longi-
tudinis, sanctæ Barbinae.

Pyramis Cestij epulonis.

Prope portā sancti Pauli, extra quam
uia

uia est, & appellatur Hostiensis, est Pyramis quadrata, sepulchrum cuiusdā Caij Cestij epulonis.

Cursus equorum.

Campus cis portam sancti Pauli, post Auētinum, est campus ubi hodie fit cursus equorum.

Mons testarum.

In medio surgit collis, ubi fuerunt figuli, & ipse collis factus ex fragmentis uasorum fictiliū. Aliæ figlinæ erant extra portam Viminalem à dextris, ubi surgit collis cuiusdam materiæ.

Horrea Pop. Rom.

Post Auētinū montem, uersus meridiem supra Tyberim, planicies magna, ubi erant CXL horrea, quæ seruabant triticum Romani Pop. & erant longa, & magna.

Pons Sublitius, postea Pons Aemilius dictus.

Sub Auētino mōte est pons, qui olim appellabatur Sublitius, erat enim ligneus quia publicæ intelliguntur magnæ arbo-

res postea ab Aemilio prætor factus est lapideus, & appellatus Aemilius.

Templum Matutæ Leucothoës.

Parua ecclesia rotunda supra Tyberim, dicitur sancti Stephani, olim fuit Matutæ Leucothoës, id est, albæ deæ, hoc est, deæ matutini temporis.

Templum Herculis

Post muros ædificiorum scholæ Græcæ, statim non longe fuit templum Herculis in foro Boario rotundum, cum multis antiquitatum uestigijs, & dirutum tēpore Xisti, IIII.

Circus Maximus, Ara maxima.

Non longe ab hoc tēplo uersus Auentinum montem, fuit altum templum, appellatum Ara maxima: supra hoc templo ad oriētem, circus est Maximus, circū datus columnis cum epistolij aureis, id est, columnis & statujs.

Duo obelisci magni.

Paruimentum Circi fuit ex crisocolla. Est autem crisocolla dura materies quæ nascitur

nascitur postquam aurum effosum est, ex auro retinet colorem, in caetero est lapis. In hoc circo fiebant ludi: ubi erant duo magni obelisci, quorum alter maximus omnium, qui sunt in toto orbe. Est autem hic circus inter Palatinum montem & Auentinum.

Mons Palatinus.

Mons Palatinus habet in circuitu mille passus: & fuit prima sedes Pop. Rom. & primus locus habitatus, & sedes Imp. ibi constituta (propterea quod Hercules in eo monte hospitio fuit exceptus ab Euandro rege) ferebatur.

Palatium.

Palatium appellatur à Palato urbe Arcadiae, unde Rex Euander uenit.

In eo monte fuit sedes Imp. Pop. Rom. propter quam causam, ubicunq; est sedes magni principis, Palatiū appellatur, sed malum omen est Imp. Rom. quod propria sedes est inhabitata.

Duo Iani.

In foro Boario duo Iani, id est, logiæ ubi recipiuntur mercatores, & habet in se quadruium unus Ianus qui extat, heret ecclesiæ sancti Georgij.

Velabrum.

Non longe hinc inter Auentinum fuit Velabrum, ita dictum, quod cum locus esset paludinosus, homines qui uolebant transire in Auentinum, ferebantur cymbula, & soluebant stipē. Pecunia autem quæ soluitur nautis, uelatura appellatur, unde Velabrum.

Simus Tyberis.

Sub Capitolio Tyberis inferebatur sinus, qui pertingebat radices Palatij, ubi nunc est ecclesia sancti Theodori.

Romulus & Remus expositi.

In eo spatio propè fuit templū, & ibi expositus Romulus & Remus in alueolo, id est, scypho ligneo, ibi fuit ficus Ruminalis, nominata à rumine Lupe, est autem ruma mamma.

Lupercal

Lupercal.

Supra in Palatio è regione istorum locorũ fuit Lupercal, hoc est, mansio Lupe que nutriuit Romulũ & Remũ. Erat autẽ Lupercal antrũ propetres columnas.

Templum Castoris & Pollucis.

In fine fori Romani fuit templum Castoris et Pollucis, prope quendam paruum fontem.

Mons Tarpeius.

Tarpeius mōs diuiditur in colles duos, in Capitolium & Arcem. In medio erat uallis in qua fuit Asylum, ad quod confluentes tuti erant.

Asylum.

Est autem Asylum templum inuiolabile, & ibi fuit templum Veiouis.

Templum Iouis magni.

In Capitolio fuit tẽplum Iouis magni Capitolini quod erat quadratũ quoquo uersus pedes. C. altitudi nec L.

FINIS.

IO. BAR
THOLOMAEI MAR
LIANI PATRICII MEDIO
lanensis, de Antiquæ Romæ
topographia,

EPITOME. LIBER PRIMVS.

DE SITV VRBIS Cap. I.

RIVS QVAM ad ædifi-
ciorū urbis declaratio-
nē aggrediamur, pauca
quædā de situ ipsius at-
tingenda sunt. Ab ipso
igitur deorum immor-
talium domicilio (à quorum inuocatio-
ne ordiri poëte in re ardua & difficili cō-
sueuere) auspicabimur.

Capitolinus mōs qua parte latissimus
est, 800, non excedit pedes: longitudo au-
tem occasum æstiuum uersus, 1500. Ha-
bet autē utrunq; cornu in hemicycli for-
mā, & in orbē 7, formē stadia continet.

Ab

Ab hoc secundum longitudinem, con-
tralle eiusdem, uel paulò amplioris latitu-
dinis determinatur Palatinus mōs, qua-
drangulum cōstituens 1200. passuum, la-
terum inæqualium : quippe quorū uno
600. pedum, Capitolino iminet : secūdo
700. pedum in ortū æstiuum uergit : ter-
tio duplici propè lōgitudine, hyemalem
ortum Cœliumq̄ mōtem respicit : quar-
to cæteris omnibus maiore, circum Ma-
ximū continet, eq̄ regione Auentinum
spectat. Ad secundum eius latus plani-
cies à capite fori Romani ad extremam
collis Quirinalis partem, in Suburram
uergentem 500. pedum est. Longitudo
autem propè mille passibus, ab utraque
frōte inter Capitolium, forum Neruæ,
Cœlium montem, itemq̄ ab eodem Cœ-
lio & Palatino, Suburra & Esquilij, ad
S. Marcellini usq̄ ædē cōstat. Altera pla-
nities ad alterum Capitolij cornu, apud
Marcelli theatrum, ab ipso monte ad Ty-
berim in 500. pedes extenditur, moxq̄ ē
regione

regione cōuallis, ex obliquo fluuīj cursū,
 Auentini que à Palatino recessu, latius
 diffusa, inter eosdem deinde montes coar-
 ctatur, usq; ad Cœliolum & portam Ca-
 penam ipsam; tātum uia Auētino à Cœ-
 liolo dirempto: mille quoq; passuum lon-
 gitudo est, à dextra Tyberim & Auenti-
 num, à sinistra Capitolium, Palatinū, &
 Cœlium habens.

Sequitur Cœlius à Palatino distās pla-
 nicie, pyramidis formam ita constituen-
 te, ut basis 500. pedum prope Amphitheatrum sit; ab eodem uero etiam uia
 Appia determinatur, apud circum Ma-
 ximum, quæ ad portam Capenam ten-
 dens, à sinistra uallē relinquit latitudine
 600. pedum, inter Cœliū & Cœliolum,
 longitudine ad stadia quatuor extensa,
 moxq; ad stadium moenia, quæ in Asina-
 riam usq; portam cum Cœlio iunguntur.
 Hic igitur inde ad 4. stadia secundum ur-
 bis muros in ortū æstiuum fertur. Hinc
 muri occurrūt à fronte ad stadia duo, ad
 portam

portam Næviam usq̃, unde redeuntibus in occasum æstiuū Labicana uia ab Esquilijis dispartitur: mox à fronte apud S. Marcellinū sese offerens, ad Amphitheatrum usq̃ progreditur: nulla deniq̃ certa forma 2500. passuū ambitu cōstat. Cœliolus porrò ea qua diximus ualle, uiaq̃ Appia, & ab ortu æstiuo ac hyemali, mœnibus urbis clauditur, 1000 propè passuum ambitu.

Auentinus, duos montes completi uidetur: cuius pars ad Tyberim latior, pariq̃ forma secundum lōgitudinem à Tyberi ad mœnia, mox prope portam Hostiensem scinditur obliqua uia ad circi Maximi & Cœlij montis angulum ducente: alteramq̃ eius partem, à dextra diuisam à Cœlio uia Appia usq̃ ad Capenā portam relinquente, Ambitu fuit stadiorum 18. Dionys. quoq̃ attestāte, ab occasu hyberno campū habuit amplissimū, quatuor laterum inæqualiū meridiē uersus stadiorum fermè 6, in occasum 5. paulò minori

minori in ortum spazio : quatuor autem
stadij Tyberim respiciens.

Esquilie à meridie uia Labicana, ab oc-
casu æstiuo, ualle inter Coelium, Palati-
num, & ipsas Esquilias posita, separan-
tur à Septentrione Suburra, à Viminali
colle Patricius uicus usq; ad thermas Dio-
cletiani dirimunt, ambitu quidem circi-
ter 4000. passuum, nulla certa fama, ut
non ab re Varro & duos esse mōtes pu-
tet, & in plures partes diuidat.

Viminalis ab occasu Quirinalem re-
spicit, interiacente circa stadium Subur-
ra plana : à septētrione uallē habet Qui-
rinalem, inter eosdem colles, 4. iugerum
latitudo, stadiorum uero duorum cum
dimidio longitudine. Mox cum Quiri-
nali et Esquilij, usq; ad mœnia continue
fornicum frequentia, æquatis montibus
iungitur, ambitu 2500. passuum oblon-
ga forma, latitudine uaria.

Quirinalis à sinistra, recta à turri Mili-
tiarum ad stadia quatuor, planā urbem
ad

ad occasum pertinentem despicit, dextra ut ex iam dictis liquet, Viminali exposita. Tertio latere septentrionem uersus, stadijs sex ad Hortulorum collem. Interiacet uallis latitudine 4. iugerum, ad portam Salariam propè extensa. ambitum habet passuum ferè 3000.

Proximus est Hortulorum collis, quam extra antiquum urbis pomerium situs: ualli autem Martiæ, inter se & Tyberim iacenti, ad 3. stadia incumbit: longitudine à porta Flumētana ad Collinā, secundum urbis muros, cæteris lateribus 1000. pass. productiore: ambitu stadiorum plus minus octodecim.

Supereft Ianiculus mons, Transtiberinæ regionis, ultra dimidium intra mœnia non cōtinetur, à Vaticano quidem campo ad 3. stadia in meridiem extēsus, flumini adiacet: reliqua eius parte muris clausa, ad quinque stadia.

Porro supra Vaticanum campū, eiusdem nominis collis, duo cornua porri-

C git,

git, ad Ianiculum alterum, alterum aquilonem uersus, arcu maximè intenso, cuius cōuexum mille passus complectitur.

Iam planiciē percurrentes, quæ à Capitolio inchoans ad portam Flaminiā nūc terminatur ab ortu æstiuo, seu septentrione, 8. propè stadiorū curriculo Quirinali Hortulorūq; colle septa: ab occasu spacio propter ripas maiori paulo, Tyberis alluitur. Ceterū recta linea à colle Hortulorū, qua Domitiani Naumachiaē imminet, ad ripam Tyberis, è regione molis Hadriani, duobus stadijs deducta, quatuor laterū inæqualium, 3000 pass., amplius capax: quadrangulus constituetur: relicta etiam extrà ualle Martia, quanta est inter Hortulorum collem, moenia urbis, & Tyberim, arcata eius subinde magis magisque ad Flamineam portā latitudine.

Supereft Trāstyberina regio, quæ unā cū Ianiculo ambit pass., circiter 3000. Ex ipsius autem Tyberis cursu facilius obseruabitur, qui urbē ingrediens, ad dextram
portæ

portæ Flaminîæ per Martiam uallẽ defertur, moxq; sensim à septentrione in occasum cõuersus, hemicycli formam constituit, cuius conuexu Vaticanus, concavum, Martius campus existit, infra autem Hadriani molem ad pristinum cursum reuersus, ad primas Auentini radices usque: in meridiem obliquo cursu, haud longe à Portuensi porta urbẽ egreditur.

Haftenus de urbis, regionis q; eius situ & forma, usq; adeò mutatis hodie, ut uetustæ illius uix reperire uestigium liceat.

*De urbis Romæ conditoribus, Regibus, atq;
cultoribus. Cap. II.*

VRbem Romam in occidente ad Tyberim conditam, centum & uiginti stadijs à mari distantem, Siculos primum inhabitauisse constat. Aborigines deinde, Arcadium deferentes, duce Oenetrío Lycaonis filio, in hãc plagam uenere, lociq; fertilitate allecçi, Siculis expulsis, locum occupauere. Postea Pe-

lasgi, Græci cū Theffalis Aboriginibus
 aduersus finitimos auxilium ferentes, in
 his sedibus ipsi quoq; (uolentibus Abo-
 riginibus) permanserunt, ad bellū usq;
 Troianum; seruata tamē Aboriginum,
 ut qui priores regnū armis occupassent,
 appellatione. Longo post tempore Sa-
 turnus Creta à Ioue filio expulsus, in Ita-
 liam fugit. Ibi Ianum Aboriginū regem,
 uinearum ac falcis usum docens, partem
 regni ob hoc beneficium à Iano dono ac-
 cepit: defuncto Iano solus regno potitus
 est. Arcades deinde Palatio urbe relicta,
 Euandro ductore, alias sedes, patrię per-
 terti, quærentes, in locum ubi nunc Ro-
 ma est, delati, à Fauno rege Aboriginum
 portionem agri accipiētes, castellum in
 colle haud procul à Tyberī ædificant, Pa-
 lantiūq; ob patriæ urbis à se relicte me-
 moriā, nominant. Post hoc Peloponnen-
 ses, Phaneti, Epī, uastata prius Elide eo-
 rū patria ab Hercule, ab eodē abducti in
 Italiam, in monte Saturnino sedē posue-
 runt:

rūt: uixerūt hī aliquādiu suis legibus, mo-
ribusq̄, donec uicti ab Aboriginibus, ab
īisdem in ciuitatem comunē accipiun-
tur. Latinus deinde Fauni filius regna-
uit: Donec Aeneas Anchisæ filius, post
Ilīj deuastationē cum socijs Troianis in
Italiam uaria fortuna uexatus, fatis uolē-
tibus ad Latinū uenit. Eiusq̄ filia Laui-
nia uxore accepta, in societate regni à La-
tino adoptatur, iunctis igitur Aborigini-
bus Troianisq̄, communi nomine La-
tinos uocauit. Aeneas à Turno, quod
Lauiniam sibi prius promissam uxorem
duxisset, bello prouocatus, Aeneas ui-
ctor singulari certamine Turnū occidit.
Quo tēpore etiā Latinus Aenea genero
regni herede relicto, obiit. Aeneas à Me-
zētio Hetruscorū rege aliquot annis post
interfectus, Ascanius eius filius regno
succedit. Hic Lauinio Albaq̄ oppidis
extructis, ē uiuis decedēs, Syluio fratri
regnū dedit. Post hūc sequuti sunt reges,
Aeneas Syluius, Latinus Syluius, Alba,

Atys, Capys, Capetus, Tyberinus, Agripa, Romulus, Auētinus, Procas, Amulius. Hic regnum qd Numitori fratri propter aetate[m] debebat, fraude occupauit. Et ne uindex regni ex fratris genere oriretur ac ipse regno eijceretur, Rheā filiam Numitoris Vestæ sacerdotem consecrauit. Hæc perpetuæ uirginitati deuota, à Marte grauida facta, geminos procreauit pueros, Romulū scilicet ac Remum. Amulius igitur hac re cognita pueros exponi iubet. Hi à Faustulo pastore in ripa fluminis Tyberis reperti, inter pastores ab ipsius uxore nutriuntur. Remus ubi aetatem uirilem est adeptus, captus à prædonibus, perductus que ad Amulium patruū regē. Accusatur, ut qui Numitoris greges abigere solitus sit. Itaque Numitori traditur ut ipse de eo pro arbitrio, pœnas sumat. Verum Remus multis sermonibus uicissim habitis, & signis cognitis, nepos Numitoris ex filia agnitus est. Superuenit et Romulus cum Faustulo,

stulo, auxiliū fratri Remo laturi. Cō-
iuratione igitur facta, ex inopinato Ama-
lium obruunt atq; obruncāt, regnumq;
patruo Numitori restituunt. Anno Nu-
mitoris regno secundo, Romulus & Re-
mus urbem Romam in eo loco ubi ex-
positi fuerāt (anno à capto Ilío quadrin-
gētesimo trigesimo secūdo, ad XII. Cal.
Maias) condiderunt. Exorto postea bel-
lo inter Romulum ac Remum de impe-
rio, Remus occiditur, Romulus ciuitati
ac ciuibus Romanis nomen dedit.

*De forma ac magnitudine urbis Ro-
muli. Cap. III.*

Romulus urbem quadratā designa-
uit, ut autor est Plutarchus: Vnde
Quadrata à quibusdā appellata est. Alij
formam & ambitum incertum & ob ue-
tustatem hodie incognitum affirmāt. Pa-
latinus mons primū à Romulo, quod in
eo educatus foret, munitus fuit. Ad huius
radices pomerium institutum. Postea
Capitolium, & Romanū forū additum.

Vrbs designari cœpta est à foro Boario: inde certis spatijs interiecti lapides, per ima montis Palatini, ad aram Consi: mox ad Curias ueteres: tum ad sacellum Larium, forumq; Romanum meta ducta, moenijs locus, & urbi spatiũ designatum fuit.

T. Tatius à saxo Carmentali, ad uiam quæ nõ longe abest à Tyberis: inde in meridiem, usq; ad circi Maximi partem extremam: hinc in ortum æstiuũ, ad forum Neruæ murum duxit: & tãdem coniunxit cum altero cornu Capitoli, Capitolium ipsum & Palatinum inclusit. Addidit postremo ad urbis magnitudinẽ etiã montes Quirinalem, & Coelium.

De Portis urbis Romuli.

Cap. III.

Romulus urbem Romã post se reliquit tribus portis patentem, Carmentali, Romana, & Pandana: Alij quartam addunt Ianualem.

Carmentalis à Carmenta Euandri matre, cuius fanum Carmentale antepor-
tam

tam fuit, nomē accepit. Hæc sub Capito-
lio à dextra, inter faxū Tarpeium, & Ty-
berim, è regione ædis D. Catherinæ, uer-
sus circum Flaminium sita fuit, Huic po-
stea Sceleratæ nomē fuit, quod extra por-
tam hanc in æde Iani S. C. de mittendis
trecētis Fabijs ad Cremeram factum sit.
Qui per hanc portam egressi, omnes ad
Cremeram sunt interfecti.

Romana à Romulo sic dicta: ædifica-
ta est in hortis ædis D. Mariæ nouæ, non
procul ab angulo Palatini, in infimo cli-
uo Victoriæ. Hæc postea Mugoniam, à
boum mugitu appellatam alij affirmāt:
alij Trigoniam à tribus angulis nomināt.

Pandana, sic uocata, quod rebus in ur-
bem inferendis pateat. Eidem Liberæ &
Romulidæ nomē fuit. Locum illi dede-
re ubi Saturniæ ueteris et dirutę urbis Sa-
turnia porta stetit.

Ianualis à Iani fano, quod haud longe
distat nomen traxit. Constituta ad radi-
ces collis Viminalis.

Cum Romani finitimis Italię populis subinde bellum inferrent, ab illis illatum à se depellerent. Vnde plerūq; bello superiores, uictos in ditionē suam redigentes, ciuitate tandē donabant, accidit ut urbs à Romulo condita, tantā multitudinē non caperet. Tullus igitur Sabinis Albanisq; deuictis, Cœlium mōtem, & Esquilias urbi addidit, & ciuitatē ampliāuit. Politorio deinde capto, & multitudine Romam traducta, Ancus secundo ciuitatem auxit, mōtem Auentinum nouæ multitudinī cōcessit. Veteres itaq; Romani Palatium, Sabini Capitolium, Albani Cœlium, noua multitudo Auentinum inhabitabant. Postq; & Latini in ciuitatem sunt accepti, Ianiculum quoq; (traiecto Tyberī pōte Sublitio) urbi adiunxere, Quirītium fossa urbis planioribus locis circumducta. Sic regio Trans-tyberina urbi coniuncta, ciuitatem fecit ampliorē, augustioremq;. Postremo Ser.
Tullius

Tullius collem Viminalem & Quirinalem supradictis quinque collibus addēs ciuitatē ampliāuit. Tarquinius Superbus, ciuitatem prius ruderibus, uilibusq; strukturis munitam, muro ex lapidibus primus inclusit. Atq; ijdem muri qui hodie quoq; sunt, à posteris in antiquorum fundamētis sunt restaurati. Verum antiqua urbs dum floreret maximè longè ampliores terminos habuit. Nam Plinij tempore, totus ambitus muro compræhensus, passus continebat circiter mil. xx. Nostro tempore uix xiii. mil. pass. complectitur. Totius uero ciuitatis, id est, omnium ædificiorum, quæ etiam circa murum extrinsecus erāt latè diffusa, quæ tamen sub ciuitatis nomine comprehensa, ambitus Plinij tēpore erat mil. pass. L.

De urbis pomerio.

Cap. VI.

S Pacium quod intra extracq; mœnia neq; arari, neq; habitari fas est, pomerium dicitur. Aliquādo etiam pro totius urbis ambitu ponitur. Pomerium sæpe à Romanis

Romanis imperatoribus propagatū, atque mutatum est. Neque cuiquē id concedebatur, nisi qui Imperio Romano aliquid adiecisset, aut ciuitatem ingēti aliquo beneficio affecisset, ut Claudius Imperator, & alij complures. Quemadmodum uero Imperij certos limites Romani nō habuere, sic nec ciuitatis, nec pomerij certi fines erant constituti.

*De Portis Rōmæ antiquis quæ hodie non extant
& quæ extant. Cap. VII.*

Quemadmodum urbis & pomerij termini sæpe sunt mutati, ita portæ quoque aliæ dum muri extenduntur intra urbem relictæ, nomenque amiserunt; alię omnino uetustate collapsæ, nomine manente, locus ignoratur; aliæ nouæ factæ, nomen quoque nouum sunt adeptæ, aliquæ nomen retinuerunt; aliquæ locum mutarunt, antiquo etiam nomine retento, aliæ duo habuerunt nomina aliæ plura. Fuerunt autē hæc ferè portarum nomina,

Flumentana

Flumentana, siue Flaminia.
 Quirinalis, siue Agonensis, uel Collina.
 Numentana, siue Viminalis.
 Ianualis, siue Sabiufa, quę in Sabinos du-
 cebat. Esquilina, siue Taurina.
 Næuia, siue Labicana.
 Cœlimontana, siue Asinaria.
 Capena, siue Appia.
 Tergemina, siue Hostiensis.
 Portuensis, siue Naualis.
 Ratumena, siue Vientana.
 Triumphalis, siue Vaticana.
 Carmentalis, Mugonia, Pandana, Quer-
 quetulana, Raduscula, Saginalis, San-
 cualis, Collatina, Interaggeres, Tyburti-
 na, Gabiufa, Latina, Aurelia, Catularia,
 Laurētia, Fontinalis, Lauernalis, Feren-
 tina, Minutia, Salutaris, Mutia, Piacula-
 ris, Prænestina, Libitinēsis, Valeria, Tar-
 peia, & Ferentina.

Flumentana porta dicta est à flumine
 Tyberi, nam in ripa eius fluminis haud
 procul à ponte Xisti principio est consti-
 tuta,

tuta in fine uia^e Lata^e, ad principiū uia^e Flaminię. Postea in eum locū ubi nūc est translata. Flaminia, deinde à uia Flaminij appellata. Nunc Populi porta dicitur. Sita est autem in colle Hortulorum.

Collatina, à Collatia oppido, qđ haud longe à Roma distat, habet nomen. Nūc Pinciana, à Pincio senatore quodā nomen feruat. Hęc quoq; in colle Hortulorum consistit. Distat autem à Flumentana pass. mille.

Quirinalis à Quirini sacello nomē traxit: aut quod olim eūtibus in collē Quirinalem hęc iter fuerit. Hęc & Agonesis, quasi ἀγωνος, id est, sine angulo dici uidetur: Deinde Collina: Postremo Salaria, quod sal per eam in urbem ferretur est uocitata. Hoc nomen etiamnum retinet. Abest hęc à Collatina stadijs sex.

Viminalis à Quirinali recedit quinque stadijs: sic nuncupatam ferunt, à uiminum sylua, quę olim isthic fuisse creditur: Vel, à fano Iouis Viminei, Hęc & Ficulensis

culensis à figlinis quæ extra ipsam fiebāt
est dicta. Nunc S. Agnetis & Numen-
tanam uocant.

Interaggeres, sita in campo Viminali
inter portam Viminalem et Esquilinam,
à Tarquinij aggeribus, inter quos ædifi-
cata, nomen sortita est.

Tiburtina, inter Esquilinā et Numētā-
nā, ita ut duodecim stadijs distaret ab Es-
quilina constituta, in campo Esquilino,
in aquæductu aquæ Mariæ.

Esquilina, ab Esquilijis denominata. Ea
dē olim Taurina ab antiquis à capite tau-
ri illic inuento dicta, fuit nāq; longo post
tempore caput tauri in fortispicio inte-
riori depictum. Hodie porta S. Lauren-
tij uocatur.

Næuia à propinquis nemoribus no-
men traxit. Olim etiam Labicana, nunc
Maior appellatur. Fuit & arcus eodē no-
mine, & eodem loco à ueteribus Roma-
nis instructus.

Coelimontana à Næuia octo stadijs di-
stans,

stans, à Cœlio monte, in cuius margine est facta, sic cognominatam nominis ratio probat, Hæc & Asinaría ab asinis dicta est: qui per eam Neapolim mitti consueuerunt. Hoc tempore portam S. Ioannis uocant.

Gabiusa, ad Cœlium montem extructa, uersus ortū hyemalem à Gabiorum ciuitate uersus quam spectat, nomen esse inditum est uerisimile.

Metrodij à mensura nomē accepit: distat à Cœlimōtana stadijs circiter quinque.

Latina à Gabuisa abest quinque stadijs. Sita nō procul ab æde S. Ioannis Baptistæ. Ita uero dicta quod Latium uersus euntibus præbeat iter.

Capena à Capenatibus populis Latinis ad quos spectabat eo nomine appellatur. Hæc etiam Camœna à luco & Camœnarum æde, ante eam portam ædificata nomen retinet. Et Appia, à uia Appia uocatur. Hanc uiam muniuit Appius censor, à quo etiã nomen accepit. Trium
phalem

phalē quoq; nomināt: quod triumphantes per eam pompam ducant. Fontinalis etiam à quibusdam dicitur: à fontium ubertate. Hodie porta S. Sebastiani uocatur.

Tergemina à uetusta porta eodem nomine, sibi idem adaptauit. Per hanc contra hostem egressi Tergemini, qui & portæ nomen primum dederunt. Huius portæ quædam adhuc uestigia iuxta Salinas cernuntur.

Hostiensis, quod ad Hostiã ciuitatem mittat, ita nominare placuit antiquitati. Nunc portã S. Pauli uocant: Distat à Capena stadijs fermè octo.

Portuensis Transyberina portã est, à flumine Tyb. dimidio distãs stadio. Ideo sic dicta, quia ad Hostiensem portum ducit. Hodie portam Ripæ uocant.

Aurelia Ianiculũ fuerus est. Distat à precedenti stadijs fermè septem. Hac ætate S. Pancratij portam appellant.

Aelia ab Aelio Hadriano edificata, ab eodem nomen sumpsit.

D Septimiana,

Septimiana à Septimio Imperatore de
nominata. Hæc quia Ianiculo subiacet,
Subtus Ianū hodie uocat. Quidā Fonti
nalē hanc esse asserunt, quia ē mōte, qui
Aureus dicitur fontes scatent: huic mon
ti porta hæc coniungitur: Distat ab Au
relia stadijs quatuor, à Tyberi flumine iu
geribus septem.

Hactenus de portis Romanæ urbis,
& earum etymologia.

Turres murorum tercetum & sexagin
ta numerabantur olim: harū quedam col
lapsæ, aliæ restitutæ, multæ iam olim rui
nam minantur.

Tempus nunc & rerum ordo exigere
uidetur, ut relictis turribus ac portis intra
mœnia nos conferamus, & ædificiorum
quæ intra muros in montana plana que
urbe ab antiquis exædificata sunt, origi
nem et locum commonstremus. Ac pri
mum quidē à dignissimo deorū omnium
terrestri domicilio, nempe Capitolio au
spicabimur.

DE VARIIS NOMINI

BVS CAPITOLII, LIBER

Secundus, CAP. I.

APITOLIUM à ueteribus Romanis Saturninus mons uocabatur, à ciuitate quæ sub ipso monte Saturnia nomine in eo loco ubi nunc Roma stat, fuit ædificata. Aut quod Saturnus olim in isto monte habitauerit: Siue, ut alij uolunt, quod in Saturni tutela mons ipse fuerit. Hic deinde à Tarpeia uirgine (de qua Liuius) Tarpeius mons est dictus. Postremo Tarquinus Priscus in eo monte Iouis templum ædificaturus, cum fundamenta apperiret, caput hominis est in imo repertum, hinc Capitolinum uocarunt. Vnde augures super ea re consulti, quid capitis inuentio significaret. Responderunt: Arcem hanc, locum fore Imperij, et caput mundi totius. Diuidunt autem montem hunc in Arcem & Capitolium: Arcemque aquilonem uer

D 2 sus,

sus, tanq̄ firmiorem locum ædificāt: Ca-
pitoliū uero ad Tyberim locum natu-
ra munitum extruunt.

*Capitolij fundamenta quis primus iecerit, quis ab-
soluerit, quoties incensum, et à quibus
restauratum. Cap. II.*

T Arquinius Priscus bello Sabino
Capitolium edificaturum se uouit:
at confectio bello postq̄ iecit fundamen-
tum obiit. Post hunc Tarquinius Super-
bus ex spolijs captæ Pomeriæ ædificium
ex quadratis lapidibus absoluit. Hoc Ro-
ma ob tyrannidē expulso, Horatius Pul-
uillus Cos. Capitolium Ioui cōsecrauit.
Stetit itaque incolume quadringentis &
quindecim annis, donec bellis Marianis,
Scipione & Narbone Coss. igne cōsum-
ptum est. Restituit Sylla, Q. Catulus ue-
ro cōsecrauit. Durauitq̄ ad Vitellianum
bellū: hoc bello secūdò incensum, clausis
foribus indensum, indireptūq̄ cōflagra-
uit. Restituit Vespasianus, eoq̄ adhuc ui-
uente tertio igne absumptum, cum ipso
-Capitolio

Capitolio Vespasianus quoque mortem obijt. Domitianus deinde magnificentius quàm antea unquàm fuisset, supra duodecim millibus talentis insumptis, restituit. Capitolij turre, statuas, ac imagines fulmine tactas sæpe meminere autores.

De templis Iouis Feretrii, Iouis Opt. Max. Iunonis & Minervæ. Cap. III.

CAPITOLIUM Deorum domicilium à Cicerone nimirum eam ob causam appellatū, quod omnium ferme Deorum templa, statuas, atque simulachra contineret. Templorum uero omnium primū Romæ à Romulo in bello Cenenensium uotum, Iouis Feretrii fuit. Peracto igitur bello, uictoria Romam reportata, Templū in uertice Capitolini montis extruit. Feretrium autem Iouem, hinc à Romulo uocatum uolunt, quod ei in hoste feriēdo, ubi templum uouit, Iupiter tulerit auxiliū: Aut quod per eius sceptrum & silicem iurantes Romani, pacem referre sint soliti. Tecta huius templi ob ue-

D 3 tustatem

tustatem & Romanorum negligentiam
collapsa, restituit Augustus. Ampliavit
postea Ancus Martius.

Iouis Opt. Max. templū celeberrimum
maximumq̄ cæteris fuit: Hoc alio nomi
ne Capitolinum uocabant. Vouit Tar
quinius Priscus. Post eū Tarquinius Su
perbus libris quadraginta millibus argē
ti in fundamentum impenditis, anteq̄
absolueret, regno ob tyrannidē eiectus,
imperfectum Romanis absoluendum reli
quit. Dedicauit Horatius Publicola. Ex
structum fuit autem in Capitolini montis
crepidine, Tyberim uersus, quemadmo
dum etiam supra indicatum est. De for
ma, magnitudine, & pulchritudine hu
ius tēpli uide Dionysium, et alios passim
autores q̄ res Romanas, ipsamq̄ Romā
scriptis celebrauerunt. In uestigio erat ficti
lis Summanus deus: huius de cælo tactū
caput decidit in Tyberim. Habebat præ
terea cellam, quam ingredi prophano
non concedebatur. In ipsa cella coronæ
aureæ

aureę erant duę: alteram Galli Ioui Opt. Max. consecrarūt: alteram Carthaginenses, ob partę uictorię in Samnites cōgratulationē, Romam Ioui miserunt. Erāt insuper sacella in eodem templo tria, scilicet Iouis Opt. Max. in medio, à dextra Mineruę, à sinistra Iunonis. Et quia Mineruę numerorū inuētio à ueteribus tribuebat, lex erat scripta ut qui maximus Prætor esset, clauum iuxta eiusdem simulachrum pangeret, unde annorum numerus cognosceretur. Cōflagrauit autē simul totum hoc tam præciosum ædificium bello Vitellino. Nunc locus ubi stetit prophanus est: Cernuntur tamen uestigia etiamnum, & fundamenta, sed inculta, atq; omnia dissipata.

De Saturni tēplo, Iouis Tonantis, et Iouis Custodis, Fortunę, Væiouis, Misericordię, Iunonis Monetę, & Iani templo, Orestis sepulchro, Aerario publico, Domo Manlij, sanoq; Carmentę. Cap. IIII.

Postq; Iouis Deorū Regis templum quo loco situm, & à quo constitutū,
D 4 descripsimus

descripsimus, par est deinceps aliorum
~~et~~ quoque qui sua domicilia in Capitolio
 habuerunt meminisse, ac primo quidem de
 Iouis patre Saturno.

Saturnus antiquitus aram quam itur ex foro
 in Capitolium secundum viam habuit,
 ab Hercule in eum locum, ut nonnulli vo-
 lunt constitutam. Sunt qui ab Herculis
 comitibus, Saturno templum ædificatum
 uolunt; alij Tatium conditorem dicunt.
 Verum huius autorum uariæ sententiæ
 hæc poterit esse ratio, quod duo templa
 Saturno sacra fuisse quidam, sed diuer-
 sis locis atque temporibus excitata confir-
 mant. alterum ad Saxum Carmentæ an-
 te clium Capitolinum. (Quo etiã ossa
 Orestis ab Aritia allata condita fuerunt:
 alterum in eo loco ubi nunc S. Saluato-
 ris facellum est, extructum fuit; ubi adhuc
 hodie turris apparet, quam uocant in Aera-
 rio, & illic omnium primum fuit ærarium
 publicum Romanis. In templo Saturni
 à Catulo Lucretio dicato, Ianus quadri-
 frons

frons erat: hic quatuor anni tēpora signi-
ficabat, unde etiam Ianuario primo mē-
si nomen est impositum.

Iouis Tonantis templum ad cliuum
capitolinum ad ortum brumalem ædifi-
cavit primus Augustus. Hic dū noctu
in expeditione Cantabrica lectica la-
tus, fulgur lecticam perstinxit, & seruus
dux interiit, Hinc Ioui Tonanti hoc tē-
plum uouit, & absoluit.

Fortunæ quoq; templum haud procul
inde ædificatum fuit.

Væiouis templum inter arcem & Ca-
pitolum fuit, hac parte ubi hodie Conser-
uatorum ædes extant. Væiouem aut̄ ue-
teres ideo uocabant, ut cui iuuandi pote-
stas adempta esset: Ei capram sacrificaba-
nt: Hic cū sagittas teneret, pleriq; Apol-
linem esse opinati sunt.

Asylum, id est, Misericordiæ templū
in Capitolio fuit, ad lucum opacum, me-
diū inter Capitoliū et Arcē, in ualle con-
stitutum. Vocatur autem templum inter

montium duorum quercetorum. Hoc Romulus constituit, ut quicūq; reus illuc cōfugisset liber esset. Tiberius postea hūc malefaciendi ansam ratus, irritum fecit. Asylum autem omnium primum Hercules nepotes constituisse dicuntur.

Templum atq; Officina Iunonis Monetae in area ubi olim Manlij domus stetit. Hanc ædem alij L. Furium: alij Cicerium prætorem: Ouidius à Camillo uotam refert. Moneta autem à monendo dicta, quod ex eo loco ubi postea ædis cōstituta, uox Iunonis de clade à Senonibus futura monentis sit audita. Hoc loco nūc Senatoris Romani domus est.

Iani Custodis arcis Capitolinæ, templum eo loco, ubi hac ætate facinorosorum custodiæ sunt & carcer, uersus occasum hyemalem, è regione fori Romani fuit. Ianum autem in Capitolio bifrontem Romulus & Tatius, quasi duorum populorum imaginem effinxerunt. Alij propter solertiam prouidentiamq; bifrontem

tem pictum uolunt. hic enim primus coronam, rates, nauigandi artem, & æneum numum, aliaq̃ multa reperit. Ab eundo Ianus dictus, quod hic cœlum cæteraq̃ omnia uertat. Idē & Vertumnus eadem de causa uocatus est. Veteres unum, posteritas plures credidit fuisse Ianos.

Iouis Custodis templū Domitianus regno accepto exædificauit, seq̃ in ipsius dei sinu constituit. Fuit in eo loco ubi hodie Salinæ sunt, prope Iani templum.

De templis deorum incertam sedem nunc habentibus in Capitolio. Cap. V.

INter deos quibus in Capitolio certus locus ubi fuerit designatus ignoratur, primus est Terminus, ut cui in toto orbis terrarū nullus sit locus proprius constitutus. Erat autē Terminus lapis rudis atq̃ informis. Huic Tatius templū primus uouit: alij Numā uolunt dedicauisse; utcūque sit, antiquū, admodum fuisse, ut in sequentibus facile colligitur, dubium non est. Cur uero in Capitolio ueteribus deus fuerit

fuerit existimatus, hæc causa fuit. Cum Tarquinius Superbus Ioui tēplum ædificare decreuisset, consuluit Augures de loco, ne quid inauspicato ordiretur. Indicant Tarpeium. At hic locus iam antea à dijs occupatus, quorum illic sacella erant sacra. Hi igitur ut Ioui cederēt sacrificijs euocandi, & in alium locum transferendi. Dij omnes libenter Ioui deorum regi loco cesserunt, solus Terminus locum dare recusauit: itaq; remāsit. Templum ubi absoluit, prima tecti pars quæ lapidē spectabat, nuda apertaq; relicta, ut qui deus includi nec debeat, nec possit. Augures igitur ea dere consulti, quur Terminus omnibus abeuntibus solus cū Ioue mansisset: Respondent, æternum cum religione imperium significari. Huic non nisi sub dio sacrificabatur, & publicè, ut qui finium deus custosq; esset. D. Augustinus, Martem quoq; & Iuuentutē cum Termino Ioui cedere noluisse testatur; quod Imperium Romanum nullos haberet

beret terminos, neq; ulla labefactaretur senectute.

Menti, & Veneri Erycinæ Attilius, & Q. Fabius Max. duumviri ædes in Capitolio, unico canali diuisas dedicauerunt.

Iunoni Reginae bello Ligurtino Cn. Flaminius templum in Capitolio uouit.

Opi uero Tatius Rex templum consecrauit, quod hæc terra dicatur, quæ quidam terra mater rerum omnium est, quum omnia procreet, in seq; resumat. Eadem Ops etiam Maia, Fauna, & Bona dea uocatur. Hoc templum de coelo tactum scripsit Liuius.

Marti Vltori templum extruxit in Capitolio Augustus in colle Saturnino.

Fidei in eodem Attilius Colatinus templum dedicauit.

Saluti, Concordiæ, Libertati, Victoriæ tēpla in Capitolio extruxerunt. Licet Concordiæ etiam in urbe multa tēpla fuerint.

Fortunæ Primigeniæ, & Obsequenti, Tullus templum dicauit.

Veneri

Veneri Caluæ in Capitolio templum
posuerunt in memoriã matronarum Ro-
manarum & laudem sempiternã, ut que
capillos ultro dederint ut tormenta ex il-
lis bello gallico cõtra hostẽ conficerentur.

Ioui Sponsori ædẽ posuit Tarquini-
us Superbus, dedicauit Sp. Posthumius.

Ioui Pistori itẽ in Capitolio templum
antiqui consecrarunt Romani.

*De statuis quæ in Capitolio olim fuerẽ, uel etiam-
num sunt.* Cap. VI.

STatuarum priscis temporibus uaria
erãt genera, & ex uaria materia con-
flata, aliæ nãq; marmoreæ, alię argenteę,
aureæ aliæ. Harum plurimæ in Capito-
lio, uarias ob causas & in genus huma-
nũ beneficia dñs immortalibus sunt ere-
ctæ, longoq; tempore cultæ atq; obserua-
tæ. Viris item claris & bene de Rep. me-
ritis mos fuit antiquis statuas in templis,
quæ alijs ad uirtutem stimulum adderent
constituere.

Ioui in Capitolio statuam Sp. Carui-
lius,

lius, deuictis Samnitibus, sumpta magnitudine effegieq; à statua Iouis Latianij in templo posuit. Hanc à fulmine etiam meminit Florus, Idem & Ioui Tonanti statuam erexit.

Victoriæ in templo Iouis Opt. Max. & Fidei statuas singulas posuerunt priisci Romani.

Nemesei in Capitolio statua constituta, quod hæc dea superbos, & perfidos ulciscatur, Eadem à Rhamnunte uico Attico, in quo colebatur, Rhamnusia: Et Adraсте ab Adraсто qui primus ei templum extruxit, est dicta.

Herculi ob insignes res gestas plurimas in Capitolio statuas erexerunt. Vnã P. Sulpitius, & P. Sempronius. Aliam Q. Fab. Maximus attulit à Tarentinis deuictis.

Euētus boni, & Fortunæ bonæ statuę Praxitelis opera in Capitolio fuere.

Appollinē diadematū, eiusdemq; Colossum, cubitorū triginta, centū & quadras

draginta talentis in eo insumptis, Lucullus ex Apollonia Ponti in Capitolium transtulit.

Iani simulachrū in Capitolio trecentorū in dextra, sexaginta quinque numeros, quod anni dies significant, in sinistra tenens.

Castoris & Pollucis statuæ aureæ duæ à D. Claudio in templo Iouis sunt dicatæ.

Nili & Tygris fluminū seminuda sunt simulachra ante Conseruatorū ædes collocata: Alterum Sphinga, alterum tygridem animalia humeris habent: Vtrunquē cornucopię in sinistra, quod rerū affluentiam significat tenet.

Herculis simulachrum nudū, æneum, auro perfusum, imberbe, dextra clauā, sinistra Hesperidum aurea mala habēs, prope scholam Græcam, & forum Boarium in ruina aræ maxime est repertum.

Sunt etiam simulachra quædam parietibus inclusa, ex æde S. Martinæ triumpho Parthico Dacico que sublata.

Statuæ Viris illustribus in Capitolio con-
stitutæ. Cap. VII.

SCipioni statuã chlamyde & crepundis induam, ob Antiochũ uictum, in perpetuam rerum gestarum memoriam, in Capitolio erexerunt.

Syllæ pedestris statua in Capitolio constituta.

Aemilio Lepido adhuc puero, quia hostẽ in acie uicisset, ciuemq; liberasset, statua est à populo Rom. extructa.

Metellũ uero ideo quod Palladium ex æde Vestæ incensa eripuit, hoc honore ut superiores affecerunt.

Corneliæ Gracchorum matri, quod in annonæ caritate frumentũ assibus præstitisset, statua posita beneficium rependerunt, Sic & Trebio Aedili.

Fab. Maximus sibi conflauit statuam & iuxta Herculis eam erexit.

Bruto Romani, quia à Tarquinij tyrannide Romam liberasset, inter regum statuas mediam ipsi posuerunt.

E Domitianus

Domitianus non tulit ullam sibi erigi statuam nisi ex auro argēto uē certi ponderis conflata esset.

Cōmodus Imperator statuæ quam in Capitolio habuit, caput quod ex Nerōnis colosso auulsit, suę imposuit: huius colossus in Cōseruatorum ædibus fractus cernitur.

Lupę æneum simulachrum in ædibus Cōseruatorum extat: ex cuius uberibus cōditores urbīs Romulus et Remus pendere cernuntur.

Romuli & Remi forma iuuenili simulachra in Capitolio remanserūt: alterius stantis, et seruili habitu induti: alterius sedētis, pastori haud absimile, curuato corpore, ē planta pedis suppurati spinam euellit.

Statuæ innumerabiles fuere in Capitolio, præsertim deorum, aliunde Romam allatę, hinc exterarum nationum templis spoliatis, sua ornarunt, atque ditarunt Romani.

De Clivo Capitolino, Tarpeia Rupe, Saxo Carmēta
li, & Porta Stercoraria. Cap. VIII.

Cliuum Capitolinum uocabāt anti-
qui, locum, & uiam qua in Capito-
lium ascendebatur. Verum is locus ubi
fuerit olim, uariæ sunt opiniones. Alij ad
eam arcis partem quæ Auentinum respī-
cit, ubi nūc S. Gregorij templum in Ve-
labro est, fuisse affirmāt; Alij inter Satur-
ni & Cōcordiæ templa, prope Seueri ar-
cum, ad Senatoris stabula. Arcus autem
Seueri ad radices Capitoli in fori Rom.
capite excitatus: sub quo transeūtes triū-
phaturi, Capitolium ascendebant. Fuit
ergo Cluius Capitolinus ad forum Ro-
manum, silice à Censoribus stratus, por-
ticum ab æde Saturni in Capitolium ad
senaculum, & super id curiam constitue-
runt. Cor. Tacitus Capitoliū priscis tem-
poribus uarios habuisse aditus scribit, &
hinc tam uarię de Capitolino cliuo natae
sunt opiniones. In cliuo autem Capitoli
no olim Floralia festa celebrata: cuius rei

E 2 quædam

quædam in eodem adhuc extant signa, Domum etiam Milonis scutis refertam & armis, in eo fuisse, autor est Cicero.

Tarpeia rupes locus is dicitur ex quo fontes præcipitati olim, etiam hodie in eo loco puniuntur, supra forû Romanum.

Saxum Carmentæ Tyberim respicit, è regione pontis Senatorum.

Stercoraria porta in cliuo Capitolino cõstituta; ad eam sordes, è Vestæ templo expurgatæ abijciebantur, mox in Tyberim transferendæ.

De tabulis, columnis æneis, ansere argenteo. Cap. IX.

TAbularum genera duo in Capitolio fuere: alterum quod fortium uirorum res gestas cõtinebat depictas, aut pugnas, ciuitatumq; opugnationes. Fere enim alij ita laudis cupidi, ut non esset illis satis, statuas in Capitolio erectas ceranere, nisi etiam gesta sua tabulis descripta depictaq; et in publico positis, gloriã suam etiam posteris celebrandam relinquerent.

querent. Alterum tabularū genus leges antiquissimas, ut Romuli, Numæ et aliorum regum: item posteriorū legislatorum statuta, acta publica, foedera, ritus sacros, & antiqua monimenta in tabulis æneis incisa continebat: quarum adhuc hodie quædam extant, quædam uetustate, bello, incendio, negligentia periëre. His antiquitus custodes certi constituti, ne quid fraudis in re tã ardua fieret, erāt ordinati.

Columnæ quoq; æneæ in Capitolio à Domitiano sunt positæ, quas Augustus Aegypti domitor, ex multis rostris æneis in quatuor columnas ingentes conflauit, Romam que aduexit. Sylla etiam ex Iouis templo Athenis columnas æneas Romam perduxit; & in Capitolio Ioui consecrauit.

Anseris argenteum simulachrum in arce à Romanis, ob perpetuā memoriam, quòd anser clamore custodibus arcis hostium aduētum significasset, Capitoliūq; seruasset, constitutum fuit. Hæc ob causam

nam Romæ etiam longo post tempore
publico anseribus cibus dababatur. Sunt
item aliæ complures antiquitates in Ca-
pitolio tabulis æneis et marmoreis incise
ut epitaphia, aliæq; quæ hic breuitatis
causa omittuntur.

*De quibusdam ædificijs in Capitolio, alijsq; re-
bus in genere. Cap. X.*

Postq; de statujs, tabulis, & colum-
nis quæ notanda uidebantur, indica-
uimus, de ædificijs uetustis quædam obi-
ter hoc in loco notanda.

Calabram Curiam Romulus in Capi-
tolio ædificatam, culmis textit. Ad hanc
Senatus populusq; Romanus, à rege Sa-
crificulo, ut ludorū, & sacrificiorū diē ex
ipso discerent, calabat, id est, uocabatur.

Non procul à dicta curia distabat ca-
sa Romuli.

In eodē fermè loco stetit Porticus Me-
telli & Constantini. Bibliotheca item Ma-
forum, columnis marmoreis artificiosissi-
sime extructa, Atriū præterea publicū.

Erat

Erat & locus in Capitolio sacer, unde uerbena ad coronas foederalibus & Patri-
patratus, quibus foedera pacem que fa-
cturi, aut bellum indicturi coronabatur.

Silex quoque lapis isthic reperiabatur:
hunc iuraturi per Iouem in manu tene-
bant, haec uerba sonantes: Si sciens fallo,
tum me Diespiter, salua urbe, & arce, bo-
nis, ut ego hunc lapidem, eiciat.

Habebat Capitolium cellas quasdam
cisternis similes, in quas quæ uetustate
erant inutilia conijciebant. Seiuges quoque
illic à Cn. Cornelio positi conspicieban-
tur. Clypei itē duodecim aurati, hi facti ex
pecunia, qua Aediles frumentarios, qui
annonā compresserant, condemnarunt.
Clypeus Martis Asdrubalis imagine in-
signis: & Columna Rostrata, de qua Li-
uius, isthic cernebatur. In tēplo Iouis Ca-
pitolini pallium breue, purpureum, lane-
strum fuit, ad quod alię purpureæ uestes
admotæ, cineris, diuini fulgoris colorem
trahebant. Hoc muneris Persarum Rex

ab extremis Indis allatū, Aureliano dedisse perhibetur. Lamina ipsius Capitolij ænea sunt fabricata. Tegulas quoque æreas, Q. Catulus inaurauit. Locus ubi auguria à Numa fiebāt, in Capitolio fuit: à Tatio in Arce, ubi olim Manlij domus stetit, postea Monetæ Iunoni ædes extructa: Libri Sibyllini in templo Iouis Capitolini, sub terra in arca lapidea à custodibus decem conseruantur. Tot præterea ædificia, tanta Capitolij pulcritudo, diuitiæ tam ingētes, tot ornāmēta & deorum delubra artificiosè extructa fuerē, ut merito deorum & Iouis domicilium terre restre ab antiquis sit dictum. Ita namq; extructum & ornatū fuisse, saluis adhuc Rom. rebus ferunt, ut quantū diuina terrenis, tantum hoc ædificium omnia totius mundi superauit, quæ uocant mirabilia, ut à dijs potius, cum humana superet ingēnia, ædificatum uideatur. Hodiè omnia nuda relictaq; cernuntur.

De Concordiæ & Iouis Statoris templo: deniq;
quid sit Curia. Cap. XI.

INter Capitolium & Palatinum mon-
tem, uallis est, (de qua superius,) huius
templa, ædificia, & loca post Capitolium
describere ordo requirit. In ea igitur ual-
le primus locus meritò Concordiæ tem-
plo debetur: ut quæ à corde congruente
dicta: sola quicquid in orbe est augeat at-
que conseruet.

Concordiæ igitur templum Camillus,
si plebem patribus reconciliaffet uouit.
Populo itaq; in gratiã senatus reducto,
ædem Cõcordiæ supra Comitium in fo-
rũ usq; produxit. Huius porticus adhuc
ad radices Capitoliũ extant. Ab hoc tem-
plo centum gradibus ad Monetæ ædem
ascendebatur. Concordiæ templum ue-
tustate collapsum, à Senatu postea resti-
tutũ fuit. In eo sæpe Senatus cõgrega-
tus, & conciones ad populum sunt habi-
tæ. In hoc etiã cella fuit, in qua dum con-
ciones dimitterentur, sæpe latrones, ar-

mati, & sicarij tanq̄ in carcere inclusi re-
 seruabantur. Habuit & multas artificio-
 sas statuas & imagines: ut statuas Iuno-
 nis, Apollinis, Latonæ Apollinē & Dia-
 nam infantes sustentis. Item, Aescula-
 pij & Hygiæ à Nicerato fabrefactas. Iouis
 statuam, Cereris, Mineruæ, & matro-
 narum lachrymantium & adorantium
 statuas à Stene factas. Martis & Mercu-
 rij Pisicratis opera. Marsiæ ligati à Zeu-
 xide factam. Liber pater & Cassandra à
 Theodoro picta. Victoria ipsa in pro-
 nao fulmine icta uidetur.

Ioui Statori Romulus in bello Sabi-
 no, ut fugam Romanorum sisteret, tem-
 plū uouit: Vnde & Stator Reip. Roma-
 næ dictus est. Parta ergo uictoria, tem-
 plum in radice Palatini montis, è regio-
 ne ædis Concordiæ, ubi hodie spōde mu-
 rorū altissimæ ædificauit. In hoc quoq̄,
 sicut & in Concordiæ templo, Senatus
 cōuocabatur sæpe. Item in alijs templis.
 Curia in quibus Senatus habebatur tē-
 pla

pla erant, & illic fiebant s. c. at in ædibus sacris neq; Senatus cōueniebat, neq; con- ciones ad populum fiebant. Templum Statoris Neronis incendio exustum fuit neq; deinceps restitutum.

De templo ac luco Vestæ, & templo Fidei, atque Romuli. Cap. XII.

Vestæ deæ templū inter Capitolium & Palatinum montem, nō procul à foro Romano, ubi hodie Mariæ Gra- tiarum templum conspicitur à Romulo conditum fuit. Prope hanc ædem Nu- mæ Regia extructa. Pontifices Roma- ni consultaturi de rebus magnis ad reli- gionem pertinētibus, in Vestæ atrio con- ueniebāt. Quemadmodum Senatus po- pulusq; Rom. de rebus maximis in Fidei templo cōsultabant. Fuit autē Fidei tem- plum antiquissimū in Palatio à Romu- lo, uel ut alij uolūt, à Numa extructum.

Vestæ lucus item erat sacer, qui à Pala- tii radice, in Nouam uiam usq; pertinge- bat. Ex eo luco ante urbem captam, uox audita

audita, futurū ut caperetur nisi muri portæq; reficerentur.

Romuli templum, ad radices Palatini, in medio eius lateris quod Capitoliū respicit situm fuit, eo in loco ubi nunc D. Theodori templum est. In templo Romuli lupæ simulachrum uetustissimum est, quæ conditoribus urbis ubera lactanda præbet.

De Lupercalificuq; Ruminali. Cap. XIII.

Lupercal spelunca in radicibus Palatini montis fuit, arbutis tecta, fontesq; sub petra profundi. In intimo antri loco ara Pani sacra fuit. Verum de nominis ipsius etymologia uariæ sunt, sicut de situ quoq; opiniones: ut nãq; locus erat latebrosus & incultus olim, sic iã undiq; habitatur, ut ne uestigium quidem appareat ubi fuerit Lupercal: maior tamen autorum pars in ea urbis parte fuisse affirmat, ubi hodie S. Theodori templū conspicitur: in hunc locum namq; ad forum Romanum aliquando Tyberis sinu fa-

Sto alluebat, & proximum erat ubi pue-
 exponerentur. Igitur in Lupercali Ro-
 mulum & Remum expositos constan-
 ter autores quidā affirmant, & in locum
 qui postea Ruminalis dictus delati, sub
 ficu à lupa nutriti sunt. Hæc in antro Lu-
 percali suam mansionem habebat, & ex
 eo ad ripam sub ficum Ruminalem ad
 pueros lactandos decurrebat, ipsiq; spe-
 lunçæ nomen dedit: ut sit Lupercal lupæ
 mansio & latebra. Sunt qui Euandrum
 speluncę nomen dedisse uolūt. Hic enim
 (ut superius demonstratū) ex Arcadia
 natus, qui Panem deū pastorū antiquis-
 simo ritu ornatissime colunt. Cui etiam
 mons in Arcadia sacer Lycaeus dictus,
 quòd λύκος, id est, lupos ab ouibus pro-
 hibeat, gregemq; cōseruet. Euander ita-
 que in Italiam ueniēs, in his partibus con-
 sistens, lucum hunc & speluncam Pani
 consecrauit: eum patrio ritu coluit. Ara
 itaq; in ea spelunca extructa caper in ea
 sacrificabatur, ut deo custodiq; gregis: &
 quum

quum lupos à gregibus arceat, locus in quo colebatur Lupercal est dictus.

Lupercalia autem festa à Romulo & Remo instituta, hi enim à Numitore loco extruendæ ciuitati impetrato in eo loco ubi expositi fuerāt, sodalitium ad conuiuium leti aduocant, Sacrificantes cibo resecti, ubi largius bibissent, iocantes pelibus immolarum caprarū sese induunt & saltando gestiunt. Inde posterius eius rei celebrantes memoriam, Lupercalia festa egerunt. Lupercalia autem à loco ubi primum cœpta sunt agi, nomen retinuerūt. De his uide plura apud Val. Maximū, Seruiū, & Plutarchum in Antonij uita.

Ficus autem Ruminalis à Tyberi flumine qui Rumon dictus est, nomen habet. Alij à Romulo nomē habere uolūt. Quidā à lacte infantibus dato: pars enim gutturis, quo lac attrahitur, ruma dicitur. Fuit autem locus is è regione ædis DD. Cosmæ et Damiani, ad latus Palatini montis: circo Maximo oppositum, Romulus

&

et Remus in Lupercali expositi, et in hūc locum delati, in Comitio sub Ruminatificu sunt educati. Huius arboris uestigia ad Augusti usq; tempora perdurasse, testis est Ovidius.

De uia Noua, uico Iugario, & Thusco uico. Cap. XIII.

VIa Noua ē regionetēpli Iouis Statoris, per uallem inter Capitolium & Palatium ducta, foro Rom. coniungitur. Hæc tametsi dicatur Noua, antiquissimā esse constat, & diuersa est ab ea quā Caracalla sub thermis suis restituit.

Iugarius uicus, qui alio nomine etiam Thurarius dicitur, à porta Carmēnali per Capitoli radices, ad forum Romanum ducit. In eo uico Iunonis Iugæ, quæ matrimonia iungere putabatur, ara fuit, & hæc uico Iugario nomen dedit.

Thuscus uicus à foro incipit, & per Palatini radices in Velabrum iter præbet. Nominis etymon hoc est. Thusci aduersus Aritios pugnantes, superantur ab illis,

lis. Multis itaq; in bello occisis, pauci Romam confugiunt. Hi igitur urbis amoenitate, & loci commoditate secum persuasi, illic manere decreuerunt. Itaq; à Senatu illis loco inter Capitolium & Palatium ad quatuor stadia cōcesso, eum inhabitauerunt. Hinc Thuscus uicus ab illis dictus, nomen hoc multis pōst seculis retinuit. In hoc uico lenones, aliq; eius generis homines postea habitauerunt, unde ignobilis factus, nomē quoq; amisit.

*De arcibus Romuli, Senatulo & Ouidij
domo. Cap. XV.*

Arcus ueteres (quos Romulū quidam extruxisse putāt) lateritiū longo tempore mansere, neq; passi sunt Romani ut quisq; marmoreos faceret, ut conditoris urbis memoria mentibus hominum tenacius remaneret. Verum longo tempore pōst uetustate collapsi, in loco urbis, ubi nunc templū S. Mariæ de gratia est, nunquam restaurati.

Senatulū uocabant Rom, eum locum
qui

qui inter Capitolium & forū fuit, in quo Senatores cōsultandi gratia consistebāt.

Ouidij domū sub Capitolio sitam fuisse Ouidius ipse testatur, ubi hodie templum D. Mariæ de Consolatione.

Hactenus de Capitolij & uallis adiacētis ædificijs, Sequitur mons Palatinus.

DE VARIA PALATII

ETYMOLOGIA, LIBER

Tertius. CAP. I.

QUANQVAM Palatinus mons longo tempore ante urbē conditā inhabitatus fuerit, ut à Valentia Itali filia: & post eam ab Euandro: qui & arcem in eo constituit: Successerunt huic post urbē conditā Reges & Imperatores, adeò ut Rōmæ uix alius locus, scriptis magis celebratus sit hoc monte, tamen nominis, cur ita uocatus sit, ratio certa, quam tuto sequaris inueniri uix potest. Volunt alij hinc di-

F ctum

Etum quod Arcades cum Euandro palantes, nullo ordine in eum locum, & Palatini ex agro Rheatino, qui etiam Palatiū appellatur, uenerint, & montē hunc occuparint. Alij à Palāte Euādrī proauo. Liuius à Palanteo Arcadiæ urbe primū Palantiū, postea Palatiū, uocari cēsuit. Sunt præterea qui à Palatia Latini uxore nominis originem ducant. Vel à Palatho Hyperborei filia, quæ ex Hercule Latinum suscepit, & montē hunc incoluit. Vel à Palantia Euandri filia, quæ in hoc monte sepulta fuit. Aut à Palante qui & ipse illic sepultus. Quidā à pecorū balatu, quæ olim antequā incoleret, illic pascebatur sic dictū autumāt aut qd balare, id est errare illic soleāt greges. Atq; hinc Neuius Balantium nominauit. Tremellius Romuleū montem uocat, à statua Romulei quæ in ipsius mōtis pede inuenta fuit. Hæc de nominis etymologia dixisse sat est.

De Victoria, Cereris, Iunonis Sospitæ, Matris deum,
& Libertatis templo, & eiusdem porticu ac de
Cassij domo. Cap. II.

Post Palatini nominis declarationē
eiusdem mōtis templa atq; ædificia,
quemadmodū in Capitolini montis de-
scriptione factum est, persequemur.

Cū Romani multa feliciter armis gef-
sissent, uictoriāq; ab hostibus sæpe re-
tulissent, ne dijs, quibus præclare gesta ac-
cepta ferebant ingrati arguerētur, ac de-
inceps minus prosperis successibus ute-
rentur, Victoriæ deæ templum in Pala-
tio in ea parte quæ Mariæ Nouæ hortos
spectat, in infimo cliuo ad Portam Ro-
manā consecrauere, L. Posthumius Aed-
ilis Curulis ex multatitia pecunia ex-
truendum curauit, absolutum, Victoriæ
deæ dedicauit.

Prope hoc fuit & ædicula Victorię uir-
gini sacra, quam Portius Cato uouit.

Præterea Iunonis Sospitę templum, in
codem loco fuit.

Arcades qui ad Palatinum cum Euandro uenerant, Victoriæ templum, sed à superiore diuersum, & multo antiquius in Palatio extruxerunt, & annua sacra in honorem deæ celebrarunt.

Iidem & Cæceri in Palatio templū ædificarunt.

In libris Sibyllinis carmē erat: Pelli Italia alienigenam hostem posse, si Mater Deūm Romam allata esset. Lapis uero erat quem incolæ sic appellabant. Missi ergo in Asiam Pessinuntem Phrygię oppidum legati, Magnam deūm matrē mari in Italiā aduexerunt: P. Cornelius deinde à mari in Palatiū portauit, & in Victoriæ templo, tantisper dum & illi ædificaretur collocauit, M. Liuius et C. Claudius Censores Matri Magnæ deūm ædificandam statuis, columnis & pauimentis, ex uarijs lapidibus prætiosam locauerunt. Dedicauit aut Iunius Brutus, Ludi quoq;, quæ Megalesia uocant, ob dedicationem instituti: de quibus Cicero.

Libertati

Libertati autem templum & porticum
struxit P. Clodius, in parte domus Cas-
sij prope Iouis Statoris templum.

*De Fano & Ara Febris, Aede Larum, deæ Viri-
placæ sacello, templo Fidei, & Iouis Victo-
ris æde. Cap. III.*

Non ijs solum dijs, qui generi mor-
taliū benefacerent templa conse-
crauerunt Romani, sed etiam ijs qui no-
cebant, ut minus nocerent, ac mitius pu-
nirent, sacella statuerunt. Sic Febri in Pa-
latio templū & arā cōsecratam fuisse cer-
tum est. Sic & Nemefi, de qua lib. 2. &c.

Larum ædem præterea in Palatio ex-
truxerunt.

Deæ item Viriplacæ sacellum in Pa-
latio sacrum fuit. In quod si maritus cum
uxore etiam discordes uenissent, concor-
des, compositis animis mutuo simul do-
mum redebant.

Fidei templū, postq̄ Aeneas cū Asca-
nio & Roma filia in Italiam uenit, exædi-
ficarūt in Palatio; Quod tamen filiae no-

mini dicatum, & in frōtispicio templi in-
scriptū. Multis ergo post annis, cum Ro-
mulus & Remus de nomine urbi impo-
nendo contenderēt, S. P. Q. R. nomē Ae-
neae filiae in templi frontispicio legentes,
ab ea ciuitatē Romā nominare placuit.

Ioui Victori Q. Fabius bello Sabino
ædem uouit, & postea in Palatio monte
construxit, dedicauitq̃.

*De Heliogabali, Apollinis, & Penatium templo,
de æde Orci, loco Palladij, & templo Au-
gusti. Cap. IIII.*

ANtonius Heliogabalus, deum He-
liogabalum in Palatio cōsecrauit,
& templum in eo loco ubi prius Orci fue-
rat extruxit. Verum ut huic nouo & fi-
cticio deo, nomē autoritatemq̃ faceret,
magna ueneratione typū Magnę deūm
matris, Vestæ ignem, Palladium, ancy-
lia, & omnia quæ insigniter Romani co-
lebant, in suum templum transferre con-
tendit. Christianorum quoq̃ & Iudæo-
rum religionē assimilans, ut nemo esset
cui

cui non in huius templi & dei ueneratione prætextum facere queat, quo minus salua conscientia hunc coleret.

Apollinis præterea templum uetissimum in Palatio extructum fuit. Hoc fulmine deiectum, cum desiderari à deo auruspices dicerent, Augustus, addito porticu ad illius ruinas, et templum quod prius steterat, nouum excitauit. In quo templo Augustus iam senio cōfectus, sepe Senatū habuit, & decurias iudicū recognouit. In eo item lychni arboris instar erant, quo probati poëtæ sua scripta reponabant. Huius templi uestigia quedam, sed obscura extare uidentur prope Fedræ uineam, ubi Tiberia domus stetit. Huic ludii Apollinares instituti, de quibus lege Ciceronem.

Penatium deorum templum in Palatiū ea parte quæ Boream spectat, in Velia haud procul à foro stetit. In hoc deorum Troianorū imagines erant. Sunt in eodē adolefcētes duo sedentes & pilam in ma-

nu habent, Litui itē ferrei atq; ærei; præte
rea uas Troianum fictile. Apollo quoq;
& Neptunus in eo conspiciebantur.

Vestæ deæ templum cum conflagra-
set, Palladiū ereptum, in Veliam trans-
latum, templo D. Andreae, quod in eo
loco consistit, Pallaræ nomen dedit.

D. Augusto qdā templū à filia sua Li-
uia extructū in Palatio fuisse memorāt,

De domibus Palatinis, & Saliorum

Curia.

Cap. V.

Quod Romulus & Remus olim
pastores in his locis fuerint, taber-
næ & casæ, quæ longo post tempore li-
gnis & harundinibus tectæ sunt inuen-
tæ testificatur, quas pastores si quæ uetu-
statae corruissent, ex eadē materia, ad pri-
stinā formā reficiebāt, ut perpetua Romuli
& Remi urbis conditorū, qui olim fuis-
sent, & quas domus habitauissent, ad po-
steros maneret memoria. In angulo Pa-
latij qui in Circū ducit, Casa quam Ro-
muli uocarunt, multis seculis stetit.

Tullus

Tullus Hostilius, antequã Curiam ædificasset, Veliam, in eo loco, ubi postea Penatum templum fuit inhabitauit.

Non longe ab eo loco, in ea Palatij parte quæ forum uersus respicit, Catilinae domus ædificata fuisse dicitur.

M. Scauri uero domus paruo trãsitu à Catilinæ ædibus separatur.

Ciceronis domus à L. Crasso empta, supra ædē Iouis Statoris, prope Palatium in montis Palatini loco celeberrimo fuit.

Crassi oratoris & Viturbij domus in Palatio olim euerfas, autor est Plinius.

Vani ducis domus quoque in Palatio fuit.

Tiberij item, de qua etiam capite præcedenti.

Augustus natus in Palatij regione ad capita Bubula, ubi post eius obitum Sacrum illi constituerunt; primum iuxta forum Romanum supra scalas Annularias, in domo quæ Calui oratoris fuerat, habitauit. Postea Palatiū ex suis im-

penſis ædificatum, Reip. donauit, ipſeꝫ
in Palatino paruas Hortenſianas ædes
inhabitauit.

Saliorũ cùria in Palatio ædificata con-
flagrauit, & in eius cineribus Romulili-
tuus illæſus inuentus.

Publicola Foro imminentem domum
Subueliã nominatam inhabitauit.

Tarquiniꝫ Prisci domus ad Iouis Stato-
ris fuiſſe, facile ex Liuiò probatur.

*De Summa Velia, Statuis palatinis, alijsq; rebus in
genere.* Cap. VI.

Velia Summa fuit in Palatiꝫ parte al-
tiori quæ in ortum æſtiuũ ſpectat,
ubi nũc Mariæ Nouæ templum eſt. Ve-
lia autẽ dicta eſt, quod olim ante ouium
tonſuram inuentam, paſtores illic lanam
uellere conſueuerint.

Auguſtus in Palatio Latinã Græcãq;
bibliothecã ex Apollinis Thuſcanici co-
loſſi ære nobiliſſimo inſtituit atq; exorna-
uit. Addidit & Porticum quã Palatinam
uocarunt. In hac à Senatu Numeriano
Imperatorĩ

Imperatori & Oratori insigni statua constituta fuit. In eadē Porticu M. Varrone adhuc uiuēti statua à Rom. est instituta.

Auguratorium, id est, augurijs captandis locus in Palatio fuit.

Apollo item Palatinus Scopæ opus in Palatio erat. Latona eodem loco collocata fuit.

Britannico Titus Imperator statuam auream in Palatio posuit.

Arbor præterea ex hasta Romuli nata in Palatio erat. Is enim post auguria in Auentino monte capta, hastam in Palatinum iecit, quæ fixa in terra, fronduit, & in arborem creuit.

Laurus item in Palatio eodem die quo Augustus natus, cum eo enascens subito apparuit. Ex hac lauro triumphaturi coronari solebant.

Balneæ Palatinæ, quorum Cic. pro Roscio meminit, in eodem Palatio fuere, & quædam adhuc uestigia supra circū Maninum nō multū à uinea Fedræ extant.

In

In eodem monte etiam locus qui Sicilia dicebatur fuit. Item Iouis cœnatio.

Plateæ Antonianæ pulcherrimæ, faxis Lacedæmonijs, & porphyreticis strætæ in Palatio fuere.

Vicus Padi & Fortunæ, quoq; in Palatio extabant. Ludi ibidem celebrabantur quos Palatual uocabant.

De Palatio nūc Maiori, Atrio, & ueteri ipsius Palatii porta. Cap. VII.

Quātum spacij olim Palatium occuparit, quā splēdide fuerit ædificatum, quā opulentum, & quā frequenter inhabitatum, ruinae ingentes, picturæ, statuæ, columnæq; præciosissimæ illic inuentæ facile demonstrant. Nullus enim unquam scriptū reliquit, quis tanta ædificia primum instruxerit: deinde auerit, & in tam insigni loco domicilia cōstituerit. Paulatim & tanquam ignorantibus antiquitatum autoribus, in tantum fastigium creuit, nec quicq; uno tempore simul factum, quod memoria dignum uideretur

uideretur fuit. Solent enim rerum scriptores ea solum posteris tradere, quæ admiratione digna uidentur, & rara. Palatinus hodie Palatium Maius uocatur, & præter S. Andreae ædem, uix unam aut alteram domum, quæ inhabitetur habet. Reliqua uinetis, & pascuis apta loca, ouibus, caballis, caprisq; gramina et uictum præbent, ut rectius Balatium à pecorum clamore, quàm Palatiū dici uideatur. Et idem de Palatio Vaticano, quod etiam ipsum desertum est, dici iure possit.

Atrium Palatiij augurato olim conditum, Senatus cōsulebatur in eo, quia Senatum, nisi in augurato loco habere non licebat. In quo etia oues sacrificabātur.

Porta Palatiij uetus, propè Rostra, è regione D. Laurētij in Miranda fuit. Hanc quidam Romulij portā olim dictā uolūt.

De templo Iani, Augusti, & Faustinae. Cap. VIII.

Palatiij templis ædificijsq; quæ tertia pars urbis erat, descriptis; Sequitur:
quarta

quarta: forū scilicet Romanū. In eo Iani templum, (à Iano enim, qui rerum omnium ianua habetur, incipere rite uia demur.) amplissimum, quatuor portarum: Nam Ianus ipse, qui in eo colebatur, quadrifrons, ex Faliscis Tusciæ ciuitate captis in Forum Trāsitorium Romanam translatus erat. Templum autē in ea parte fori, quæ forū Rom. spectabat, prope Pauli Basilicam, extructum fuit. Procopius sua ætate in medio foro, ex aduerso Capitoli, paulo supra eū locum, quem Romani tres Parcas uocabāt, adificatū fuisse memorat. Fuerunt & alia Iani tēpla, ut in Capitolio ad Marcelli theatrū Iani bifrontis, quod totum æneū erat, portis duabus æneis: quæ pacis tempore clausæ, bello uero ingruente aperiebātur.

Augusti templum in foro Rom. positum fuit. Hoc Tiberio imperantē adhuc imperfectum, Caligula absoluit, pontēq; super ipsum transmissis, Capitolium Palatio coniunxit.

Faustinae

Faustinæ tēpli quædā adhuc uestigia extare uidētur. Hoc illi maritus eius Hadrianus sub Tauri radicibus, ut diuinis afficeretur honoribus, fundauit. Id postea filius eius Antonius Heliogabalus, sibi, uel Ioui Syrio, uel Soli templum esse uoluit. Hodie templū S. Laurentij in Miranda est.

De Castoris & Pollucis templo & Rostris.

Cap. IX.

CAstoris & Pollucis templum in foro Rom. ante Rostra, apud Faustinae templum olim fuisse nemini dubium est. Hanc ædē dedicauit A. Posthumius Dictator, L. Metellus deinde ex Dalmaticis manubijs restaurauit. In hac, ut in alijs multis Senatus est habitus, & conciones ad populum factæ. Cecilius Metellus hanc staturis, columnis, & nobili pictura exornauit, & Floræ simulachrum insigni pulchritudine in ea posuit. Tabulam quoque, quæ ciuitatis equitibus Campanis donatæ monimenta continebat.

bat. Huius templi gradus deinde auulsit Clodius, ut testis est Cicero.

Rostrum templum, ad Palatii radices fuerunt, è regione Castoris & Pollucis templi, ubi nunc paruum S. Mariæ de Inferno sacellum est. Ex rostris autem sententiæ, & s. c. ad populum referebantur.

De Cæsaris, Veneris genitricis: & Martis Vltoris templo, & Atrio Veneris Cap. X.

Diuus Cæsar prope forum suum ad viam Sacram, post Faustinae aedem templum habuit. In eo ab Augusto Victoria, & Castor dii sunt positi.

In eodem Cæsaris foro, fuit etiam Veneris Genitricis post Faustinae templum. Hoc Cæsar bello Pharsalico uotum adificauit.

Post uictoriam contra Pompeium, Cæsar Veneris templum Atrio inclusit, quod Hadrianus deinde restaurauit.

Marti Vltori Augustus in bello Philippiensi templum uouit, quod postea in suo foro extruxit. In quo scyphi ferrei Marti dicati,

cati, & Alexandri Magni tabernaculum
sustinētis statuæ duæ. Hoc templū quod
hodie D. Martinæ uocāt, fuisse putatur.

De Vulcani, Concordiæ, Pacis, Romuli, ac Veneris
Cloacinæ templo. Cap. XI.

Volcani templū supra Comitium
& forum Rom. ad radices Palati-
ni posuit Romulus. Tatius autem Vol-
cani, sicut & Solis, Lune, Saturni, Rheg,
Vestæ, Dianæ, & Quirini dedicauit. In
templo Vulcani Romuli æneus currus
quo secundo triumphauit, Volcano fuit
dicatus. In quo & Coclis statua erecta
manebat. Conciones sæpe in hoc tem-
plo ad populum sunt habitæ.

In area Vulcani templi, Concordiæ
ædem Fuluius libertino patre natus, 303.
annis post Capitolij extructionem, si po-
pulo ordinē Senatorium, & equestrem
recōciliasset, uouit. Extructū deinde ex
condemnatorum fœeneratorū multaticia
pecunia, in Palatini radicibus, Opimius
Cos. postea restaurauit. In eadem area

G biduo

biduo sanguine pluisse, testis est Plinius.

Liuiā Drusilla in Porticu sua ob suam
& mariti mutuam beneuolentiam, Con-
cordiæ templū erexit. Quod postea Ti-
berius dedicauit.

In quo loco Drusilla prius Concordiæ
posuit, Vespasianus deinde Pacis tem-
plum à Claudiano antea inchoatum mi-
ra celeritate post bella ciuilia absoluit.
Fuit admodum amplum hoc, & quadra-
tum, maximis pulcherrimis que colum-
nis exornatum, templorum omnium lo-
cupletissimum. In hoc uasa & ornamen-
ta templi Hierosolymitani à Tito trium-
pho allata imposuit Vespasianus. Habe-
bat & Ganymedis statuam, & alia innu-
merabilia ornamēta, quibus decoratum
fuit. Hoc templum igne accensum, subie-
to totum exhaustum est, neq; unq; cogni-
tū unde iste ignis acciderit, nisi quod qui-
dam putant, in terremoto, qui eadem ho-
ra fuerat ex lapidum attritu, ignem fuisse
excussum.

Ara Pacis ab Augusto primū excitata, quo in loco, posteris incognitū. Hanc postea auxit & exornauit Agrippa. Inter Pacis & Faustinae extat adhuc templum antiquissimum, & eiusdem porticus columnarū duarū, quod nunc DD. Cosmæ & Domiano dicatum est. Hoc Romuli & Remi fuisse putant, nempe quod Caruius Cos, uictis Samnitibus dedicauit, & ex spolijs, quæ innumerabilia erant exornauit.

Veneris Cloacinae templū prope uiam Sacram constitutum fuisse, testis est Ouidius. Cloacinae autem simulachrum in Cloaca maxima repertū, cōsecrauit Tatiū. Et quia, cuius effegies esset ignorabatur, ex loco ubi inuentum fuerat, nomen illi est inditum.

De Telluris, Salutis, Victoriae, Solis et Lunae templis, de domo Cassij, deq; Armamentario. Cap. XII.

Telluris ædis locum alijs incertū, alijs non longe ab Esquiljs, prope cliuū
G 2 quod

quod ad D. Petri in uinculis ædē ducit, fuisse putant, ubi nūc S. Pantaleonis templum est. Vouit hoc Sempronius: Qui dum ad Aesculum Picentinorum caput cum hoste pugnat, terra tremuit. Vt igitur deam Tellurem, quam iratam putabat, placaret, templum hoc illi uouit. Aedificatum est autē in area ubi domus Sp. Cassij regnū affectantis euerfa est. Prope hoc templum Telluris Armamētarium fuit, cuius in quodam loco etiam Cicero meminit.

In eodem hoc ambitu Saluti ædem bello Samnitico uouit C. Iunius Bibaculus Cos. Hæc ab eodem Censore locata, & Dictatore dicata fuit.

Victoriæ ædem prope forum Rom. L. Volumnius Aedilis ex pecunia mulaticia faciendam curauit.

In hoc loco etiam Apollinis ara fuit. Concordiæ & Aesculapij in hortis D. Mariæ Nouæ fuisse, uersus Amphiteatrum quidem uolunt.

Mercurij

Mercurij templum quoq; in foro fuit.
 Ifidis & Serapidis templa in Empo-
 rio fuere. Hæc quidam Solis & Lunæ à
 Tacio dicata fuisse putant.

*De Foro Traiani, deq; ijs quæ in eo sunt, uel olim
 fuere.* Cap. XIII.

HActenus de templis, locis sacris, &
 quæ ad religionem notanda uide-
 bantur, perscripta sunt breuiter, deinceps
 de ijs pauca quæ ad hominum memo-
 riam & laudem pertinere uidebuntur di-
 cemus: & ab optimo Principe Traiano
 auspicabimur.

Traiani forum inter Neruæ forum, Ca-
 pitolium & collem Quirinalẽ ab Appol-
 lodoro mira industria extractũ fuit: Idẽ
 architectus, Traiani iussu Metodeum, &
 Gymnasiũ ædificauit. Fori tectũ æneum,
 intus undiq; circum simulachra equo-
 rum, et signorũ militariũ aurata tegebat.
 Simulachra autem hæc publico sumptu,
 in eorũ, q; bene de rep. meriti, aut alioqui
 ob facinus insigne memoriã ponebantur.

G 3 Arcus

Arcus item triumphalis, & alia multa in Traiani laudem extructa, forum eius exornabant.

Fori porticus amplissimis excelsisq; columnis & magnis epistylis imposita, tantā præbebat intuentibus admirationem ut Gigantum potius quàm hominū opera crederentur. In hanc summorum uirorū statuas pulcherrimas Alexander Seuerus in Traiani honorem transtulit.

Equus itē Traianus in medio altus columnis impositus stabat. In numismate etiam Traiani cum hac inscriptione reperitur S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI. Verum de his multa Lampridius.

Idem Palatium uarijs marmoribus, intus picturis & statuis exornasse fertur.

In medio foro colūna Traiani Cochlis structure stabat. Hęc circumquaque rerum gestarum à Traiano summā, mirā arte cælata habebat; in primis uero Dacicum bellū. Intus 185. gradibus ad summum fastigium, quadraginta fenestellis lucem

lucem admittentibus præbet ascensum. Alta pedum 120. Vel ut Eutropius scribit 140. In summo Traiani ossa in pila aurea condita seruabantur. Hanc columnam Traianus ipse nõ uidit. Nam dum hic contra Parthos bellum gereret, Senatus hæc illic absenti dedicauit. Qui dum è Persis redit, in itinere apud Seleuciam Syriæ urbem, fluxu sanguinis à uita decessit, Cadauer uero Romam perlatum, solus hic, teste Eutropio, inter Imperatores in urbe sepultus fuit. Quod autem in columna ossa seruantur ea ratio est: Maioribus mos fuit, Principes nobiles que sub montibus sepeliri. At cum mōtes sepulchris excitandis ubiuis nõ sufficerēt, accidit ut pyramides altæq; columnæ super cadauera collocarentur.

De foro, Palatio, & Porticu Neruæ. Cap. XIII.

Neruæ forū post S. Hadriani ædem occurrit. In medio huius columna ænea ingenti magnitudine, tecta ex lami

G 4 nis

nis aurichalci, intrinsecus lumine ambiguo stetit. Forum uarijs statuis & columnis, quæ Neruæ gestorum ordinem continebāt, exornatū fuit. Hoc postea Transitorium forum, quod inde in Augusti & Romanum forum iretur, uocatū est.

Porticus ipsius fori pars quædā adhuc apparet. Hæc incendio consumpta, obscura quædā, quod in eo loco Neruæ forum fuerit, uestigia reliquit.

Palatiij quoq; Neruæ pars ex quadratis lapidibus, et columnæ adhuc inter Comitium, & Militiæ turrim cum S. Blasij æde inclusæ sunt.

*De foro Romano, Comitio, Carcere Tulliano, & Mar
forij simulachro. Cap. XV.*

Romanum forum, quod etiam Latium uocatur, à radicibus Capitoli secundum longitudinē usq; ad templum S. Mariæ Nouæ, quæ in Velia est perducebatur. Verum ab initio fines multo angustiores habuit. Nam ab eo quod dictum est initio, non ultra primas radices Palatini

Palatini progrediebatur. Multos deinde post annos ampliavit Augustus.

Comitium foro coniunctum, imò pars fori fuit, incipit namque à Palatii porta & finitur ad templum D. Mariæ Nouæ.

In radicibus Capitoliij, uersus ortum brumalem, Ancus Martius carcerem, in quem rei includerentur ædificauit. Addidit deinde Tullius Rex eam partem quæ sub terra est, & carceri, ut Tullianum uocetur, nomen dedit. Fuit autem ex ingentibus saxis, angustis & oblongis foraminibus, lucis umbram recipientibus factum. Camera intus lapideis fornicibus, inculta tenebris, odore tetro ac foetido. Carcer hic in duas partes, Camera superiorem & inferiorem distributus. Vocatus est autem carcer à coërcendo, is enim inclusos, ne exeant coërcet.

Ante hunc carcerem ingens simulachrum marmoreum iacet, quod Marforium appellant. Hanc alij Pistorum dei, alij Iouis Panarij, quod tumores panum instar

undiq; promineāt, effigiem esse putarūt. Nam Romani olim in Capitolio à Gallis obsessi, moniti sunt à Ioue in somnis, ut ex omni frumēto quod reliquum erat, panem facerēt, & in castra hostium proijcerent. Quo facto, Gallis, inopia subiigi posse Romanos, desperātibus, ab obsidione desistunt. Romani igitur Ioui Pistori aram & statuam ob perpetuam beneficij memoriam erexerunt.

Putatur & hæc effigies Rheni flu. Germaniæ esse, cum in scopulo sit erectum. Cur autē Marforium dicatur, nisi ea sit causa quòd in Augusti foro constitutum est, ignoratur.

De Secretario Pop. Rom. Arcu Septimij, templo Saturni: ac de Aerario, & officina cudendi pecuniam. Cap. XVI.

Post Marforij simulachrum, à regione arcus Septimij, templum D. Martinæ est. Hinc olim Pop. Rom. Secretarius in marmore incisus fuit.

Ex aduerso Martinæ ædis, ad Tarpeia
rupis

rupis radices arcus Septimij, in utroque
frōtis p̄cio eius Imperatoris terra maricq̄
gesta continet.

Sequitur mox rectā, nunc D. Hadria-
ni, quod aliquādo Saturni templum fuit.
Saturni autem templum antiquissimum
fuit. Conditorem referūt quidam L. Lar-
giū, alij L. Tarquiniū, tamen si Largium
dedicauisse ratio sit uerisimilior. Liuius,
A. Sempronio, & M. Minutio Coss. de-
dicatum, Numantium Plancum restau-
rasse scribit. Aerariū publicū Pop. Ro.
ex Capitolio in hoc templum trāslatum
fuisse nemo scriptorū negat. Verū quare
in Saturni æde ærariū esse uoluerint ue-
teres, uariæ sunt opiniones: Quidā ideo
hoc factum uolūt, quod Saturni tempo-
ribus furtum nullū commissum sit: Sub
illo enim omnium omnia cōmunia erāt,
neq̄ quisq̄ auarus, aut improbus proxi-
mo struebat insidias, sed iusticia, fide, cha-
ritate administrabantur omnia. Cypria-
nus hanc refert causam, quia Saturnus
primus

primus numum signari in Italia institue-
rit. Seruabantur autē in ærario promul-
gata publica. Libri Elephantini, in qui-
bus XXXV. tribus Pop. Rom. contine-
bātur. Omnium publicarum rationum
libri, Tabulæ item ærarij ueteres, & debi-
torum, Præterea militaria signa, Deniq̃
quæ Prouincijs subiugatis, ab Impera-
toribus ducibusq̃ per triumphos adfere-
bantur. Postremo, quæcunq̃ Reip. com-
muniter reseruare ex usu erat: Vt leges,
litteras, et alia quę ciuitatis sunt cōmunia.
Censores ipsi in Saturni quoq̃ iusiuran-
dum subire cogebantur.

Inter templum quod nunc D. Hadria-
ni, olim Castoris & Pollucis, cudendi pe-
cuniã, priscis temporib. stabat officina.

*De Miliario Aureo, Ponte Caligulæ, et de Rostris
ac Curia. Cap. XVII*

Miliarium Aureũ in capite fori Ro-
mæ sub Saturni æde, prope arcum Se-
ptimij olim fuit. Columna autē fuit quæ
ita dicebatur, in qua omnes Italię uia in-
cisa

cisæ finerent, & à qua ad singulas portas
mensuræ regionum current.

Caligula per forum Rom. à colle Pala-
tino ad Capitolium pōtem marmoreum
duxit: quo ædificio nihil in tota urbe am-
bitiosius unquam extitit, nam pons octo-
ginta ingentibus ex marmore candidissi-
mo columnis sustētabatur: quarum tres
adhuc ad huius mōtis radices, totidemq̄
ad illius, ut olim à Caligula sunt constitu-
tæ cernuntur, Ad ipsum pontem, in me-
dio foro, è contrario D. Hadriani tēplo
columna stat, hæc una ex illis fuisse credi-
tur, quæ equum Domitiani æneum &
inauratum sustinuit, Ad pedes equi hu-
ius, Rheni fluminis Germaniæ simula-
chrum erat, quod de hac prouincia Impe-
rator Domitianus triumphasset, Et hoc
est simulachrū quod postea Marforiū ap-
pellarunt: de quo plura capite præcedēti.

Ex nauium Antiatum rostris, sugge-
stum in foro Rom. ad Palatiij radices ex-
structum à Romanis, quod Rostra tem-
plum

plum uocabant, ut in ijs s. c. fierent. Rostra autem duplicia, Noua, quæ, ut dictum est, ad Palatii radices, & Vetera, quæ apud Curiam in Comitio fuere. In Rostris leges ferebantur, agebantur causæ, habebantur conciones. In iisdem uiris clarissimis statuas erigere mos fuit. In loco præclaro fori Rom. pro Rostris in leone lapideo, in statua Faustuli Romuli & Remi nutritoris corpus fuit: Is enim dum certam Romuli & Remi conditorum urbis dirimere uellet, ibidem cecidit, ubi postea ei statuam erexerunt. Post Rostra sepulchrum quoque Romuli fuit. Pro Rostris etiã statua Herculis tunicata, habitu Aeleo, facie torua posita, Sibyllæ quoque tres statuæ in eodem loco. Mos item fuit Romanis ut cæforum capita pro Rostris aspicienda exponerent.

Curia duæ Romæ fuere prope forum, ad Pacis templum Hostilia; Altera in Cælio monte, de qua infra.

De Lacu Curtio, Cloaca Maxima, &
Doliola. Cap. XVIII.

LAcus Curtius in medio foro iuxta Domitiani equū fuit. Nomen autē hic lacus à M. Curtio, qui se sponte pro Rep. cū equo armatus in hiatū mediū fori præcipitavit accepit. Hæc apud Liuiū copiosè declarantur. Alij à Metio Curtio Sabino, qui per lacum hunc ad suos eua sit, dictum uolūt. Vel à Curtio Cos, qui locum eum sepsit.

Cloaca Maxima Tarquinio iubente, montibus subfossis, & urbe pensili fornibus suspensa, receptaculum omnium urbis sordium facta. Hæc ad Iouis Statoris ædem in tres ductus diuisa, duo nunc clausi sunt, tertius per lacum Curtium, sub foro Rom. per Palatini montis radices, in Velabrū aqua limpidissima fluit: et inde canali è saxis quadratis extructo, in Tyberim effluit. Olim cloacæ erāt plures, eæq; publicæ: Verum post urbem à Gallis captam & incensam, dum quisq; sibi

sibi domiciliū reedificare, qua parte primum potuit festinant, uicorum nulla, ut antè fuerat ratio obseruata, neq; ciuitas, ut prius in certas regiones diuisa, neque cloacæ, quæ olim per publicum ductæ, ubi essent animaduersæ, postea privata subintrarunt tecta, unde factū ut quæq; domus hodie suam ferè habeat cloacam. Hinc fit ut autor hic, cuius nos epitomē scribimus, nō, ut ueteres scriptores, regiones distribuerit, sed ut facilius intelligi & retineri possent quæ scribit, ciuitatem ut nunc est in suas regiones diuisit, & cum ostēdit in qua parte ciuitatis olim quisq; locus fuerit, ostendit ea in locis quæ hodie habitatoribus nota sunt. Sed ut dixi primum cloacas fuisse publicas, ita curatores quoq; publici erant instituti.

Iuxta cloacam Maximam, locus erat quem à doliolis quæ sub terra erant, Doliola uocabant. Hic locus tam putabatur esse sacer, ut ne spueri quidem in eo liceret. In hoc Numæ mystica quædā fuisse putantur.

putantur. Tametsi quidam Senonũ Gal-
lorũ cineres illic esse sepultas crediderint.

*De Comitio, templo Veneris Genitricis, statuis
& simulachris, quæ in Comitio, & foro Ro-
mano fuere, ac de Cæsaris statua atq; co-
lumna. Cap. XIX.*

Comitium ubi sit, unde incipiat, &
quæ urbis parte finiatur, superius,
huius libri capite x v. ostensum est. Di-
ctum est autem Comitium, Plutarcho au-
tore, quod Romulus & Tatius in locum
hunc ad fœdera facienda coire consueue-
runt. Vbi deinde S. P. Q. R. aliquid quod
ex usu Reip. erant decreturi coibant, ut dũ
Cõsules, Tribuni, alijsq; magistratus crea-
rentur, alijsq; quæ passim apud autores
scripta sunt fierent. Is locus prope Sena-
tulum in radicibus Palatini erat. Comi-
tium multis annis tecto caruit, unde sæ-
pe comitia indicta, ob tempestatem in-
gruentem agere sunt prohibiti. Lõgo post
tẽpore ubi Annibal in Italiã uenit, tectũ
imposuerunt; restaurauit deinde Cæsar. In

H Comitio

Comitio sæpe ludi celebrati. In eodē (ut est apud Liuium) libri Sibyllini combusti. Item multa in comitijs facinora perpetrata, de quibus etiam alibi.

In Comitio Coclitis statua fuit: quæ postea de cœlo tacta, in aream Vulcani trāsata fuit. In Comitij cornibus Pythagoræ & Alcibiadis statuæ: in gradibus ad læuam Curia Actij statua, item eos eiusdem Actij & nouacula fuere.

Statuæ matris deæ simulachrum in foro constitutum. Hanc deam qui colebant, eius lapides igne comburi nō posse, hinc cōiectabantur, quod ad eius statuā cum ignes, præsertim noctu, crebri fierent, neq; læderetur tamen, hanc illi, quam dixi, uim esse dixerunt: inde in omnibus ferè plateis colæ cœpta, aræ & facelluæ extructæ.

Veneris Genitricis templum in foro, (ut prius ostensum est) fuit. Ante templum hoc, Cæsaris statua, cometam in capite gerens constituta.

Columna

Columna item Cæsaris ex marmore Numidico, pedum XX, conflata manebat. Ante Castoris ædem Q. Martij equestris, Tremellij togata, M. Attij uelata statua fuit.

De Columna Moenia, Pila Horatia, de Cæsaris, Constantini, & Domitiani equo: deq; tēplo ac area eiusdem Cæsaris. Cap. XX.

Columna Moenia in ea fori parte fuit ubi Basilica Portia stetit. Dicta est autem à Moenio Censore Moenia. Is enim cum domum suam Catoni uenderet, Flaccus Censor iussit ut illic Basilica ædificaretur, Moenius tantum spacij, quantum columna occuparet, sibi excepit, super quam tectum tignis prominentibus & tabulatis in eos iniectis imponere reliceret, unde ipsi & eius posteris munus gladiatorium spectare ius esset. Id quod obtinuit. Hinc deinde & alij eadē industria columnas in foro, quibus concedebatur extruebant.

H 2 Petra

Petra in foro erat etiam, in qua Terge-
minorum spolia imposita.

Pila item, Horatia dicta.

Decorauit præterea forum equus Cæ-
saris, Constantini, & Domitiani.

Item Atriū Mineruæ, Tabernæ, Vete-
res & Nouæ.

Cæsar's cadauer è Curia in forum de-
latū, in eo loco ubi postea ei aram & tem-
plum extruxerunt positum fuit.

In foro item magistratū deponere mos
Romanis fuit.

*De foro Cæsar's, Basilica Pauli, & eiusdem Bi-
bliotheca. Cap. XXI.*

A Tēplo Saturni, siue ærario publi-
co (de quo supra huius libri cap.
xvi) in foro Rom. uersus ortū æstiuū,
forū Cæsar's erat, in eo loco qui post Fau-
stinæ tēplum decliuor apparet. Ibi Ve-
neris Genitricis tēplum, cui Cæsar atriū
circūduxit, & forū, non uenaliū, sed eorū
quæ ad iudicia conueniebāt cōstituit. In
hoc, inter alias statuas, quæ ibi erāt pluri-
me

mæ pulcherrimæq; sibi ipsi loricatam extrui passus est. Forū ipsum breue quidē spaciū cōplectebatur, sed ornatū eximiē. Constitit ærea supra sestertium millies.

Cæsar Paulum Aemiliū collegā C. Marcelli in consulatu mille & quingentis talentis sibi amicū defensoremq; parauit. Hac pecunia ab eo accepta, Paulus in medio foro, prope Castoris & Polucis ædem, ex columnis Phrygibus mirabilem, ac nobilissimā extruxit Basilicā: quā Pauli Basilicā deinde nominarūt.

Bibliothecā quoq; idem Paulus prope suam Basilicam construxit.

De foro Augusti, Porticu Antonini, Faustinae, & Liviae, ac de Cæsaris domo. Cap. XXII.

Forum Romanum, Cæsaris, & Augusti prope inuicem fuisse certū est. Augusti, apud Marforij simulachrum in urbis parte celeberrima fuisse adserunt, angustis quidem limitibus, sicut & Cæsaris circumscriptū, sed statuis insignibus, & alijs rebus ornatissimū. Habebat nāq;

H 3 statuas

Statuas Castoris et Pollucis, cum Alexandri Magni uictoria. Coruini præterea, & in eius casside corui pugnantis simulachrum, Apollinis eburnea: & præter hæc alia insignia ornamentaq; uirtutis.

In hoc foro publica iudicia & sortitiones iudicum fiebant, Hic de bellis, triumphis, alijsq; rebus magnis consultabatur. Hinc prouincias cum imperio potituri exhibant. Huc uictores qui redibant, triumphorum insignia inferebant. Hoc forum uetustate detritum, restituit Hadrianus.

Habuit forū hoc porticus duas in quibus omnium statuæ triumphali effigie erant exornatæ.

Habitauit Augustus in uia Sacra, in ædibus non usq; adeo amplis, sed mirè à nepte sua Liuiâ instructis. Hanc opulentiam Augustus nō ferens, solo æquauit. In huius area, deinde extructa porticus Liuiæ. Hæc etiā Claudia uocata. Quam Nero euertit, Domitianus sub prisco nomine restaurauit.

Antoninæ

Antoninæ & Faustinae porticus pulcherrimæ & uarijs marmoribus exornatæ, ubi hodie D. Laurentij templū in Miranda, olim extructæ sunt.

De Sororio Tigillo, Vico Cyprio, Scelerato & Patricio, atq; M. Antonij domo. Cap. XXIII.

Sororium Tigillum locus sacer erat Scausa expiationis ab Horatio ob sororem à se interfectam, in honorem Iunonis prope Carinas constitutus.

Vicus Cyprius prope cliuū, qui ad D. Petri templum in uinculis ducit, est. Sic dictus à Cypro. In hoc Sabini primum, ciuitate donati, habitarunt.

Vicus Sceleratus ex Tullia facinore (de qua Lilius) sic est cognominatus. Hunc alij eundem cum superiore, alij diuersum putant.

Vicus Patricius, quod ibi Patricij habitare iussi sunt à Tullio, sic est appellatus. Nā hic locus editior paulò erat, unde se facile ab aliorū subita ui, si ingruisset, sese è loco superiore defenderent.

M. Antonius domū, ubi olim Telluris templum fuerat, inhabitauit. Post Antonium in eodem loco D. Pantaliones templum excitatum fuit.

De Bustis Gallicis, & Aequimelio. Cap. XXIII.

BVsta Gallica, locus in media urbe, ubi Gallorum, qui Romam occupant, cadauera combusta atq; sepulta sunt. Fuit in ea urbis parte, ubi hodie S. Andreae in Busta Gallica templum existit. Hoc corrupto uocabulo Portugallo hodie appellant; haud multum ab Amphitheatro abest. Varro prope Aequimeliū Busta Gallica ponit. Aequimeliū autem dicitur, quod Melij, qui regnū affectauit, domus solo ibidem sit æquata.

De uia Sacra, Arcu Fabiano & Vespasiano. Cap. XXV.

Vie Sacre à Curia ueteri principium in angulo Palatij iuxta arcum in Constantini. Varro à Carinis & Sternie sacello initium cepisse existimat. Ex quo colligitur

colligitur uia Sacram aliquando per D. Mariæ Nouæ hortos, ad Pacis tēplum, & forum Cæsaris, rectā ad arcem Capitoli esse productam. Sacrae autē nomē obtinuit, quòd augures ex arce profecti per eam augurando procedebant, & sacra quoque mense per eā uia ferrent in arcem. Vel, quòd in ea foedus inter Romulum & Tatiū iētum sit. In summa huius habitauit olim Ancus Martius, prope Larum ædem.

Coeliæ statua insignis in hac uia constituta fuit.

Arcus item Fabianus in ea iuxta Regiam, ad Pauli Basilicam à Fabio Censore, qui Allobroges deuicit, excitatus fuit. In hoc arcu eius scuta, & uictoriæ signa insculpta. Ad hunc Scribonius Libo sedem, & Prætoris tribunal, quod Puteal dictum, posuit.

In eadē uia arcus marmoreus Vespasiani, omnium antiquissimus qui nunc sunt, à Vespasiano deuictis Hierosoly-

mis extructus fuit. In hoc eiusdem uictoriae sculptae sunt cum arca foederis ex parte una, ex altera triumphus, spolia, aureum candelabrum, septem lucernae, duae Moysi tabulae, uasa templi, mensa aurea, ponderis talenti magni, & alia multa, de quibus Iosephus.

De Graecostasi, Senaculo, Curia, & Basilica Opimij & Portij. Cap. XXVI.

Graecostasis locus est Comitio euntibus ad dextram Rostrorum. Ibi exterarum nationum Legati ad Senatum missi, donec admitterentur, stare consueuerunt.

Opimij Basilica & Curia prope Graecostasim fuit constituta. Supra Graecostasim, ad Concordiae aedem Senaculum positum. Senaculum autem, quod Senatus in eo, aut seniores conuenire soleant appellatur. Graecè *νεγοσία* dicitur.

Curia in Comitio fuit, & idem hic locus est, ut quidam uolunt, cum Senaculo. In Curia publicas curas gerebant. Fuit autem

autem Curia Sacerdotum, ubi res diuinæ tractabantur: & Senatus, ubi humanæ gerebantur, Curia autem ubi Senatus conueniebat, templum erat. Non licebat enim s. c. & senatum, nisi in loco per auguria constituto, fieri. Hinc Curia Hostilia, Pompeia & Iulia, antea loca prophana, templa per auguria, ut Senatus in ijs haberi possit, sunt cōsecrata. In Curia, Victorię ara erat: in gradibus Curia signum eiusdem deæ ex puro auro signum fuit.

Cato Maior in sua Cēsurā Basilicā ex ære publico, foro uicinam sub Curia ædificauit, & portiam à se cognominauit, Romuli etiā Palatiū apud ædem Mariæ nouæ positum fuisse putāt. Itaq; hæc loca quæ quarta urbis regione descripta sunt, eodē ferè loco coniuncta fuere, quæ inter eum ambitum, quo à Comitio eundo uersus Pacis, & Mariæ Nouę templa & hortos penè usq; ad Esquilias inclusa continebantur.

DE TEMPLO IANI
 ET PIETATIS, AC DE CAR
 cere plebis Rom. Liber Quar
 tus. CAP. I.

DESCRIPTIS quatuor partibus
 urbis, sequitur quinta: hæc ea
 loca quæ Tyberim, Auētiniq̃
 à dextra partem, à sinistra uero
 Tarpeiam rupem, Palatium, Vallemq̃
 inter ipsos montes comprehensam inclu
 dit. Quapropter à proximis locis quæ
 post Marcelli Theatrum sunt, memora
 tu dignis auspicabimur, & per ipsius ur
 bis planiciem percurremus. A Iano igitur,
 qui ab antiquis rerum ianua princi
 piūq̃ est creditus exordiemur. Iano tem
 plum Numa ad portam Carmentalem,
 post facellū deinde S. Catharinæ ad imū
 Argiletum, iuxta Marcelli theatrum ex
 truxit. Geminae templi ianuae: Pacis tem
 pore clausæ, belli uero apperiebantur, à
 Consule qui prior, tanquam dignior fue

rat

rat creatus. Hoc ter tātum clausum fuisse memoriae proditū est, Primū ab ipso Numa: secundo, à T. Manlio Cos. tertio, post bellum Actiacum ab Augusto. Cur autem belli tempore apertum fuerit, uarię traduntur rationes: præcipua tamen existimatur, quod accidit Romulo contra Sabinos bellū gerēte. Cum enim Sabini portam Carmentalem iam occupassent, & urbē irrupturi essent, ex inopinato copiosum aquæ feruidæ flumen, ē Iani templo, quod ante portā in propinquo erat, in hostes erupit. Itaq; illis in fugam cōuersis, ciuitas liberata est. Vnde posteri Iano, tanquam in auxilium pro-uocato, tempore belli, fores illi, ut liber sit, apperiant.

Alij Tatium & Romulū tēpli eius auctores referūt, ut qui, cum foedus inter eos ictum esset, communem deum tāquam foederis icti testē, inter duos reges, et duos populos Ianum bifrontem esse consenserint, & eidem hoc templum in eo loco
ubi

ubi nunc ruinae S. Catharinae aedis conspicuntur, constituisse.

Alij in super Cn. Duilium uouisse, Tiberium uero aedificauisse adstruunt. Verum diuersae hae autorum sententiae hinc natae uidentur, quod apud posteros plures Ianos fuisse cultos certò constat, cū apud ueteres unus solum sit creditus, & quod de alijs atq; alijs dicitur, de eodē dictum falso putatur. Id quod superius, ubi de Iano quadrifronte, cuius templum in foro constitutum scripsimus, uideri potest, Ianus omnium primus dijs, templa fecisse, & ritus instituisse fertur, & ob id in sacrificijs primas meruit: figuraturq; cum clauis et uirga, ut qui portarum custos, et uiarum rector sit.

Augustus praeterea eius simulachrum ex Aegypto Romam attulit, & in foro Holitorio templum in honorem eius extruxit.

Pietati in foro Holitorio templum M. Attilius Glabrio, in quo loco hodie S. Nicolai templum in Carcere, dedicauit.

In

In eodē loco primum Ap. Claudius Decemuir Senatus decreto carcerē, quū publicus, de quo superius, non sufficeret, ædificauit, & Carcerem Pl. Romanæ appellauit: in eodē postea ipse, iudicij reus, sibi mortē consciuit. In quo etiā multis post annis puerpera quædam paupercula, & humili loco nata, capta, & ob flagitiū, ut fame moreretur condemnata. Huius filia cū carceris ianitori supplicauisset, ut illam accedere liceret, exquisiuit prius nunquid alimenti afferet, postq̃ nihil habuit: admissa est: et id sæpius factū. Tãdem cognitum illam quæ capta erat, uberibus filiæ nutritā, itaq̃ mater libera dimissa, utriq̃ elementum ē publico deinceps decretum, et ob illius pietatis memoriam, Pietati deæ, hunc locum consecraverunt. Liuius non matrem, sed patrem ea rationem à filia nutritum autumat.

De

De foro Holitorio, Aede Iunonis Matutæ, & Spei,
 Sacrario Numæ, columna Lactaria, ac ara, &
 Fano Carmentæ. Cap. II.

Forum Holitorium hinc nomen habet, quod illic holerum copia sit, extra portam Carmentalem, ubi olim antiquum macellum fuit. Hūc locum hodie plateam Montanariam uocant.

In eodem foro C. Cornelius Cos, bello Gallico, ædem Iunoni Matutæ uouit: quam idem postea Censor locauit, in eo loco, ubi deinde D. Andreae, cognomento in Mentuza templum stetit.

Idem C. Cornelius in foro Holitorio Spei templum, uarijs ornatum marmoribus construxit, quod postea Collatinus consecrauit: fulmine longo post tempore ictum, postremo conflagrauit.

Columna quoque Lactaria in eodem foro, ad quam pueri infantes lacte alendi deferebantur.

Numæ Sacrarium ad theatrum Marcelli ad imum Argiletum fuit.

Ara

Ara Carmentalis ab Euādro Carmen-
tæ matri consecrata, ante Carmentalem
portam fuit.

Ibidem Fanum Carmētæ à matronis
Romanis ædificatū. Hęc primum Nico-
strata, sed quia carminibus oracula red-
debat, Carmenta est uocata.

De foro Piscario, & templo Fortunæ Vi-
rilis. Cap. III.

FORUM Piscarium secundum Tyberim
ad Iunium, inter S. Marię in por-
ticu, & Aegyptiacæ templa, intraq; por-
tam Carmentalē, haud longe à foro Boa-
rio ponitur.

S. Mariæ Aegyptiacæ templum, iuxta
Tyberim, & eiusdem cognominis pon-
tem hodie est. Hoc alij Misericordiæ, alij
Fortunę atq; Pudicitię olim tēplum fuisse,
affirmare conātur, sed frustra nam illa
templa non hoc loco, sed in foro Boario
fuere. Verū hoc quo de hic fit sermo, For-
tunę Virilis templū prope Tyberim fuit.
In hoc Seruij Tullij lignea statua, auro
I perfusa

perfusa stetit, quæ incendio exorto, cæteris absumptis, sola remansit incolumis.

De templo Vestæ, Salinis, Coclitis
 arcu. Cap. III.

AD Mariæ Aegyptiacæ ædem, extat adhuc templum antiquissimū, nūc D. Stephano dicatū, cuius forma est circularis, columnæq; in circuitu dispositæ, testudinem, quæ unica totam ædem operit, sustinent. Hoc templum Vestæ olim sacrū fuit, Numa, sumpta forma ab eo quod Albæ fuit, orbiculari, in uertice foramen lucis causa habentem extruxit. Cæterū dea ipsa simulachrum non habet, quum nec ignis, cuius dea hæc esse perhibetur, effigiē ullam certā constantēq; habere queat. Vestā autē hinc appellarūt Latini, qd uarijs sit uestita rebus. Græci ab *ἑστία*, quod uis eius ad aras focosq; pertineat. In hoc tēplo sacer ignis non custodiebatur, sed in eo quo de supra mentionē fecimus, quod Romulus inter Capitoliū et Palatiū extruxit, cōseruabatur.

Salinæ

Salinæ, salis publici, in ea ripa Tyberis quæ à prædicta Vestæ æde, in Auentinū pertinet, receptacula fuerunt.

Arcus Horatij Coclitis ad primas Auētini radices, inter montem ipsum & Tyberim fuit.

De foro Boario.

Cap. V.

HActenus ab huius libri quarti initio descripta sunt, quæ ad dextram Tyberis partem notanda fuerunt, deinceps quæ ad sinistrā eiusdē fluminis memoratu digna uidētur, pro more percurramus, ac primum quidē de foro Boario.

Forum Boarium prope Velabrum & Ianum, inter Palatinum mōtem, & scholam Græcam apud tēplum D. Gregorij fuit. In eo æneum tauri simulachrum antiquissimum fuit. Quidam ab hoc foro Boario nomen esse uolunt: Alij quòd illic boues uenundētur: uel quòd in eo boues immolare ueteribus mos fuerit. Vel quia Euander in eo loco Herculi obinterfectum Cacus & boues receptos, bo

uem immolauit. Ibidem erāt olim instrumēta cum uictimarijs, & sacrificulis ad sacrificia ipsa accinctis.

In hoc foro primum gladiatorium munus exhibitum.

De templo Herculis Victoris, & ara Maxima. Cap. VI.

Herculis Victoris templum rotundum in foro Boario, iuxta scholam Græcā, ubi olim Euander Herculi aram Maximam posuit, extructum fuit. Hoc tanta ueneratione esse prædicant, ut neq; muscæ neq; canes eius tecta subintrent. Hercules namq; cum sacrificulis suis uiscerationem committeret, Myagiram, id est, muscarum cōgretorem deum, imprecatus est. Hic ergo procul ab hoc templo suas muscas abigit. Clauam uero ad fores reliquit, quā ubi canes conspexerint, procul illinc aufugiunt: & hoc ad Plinij usq; tempora ita a muscis canibusq; immune fuit. Huius sacris neq; mulieribus, neq; seruis aut libertis interesse licet. Templum

plum hoc postremo Neronis incendio consumptum est.

Statua præterea Herculi ab Euandro erecta, quæ, quia triūphali ueste induitur quoties triumphatur in urbe, Hercules Triumphalis est dicta.

Euandro regnante aram solum, quam Maximã uocabãt, Hercules habuit. Hãc ipsi Euander ob Cacum interfectum, & boues restitutos excitauit. Et insuper bouum decumas obtulit. Dixerat namq; ille, Vitam hos ducturos felicem, qui sibi bonorum decumas dedicauissent: Hinc etiam Decimæ Herculeanæ nomen.

De Pudicitie, Fortunæ Prosperæ, Matutæ, Fortis Fortunæ æde, ac de Vico publico, Velabro, & Accæ Laurentiæ sepulchro. Cap. VII.

AD Herculis templū, Pudicitia Patritiæ ædem ab Aemilio conditam esse constat. Pudicitie autē huius signum in foro Boario erat, ad cuius deæ sacra Plebeis uirginibus accedere nō licebat. Quare plebeia quædam uirgo etiam Ple

beiā Pudicitiā facellū excitauit, à cuius
sacris Patritiā uirgines uicissim arceban-
tur. Fuerunt & alia multa Pudicitiā loca
templaq̄ consecrata.

Fortunæ Prosperæ & Matutæ templa
consecrauit in foro Boario, Ser. Tullius,
Prosperam autē uocauit eam fortunam,
quæ cæca non erat. In eo loco aliquando
oleam fuisse ferunt, ex qua cum mel flue-
ret, augures arculam ex ea fieri iusserunt,
in ea sortes, quæ puerorum manibus For-
tunæ monitu tractatæ fuissent, aut misce-
bantur, tanquàm felices futuræ ac nobi-
les, recondebantur. Ser. Tullius omnes
actus suos qualescūq̄ essent, fortunæ ad-
scripsit, ut quæ illum ex ancilla natum sa-
pe iuisset, & postremo ad regiam digni-
tatem promouisset. Hinc Fortunæ Pri-
migeniæ & Masculæ, Conuertenti, Bes-
nesperanti, Videnti, ut quæ regat & fa-
ciat omnia, templa consecrauit. Paruæ
quoq̄ Fortunæ templum dedicauit, eo
significans, nihil tam paruum nobis ac-
cidere

cidere posse, quod non dijs acceptum referre debeamus.

Matutæ templum uouit Camillus bello Veientium, dedicauitq̃. Quod diu antè restaurauerat Ser. Tullius. Matutæ & Primigeniæ Fortunæ eodē die sacra faciebant Rom. & eodē quoq̃ die ædes earum simul sunt igne consumptæ. Caruius Cos. ex Hetruscorum manubijs prope Matutæ, Fortunæ Forti templum faciendum locauit.

Vicus Publicus à foro Boario incipiebat, & in Auentinum ad Iunonis reginæ templum ducebat.

In hac uicu prope Boarium forum Velabri ædes, in eo loco ubi nūc D. Gregorij cognomēto in Velabro templum est.

Auentinus olim à reliquis mōtibus disclusus Tyberi fuit. Priusq̃ enim Tarquinius Priscus alueū Tyberis mutaret, eruptionibus, Auentini radices, sinu facto, abluēbat: quapropter necesse fuit, ut Auentinum aditurus uelaturam faceret, id est,

quadrante dato, lymnibus eò ueheretur.
Hinc à uehendo Velabrum locus is hodie,
quà olim Tyberis sinu facto, transibat,
dicitur.

Accæ Laurentiæ sepulchrum in Velabro
quoq; fuisse, scriptũ reliquit Antias.

*De Vertumno, eiusq; templo, Iano Quadrifronte,
ædibus Africani, Basilica Sempronia, ac de
Laneis Tabernis. Cap. VIII.*

Vertumnum deum antiqui dixere,
non solum qui rebus uendendis,
emendisq; , fructibus deniq; ipsis, sed etiã
qui mentibus humanis præesset, dictus
à uertendo, quòd is mētes cogitationesq;
pro suo arbitrio mutaret uerteretq; sæpe
in diuersam sententiam. Huius signum
& templum in uico Thusco ad Opis &
Cereris aras cōstituerunt. Festa eius, quæ
mense octobri celebrabantur, Vertum-
nalia appellarunt.

Sunt qui Vertumnum & Ianũ Qua-
drifrontem eundem esse uoluerunt, hac
ducti ratione, quòd Iani Quadrifron-
tis

tis templum in Velabro, ubi & Vertum
ni posuerunt, constitutum esse uelint. Ia
ni autem templum, de quo etiã superius,
quatuor columnis unam testudinẽ tem
pli sustinet: quatuor insuper portas ha
bet, & in frontispicio cuiusq; duodecim
fenestellas, quę quatuor anni tẽpora cũ
duodecim mensibus designãt. Ianũ autẽ
in sacrificãdo principẽ posuit antiquitas,
nomenq; ab eundo imposuit, unde do
morũ quoq; transitus ianuę appellatur.

Ad Vertumni signum P. Africanus
ædem habuit: quã deinde Sempronius
cum Tabernis Laneis emit, et Basilicam,
quam Semproniam uocãt, eodem loco,
prope templum S. Gregorij in Velabro
construxit.

*De Argiletò, domo Cornelij, Aequimelio, et Socor
diæ sacello.*

Cap. IX.

ARgiletus à fine Vici Thusci inci
piens, ad Marcelli theatrum termi
natur. Fabius Pictor, à principio Vici
Thusci, sub Cœliolo, inter circum Ma
ximum,

ximum, ad Auentinum usq̄ deduxit. Argiletus autē, ab argilla terra, cuius illic copia est, nomen habet. Vel ab Argo quodam, qui cum ab Euandro hospicio susceptus esset, uitæ insidias struxit, ut eo interfecto, ipse regnaret. Verum insidijs à socijs Euandri animaduersis, ab illis interficitur. Huic Euāder sepulchrū in eo loco & locum ipsum consecrauit.

Imus autem Argiletus ad Marcelli theatrum est. In hoc uico opificum tabernæ erant, & in primis bibliopolarum. Has tabernas Argiletanas dicuntabant.

Cornelius Domitianus in Velabro domum habitauisse fertur.

Aequimelium inter Velabrum & Capitoliū, ad tabernas Laneas fuit. Hinc uero hoc nomen habet. Quòd Sp. Melius, ciuis Romanus regnum affectās in hoc loco habitauit. Qui cum regnum affectare intelligeretur, occiditur, & bonis eius publicatis, domus solo æquata, area islorum à Romanis factus.

Murtia

Murtiæ Socordię templum sub Auentino ad cliuum Publicū fuit, ea parte qua ad ædē S. Priscæ ascenditur. Hinc Auentinus quoque ipse Murtius aliquando dictus est.

Asylum præterea quidam in hoc loco ponunt. Verum in Capitolio primum Asylum fuisse ædificatum à Romulo, superius indicatum. At postq̃ in Capitolio tantæ opes sunt cōgestæ, & Senatus subinde in eodem conueniret, non satis tutum uisum est Romanis, in eum locum latrones, aliosq̃ omnis generis infames homines cōfugere atq̃ habitare, uisum igitur illis tutius esse aliò Asylū trāsferre. Itaq̃ nō solum uno loco, sed pluribus deinde Asyla esse cœperunt, nec Romæ modò, sed alibi quoq̃ terrarum.

Circus quid sit, unde dictus, & cuius rei causa institutus.

Cap. X.

Circus dicebatur locus is, ubi ludicra fiebant certamina. Dicitur autē circus ob hoc quod in circuitu spectaculis ædificatis,

ædificatis, ibi ludii fierent, & quod illic circum metas ferretur pompa, et equi current. Erat autem forma oblonga instar arcus, in circuitu habens gradus spectato-ribus apta sedilia, ne alter alterius prospectum impediret. In medio metæ duæ pari interuallo distantes. Carceres itē in prima circi parte. Carceres autem hinc uocati, quòd equi, donec magistratus signū pugnae dedisset, illic coërcerentur.

Ludorum uero celebritates, deorum festa sunt: siquidem ob eorū natales dies, uel templorū dedicationes cōstituti sunt, et fiunt. Et primitus quidem uenationes, quæ uocantur, munera, Saturno attributæ: Ludii uero scenici, Libero: Circenses Neptuno & Cereri. Sic alij alijs dicati ludii, in eorum honorem et memoriã quotannis celebrabantur. Circenses uero Ludii hinc dicti, quia in ripa fluminis agitabantur, in altero latere positis ensibus, &c. Verum de ludis, & spectaculis multa Sisinius.

Circum Maximum primum instituit et fundamenta posuit Tarquinius Priscus, inter Auentinum & Palatinum. Cæterum magnificentiam ipsam addidit Cæsar & ampliavit. Quū enim longus fuerit stadiorum trium cum dimidio, latus quatuor iugerum, Cæsarem in eam amplitudinē extendisse, & non Tarquinium, uolunt: id quod uerisimile est, quum Tarquinij temporibus ciuitas adhuc tam populosa non esset, neq; in tantum dedita spectaculis, ergo non tanto opus erat spacio, ut Cæsaris ætate. Habebat autē Circus tribus lateribus effossum stagnum, altū latumq; pedes denos. Post stagnum porticus ædificatæ triplici tectura, hæ sedilia habebant in imo lapidea, superiora lignea, basim omnes porticus habebant eandē, cōiunctæ nāq; sphericam cōstituebant formā. Capiēbāt hæ hominū cētum quinquaginta millia: reliqua uide apud Dionysiu, Plinium, Lium aliosq; qui

qui de edificijs Rom. scripserūt. Hūc cir-
 cū exornauit deinde Augustus, nā carce-
 res fecit marmoreos, metasq̄ deaurauit,
 aliaq̄ multa addidit ornamenta. Postre-
 mo collapsum, ampliorē & elegantiorē
 reddidit Traianus. Post hūc insup Helio
 gabalus colūnas pulcherrimas addidit,
 auroq̄ illustrauit, pauimenta deniq̄ ipsa
 ex chryfocola strauit. Verū de Circi pul-
 chritudine multis scribit Nazarius. Ta-
 lis nāq̄ fuisse perhibetur hic locus, ut ho-
 mines non tam ob ipsa certamina, quā
 loci amoenitatem illuc conuenirent. Ma-
 ximus autem ideo dictus putatur, quod
 deorum maximo Vortumno sacer esset,
 uel, ob ludorum magnam sumptuosita-
 tem & excellētiam, uel, quod inter circos
 Flaminium Intimumq̄ maximus esset.
 Nam Plinius longum stadiorum trium,
 latum uero unius fuisse scriptū reliquit,
 ut qui hominum sedentium caperet du-
 centa sexaginta millia.

De templis et aris quæ in circo Maximo, uel in circuitu fuisse leguntur. Cap. XII.

Confus consiliorum deus fuisse perhibetur, ut qui hominum cōsilia celeret, uel prodeat hominibus. Huic in circo Maximo sub tecto ara fuit, quæ significat, tecta consilia esse debere. Ob quam causam hæc ara etiam illi à ueteribus Romanis cōsecrata fuisse legitur. Illi namq̃ dum consilium de raptu uirginum Sabinarū cepissent, ueritine ante tempus proderentur, huic deo aram hanc dedicarūt, & simulachrum quoq̃ eius in ea constituerunt. Quæ quidē ara quadam temporum iniuria, & hominum in deos negligentia, ita neglecta mansit, ut tandem penitus ignoraretur. Tandem iterum inuenta, reliquis temporibus tecta manebat, certaminibus uero equestribus detegebatur. Huic quoq̃ deo Consualia festa instituta, ludī quos in raptu uirginum Sabinarum instituerant, ad hanc aram ab eius sacerdotibus celebrabantur.

Neptunus

Neptunus eques itē in circo Maximo templum habuit. Hoc anno à Christo nato M. D. XXVI. post D. Anastasiæ templū in radicibus montis Palatini in circi fundamētis repertū est, et uestigia inuēta, ut certis cōiecturis templū hoc Neptuni fuisse comprobatū siet. In huius honorē Circenses ludi à ueteribus sunt celebrati.

Genio quoq; archanorum cōsiliorum duci, arā in circo Maximo constituerūt.

Præter has habuit circus Max. tres alias aras: unam dñs Magnis: alteram dñs Penatibus: tertiam dñs cœli & terræ, à quibus oriuntur omnia. Hos Romani Genios, Penates, urbisq; Præsides, & Custodes uocabant.

Liber, Libera, Ceres, et Proserpina, iuxta circum Maximū templa habuerunt: quæ Posthumius aduersus Latinos bellum gerens uouit. Idem rediens, re feliciter peracta, ædificauit, dedicauitq;.

Solis deniq; & Floræ templa in eodem fuere ambitu.

Veneri item templum prope circum Max. fuit. Hoc Q. Fabius Gurges Cos. ex ære multatio matronarū ob stuprū condemnatarum faciendum locauit.

Iuuentuti Lucinius non longe ab eo loco extra circum Max. ædē dedicauit.

Mercurius item templum ad circum Max. habuit.

Fortunæ Seixæ Plinij tempore simulachrum in circo Max. cernebatur.

De Naumachia circi Maximi. Cap. XIII.

NAumachia locus, hanc ob causam uocatur, ὅτι αὐθότι ταῖς ναῦσι μάχεσθαι, id est, quòd ibi nauibus decertarēt, nā illic loca instar lacunarū effossa, ubi naualis pugne simulachra quedā ostēdebant, ad iuuentutē Romanā exercendā, ut mari quoq; hostem laceffere ac ledere nosset. Huiusmodi ludicra, nō solū in circis, sed amphitheatris quoq; cōmittebantur.

De Obeliscis duobus circi Maximi. Cap. XIII.

Obeliscus (Marcellino autore) lapis asper admodum est, in figurā me-
K tæ

te cuiusdam sensim ad proceritatem con-
 surgēs excelsam, utq; radiū immitetur,
 graciliscēs paulatim, specie quadrata, in
 uerticem productus angustum, manu le-
 uigatum artificii. In plerisq; literæ hiero-
 glyphicæ sunt insculptæ, quibus nimirū
 autorem aliāq; memoranda referebant.
 De his notis, idem Marcellinus: Forma-
 rum autē innumeras notas hieroglyphi-
 cas appellatas, quas ei undique uidemus
 incisas, initialis sapientiæ uetus insig-
 nit autoritas. Tantum ille. Pingebant au-
 tem uarias animalium ac uolucrum figu-
 ras, & sæpe noua confingebant, quibus
 quod memoria dignum erat ad posteros
 reseruabant. Et is mos non in Aegypto
 solum, sed alibi quoq; terrarum durauit,
 donec literæ ipsæ sunt repertæ, tum hoc
 cessauit, & primum quidem unica lite-
 ra integram dictionem, dictione oratio-
 nem significabant. Verum de his multa
 apud autores qui de notis his scripserūt.
 Fiebant autem Obelisci (Plinio teste) ex
 lapide

lapide simithe. Hos dijs erigebant, atque consecrabāt, in primis uero Soli, & ideo ijs excidendis radios immitabantur, ut dictum est, solares. Primus omnium Metres rex obeliscū instituit, Romæ obelisci nulli excisi, sed aliunde allati, ob rei admirationem & ornatū erigebantur. In circo igitur Maximo obelisci duo cernebantur, alter erectus in altum stabat, octoginta octo pedum altus: Alter in naumachia iacēs, centum triginta cum dodrante longus, præter bassim, quē Augustus ex Hieropoli Aegypti ciuitates, Romā trāstulit: Verum erigere cum conaretur in duas partes fractus cecidit, Hic excisus à rege Semnefreteo, quo regnāte Pythagoras in Aegypto fuit.

De Fornice Sertini in Circo, Loco Tuberorum in circo, & theatris, Lupanaribus, Pompeij domo, & Iuturnæ fonte.

Cap. XV.

Sertinius Hispania deuicta, magnā Scopiam pecuniæ in ærarium retulit, et ex manubijs Fornices duos, alterū in

K 2

foro

foro Boario, alterum in circo Maximo excitauit. His fornicibus signa aurea, aliaq; ornamenta imposuit.

Heliorum familia haud diues, sed magna existimatione apud Romanos erat. Inter quos tanta concordia fuit ut sedecim simul uno tempore in hsdem aedibus habitaret. Quibus ob insignem uirtutem, & res bene gestas, locus à S. P. Q. R. in Circus & theatris, ut spectaculis interesse, & certaminibus possent, est donatus.

Apud circum Maximum Lupanaria, ubi meretrices corpore quæstum faciebant. At hic locus postea solo æquatus, nunc area est.

Pompeij domus, prope circum Max. & in ea statua Herculis constituta.

Iuturnæ nymphæ fons adhuc in Vela bro scaturire iuxta cloacam Maximam quibusdam uidetur.

De Septizonio Seueri. Cap. XVI.

Sequebatur post circum Maximum Urbis pars sexta, nempe mōs Coelius, Verum

Verum quia Septizoniū Severi, & Constantini arcus, anteq̃ ad Cœlium sit uentum, inter Palatinum & Cœlium occurrunt, de his, præsertim structuris tam insignibus, prius aliquid dicendum est. Septizonium ergo magna quædam moles est, & quadrata, quæ septem cingulis, id est, columnarum ordinibus inuicem superimpositis in modum quatuor porticum ambitur: ita ut columnæ quanto altiores, eò minores, breuioresq̃ disponantur: in cuius medio quatuor parietes, loculos quosdam facientes, surgunt: in summo regum, & imperatorum condebantur cineres, Iulius Capitolinus septodium nominat eam molem, Græci enim loca frequentia, ad quæ multæ perducuntur uia, Heptodia uocant, ab ἑπτά & ὁδοί. Plinius Septisolum appellat, à septem solarijs: In singulis enim ordinibus, columnæ marmoreis trabibus inuicem superius iungebantur: alijs uero trabibus cum mole ipsa in interiore parte excita-

ta, & ita singuli ordines unam faciebant porticum, siue solariū. Duo autem Romæ septizonia fuisse leguntur, Titi nempe, antiquissimum in uia Noua, non longe à Seueri septizonio: huius ne uestigium quidem restare uidetur: Et Seueri huius adhuc supersunt, è regione templi S. Gregorij, tres, operis ambitiosi ueluti zonæ, columnarū pulchritudine, & magnificentia spectabiles. Constitutum fuit autem in uia Appia ab ipso Seuero constructum, nunc quod reliquum est, ita inclinatur, ut iam iam ruere putetur.

De arcu triumphali Constantini Imperatoris. Cap. XVII.

Arcus triūphales erigebantur ipsi soli qui prouincijs aut exteris nationibus debellatis, & rebus feliciter gestis, triumphum meriti uidebantur: unde etiam triumphales arcus dicti sunt. In his arcubus ob perpetuam rerum gestarum memoriam, loca ipsa, ubi bellum actum, machinæ & acies, si in terra pugnæ com-
missæ:

missæ: naues, si maritimæ fuerant, incidebantur. Verum ante Imperatorum tempora arcus excitauit nemo, & Plinij tempore primum extrui coepti sunt, ut Titi sit omnium antiquissimus. Ante Imperatorum ætatem, statuæ & trophæa ponebantur. Postea multi sunt excitati; inter quos Constantini arcus insignis ad angulum Palatini, iuxta theatrum triumphalibus ornamentis conspicitur, & adhuc hodie propemodum illæsus superest. Hunc Cōstantinus ipse sibi, Mezenzio superato ad Miluiū pontē, constituit.

De Cœlio monte & Cœliolo. Cap. XVIII.

Cœlius mons, olim à quercuum frequentia Querquetulanus: postea à Cœle Vibenna Hetruscæ gentis duce, cui sedes in eo monte data à Romanis est, Cœlius est appellatus. Thuscorū igitur populus cum esset propter multitudinem & loci munitiones suspectus, in uiscū, qui Thuscus ab ipsis est cognominatus, migrare iussus. Qui uero extra

K 4 suscipio=

suspicionem erant, Cœliolum, uel Cœlicolum, id est, paruum Cœlium occupauerunt, is fuit ubi olim Diana colebatur, hodie D. Euangelistæ uirginis locus illic est & templum cōsecratū. Mons hic postea à Tiberio Augustus est cognominatus.

De Fauni, Veneris, & Cupidinis templo, Curia Hostilia, Castris peregrinis, domo Lateranorū, de Constantini & Sessoriani Palatio, ac de L. Veri statua equestri. Cap. XIX.

IN Cœlii montis dorso, templum forma circulari nunc D. Stephano, olim Fauno sacrum, extat. Faunus autem, ἄρτῆς φωνῆς, quod uoce, non signis futura perdiceret sic est dictus. Albani antiquis temporibus montis eam partem inhabitauerunt, ubi hodie S. Mariæ Dominicæ templum est.

Veneris & Cupidinis in Cœlio, non longe à porta Næuia, ubi nunc S. Crucis in Hierusalem est, templa fuerunt.

Curia Hostilia duobus in locis Romæ fuit, altera namque in foro ad Pacis templum,

plum, ubi Hostilius Rex prius habitauit, altera in eo loco, in quo postea D D. Ioannis & Pauli templū est constitutū.

Castra Peregrina in Coelio monte ad ortum æstiuum, uersus Esquiliās constituta, quo in loco hoc tēpore quatuor Coronatorum templum colitur.

Lateranorum quoq; domus in eodem monte, ad Lateranorum Basilicam extructa fuit.

Flauij Constantini Palatiū prope Lateranorum domum, inter portam Coeli montanam & Gabuisam fuit.

Sessoriani uero Palatiū, apud Næuiam portam, & S. Crucis in Hierusalem templum est constitutum.

In Lateranensi platea statua equestris L. Veri fuit. Hāc alij M. Aurelij, Antoni ni, alij etiā Septimij Seueri fuisse tradūt.

De Amphitheatris, & in primis Statilij

Tauri.

Cap. XX.

SEquitur Statilij Tauri Amphitheatrum, Sed priusq; de ipso scribatur,

K 5

paucis,

paucis, quid amphitheatrum sit declarandum. Dicitur igitur amphitheatrum *ἄμφι θεῶμακ*, id est, circū spectro, qua in unum iuncta duo uisoria, forma est hemicycii. Quidam Titum primum amphitheatrū excogitauisse putant: alij C. Cæsare in campo Martio primum extruxisse probant. Verum Statilius ante Titum amphitheatrū posuisse, autore Suetonio comprobatur.

In amphitheatris præmia decertaturis cum bestijs præponebantur. Condemnati etiam horribile spectaculum hominibus exhibebāt, qui capti in ea claustra ad conflictandum cum bestijs à lictoribus deducebantur.

Imperatores præterea anteq̃ in bellum proficiscerentur, munera gladiatoria in amphitheatris exhibebant, ut milites ad pugnas, arma, uulnera deniq̃ & sanguinē nō reformidare assuescerent, ne futuri belli pericula propter nouitatem, detrectarent. Statilij amphitheatrum magna

ex parte adhuc ad S. Crucis in Hierusale-
salem, prope mœnia extat. Eo autē tem-
pore ab eo extructum, cum Augustus
ciues Romanos, ut quisq; ciuitatē pro ui-
ribus exornare cōdenderet, hortaretur.

*Aqueductus cur inuenti, quibus modis aquæ duce-
rētur, cui usui, quis primus deduxerit, & quot
aquæ deductæ. Cap. XXI.*

Ciuitas Roma ab initio, ut dictum
est libro primo, angustis limitibus
circūscripta, ad Tyberim populus pro-
pter aquæ copiam confedit. Verum ur-
be quotidie crescente, necesse erat alios
in hūc, alios in alium locum remotius à
flumine domicilia cōstituere, unde cum
aquæ inopia laboraret, ut quæ longo iti-
nere, & labore magno esset apportanda:
Loca insuper, quod aquas fluentes non
haberent, quibus sordes abluerent, & in
Tyberim deriuarent, deniq; propter ma-
lum aērē, qui his foetoribus inficiebatur,
insalubria, ut plurimū & pestilentia erāt.
Suscepit igitur Nerua Princeps huic ma-
lo

lo medendi curam, post hunc etiam alij,
 & aquæductus, ut aquam in ea loca ur-
 bis, quibus alioqui non erat deducere,
 humana sagaci industria excogitarunt. Et
 id quidem via duplici, arcuato uidelicet
 opere, cum aqua supra terram dirigitur,
 certo libramine, riuulis effossis: & subter-
 raneis cuniculis, cum per meatus subter-
 raneos, siphones ac fistulas unda in urbem
 deducitur. Vnde accidit ut tanta in urbe
 undique aquæ fuerit copia, ut singulæ fere
 domus suos habuerint fontes, in primis
 uero in Quirinalis radicibus, & eiusdem
 montis dorso, in uico Patricio, Saburra,
 uia Latina, Auentino, platea Iudæorum, &
 alijs locis compluribus hac etiam ætate sub-
 terraneis meatibus abundat. Deduceban-
 tur autem aquæ ex diuersis locis, & alius
 aquæductus, præsertim qui per arcus fie-
 bat alio, altior erat, siue depressior. Du-
 ctuum igitur altitudines quinque primis
 temporibus fuisse dicuntur, altissimus Anio
 Novus, proximus Claudiae aquæ, tertium
 locum

locum tenet aqua Iulia, quartum Tepula, sequitur hūc Martia, post hunc Anio Vetus, cuius libram sequitur Virgo, Appia, et infima omnium Alsietina, hæc Trās-tyberinę regioni seruit, & alijs in planicie locis in infimo constitutis. Quæ aquę in castella primū, ex illis à castellario certa mēsurā distributę in loca destinata effluebāt. Castellū autē est quod aquam publicam recipit, & in uaria loca transmittit, Castellarius uero castellorū custos. Erāt insuper in solo lacus, aquarum receptacula, qui pro coriarijs, fullonibus, alijsq̄ eius generis opificibus aquā pro necessitate conseruabant. His aquis certi custodes, & operariorum certus numerus decretus. Deniq̄ magna erat pœna constituta ijs qui aquæductus uiolassent, uel aquam aliò quàm leges, statuta publica, Censores, uel ipsi Aediles permisissent, deriuassent, uel plus etiā aquæ q̄ ipsis ab initio concessum esset sumpsissent. Ap. Claudius primus omnium arcuato opere

re aquam in urbem perduxisse memoratur. Sed de aquis ipsis Romanis, aquæ ductibus, alijsq; rebus ad hæc constitutis, ut ratione ducendi, instrumentis, mensuris, ponderibusq; lege Frōtinum, qui uere & copiose de his rebus scripsit. Preterea Sextū Ruffum, qui de eadē re diligēter tradidit. Frontini tempore nouem tantum aquæ in urbem ductæ, nempe, Appia, Anio Vetus, Martia, Tepula, Iulia, Virgo, Alsetana, quæ etiā Augusta est dicta; Claudia, Anio Nouus, Ruffus decem & nouem commemorat. unde liquet hunc longo tempore post Frontinum scripsisse.

De aquæ ductu aquæ Claudie. Cap. XXIII.

CAligula aquæ ductus duos inchoatos, e uita decedens, imperfectos reliquit. Hos D. Claudius suscipiens, magnificentissime absoluit: Et alteri qui ex fontibus Cæruleo et Curtio incipiens in urbem deducebatur, Claudie aquæ nomen imposuit: Alteri uero, ob discrimen aquæ ductuum

aquæductuum Anienis, qui duo erant, suum Anionem Nouum appellabat, diuersum scilicet ab eo qui Vetus Anio nominatur. Claudia aqua igitur à porta Neuiam per Cœlij montis dorsum in Auentinum perducebatur. Huius partem etiam in Capitolium deriuauit Caracalla.

De ijs quæ incertam sedem nunc in Cœlio monte habent.

Cap. XXIII.

BRutus Cos. Targnio expulso, Carnæ deæ in Cœlio monte templum extruxit, cui, uoti reus, etiam sacrificauit. Hæc antiqui membris uitalibus præesse putarunt, & in eius tutelam membra eadem committebant, ut salua cõseruaret, illius altaribus sacra imponebant.

Agrippa item templum Claudio Cæsari extruere cœpit, quod eo defuncto Vespasianus absoluit: Nero funditus euerit, hoc in eodem monte positum fuit.

Mamurra Formianus Cæsaris fabricum in Gallia præfectus, Romanorum omnium primus domum, quam in Cœlio

lio habuit marmoreis crustis exornauit. Claudij Centimali præterea domus in dicto monte fuit. Et Tetricorum, qui duo ex triginta tyrannis fuerunt. Item, Iunij Senatoris, in cuius ædibus, cum totius montis ædificia igne absumpta essent, Tyberij effigies inuisolata remansit. Isthic & T. Claudij Clypti hymnologi ædes positæ dicuntur. In hoc monte Macellum magnum, antrum Cyclopi, Spoliarium, & Armamentarium fuit.

De Appia & Noua uia, ac de Isidis, Virtutis & Honoris, Quirini siue Martis æde, & Almonæ fluminis. Cap. XXI III.

SEquuntur loca quæ Auentinum uersus, in Cœlio monte memorabilia fuerunt. Via Appia itaque prima occurrit, quæ à Constantini arcu incipiens, Brundisium usque progreditur, & quia à Caracalla munita fuit, Nouæ nomen postea accepit. At quæ uerè Noua uocatur, à Palatii porta principium capit, & per radices Palatini, supra circum Maximum, ad infimam

simã Piscinã ubi nũc D. Sixti templum est protenditur. Fuerunt etiã aliã multã uiaẽ quas Nouas uocarunt, quare diligenter cauendum, ne hic erretur, quod de diuersis sepe dictũ est, de una eademq; scriptum existimemus.

Inter Sixti ædem, Piscinam, & thermarum Antoniarum ruinas, Isidis Antenoricaẽ templum ab Antonio Bassiano conditum fuit.

Honoris & Virtutis templum nõ longe à uia Appia, à M. Marcelli patre in Gallia ad Clastidiũ uotũ, annis septendecim post à filio M. Marcello dedicatur.

Martis templa duo fuere, unum Quirini intra urbem prope portam; alterum in uia Appia extra urbem.

Almo flu. per uiam Appiam, Auentinicz radices in Tyberim labitur: oritur uero ab urbe pass. millibus x. in agro Marino: Appicz riuũ postea uulgo nominarũt. In hoc flumine Mater deorũ singulis annis à Gallis sacerdotibus abuebatur.

Thermæ à θερμὸν quod calidum significat, Græca uoce significationē trahit, nos uero loca quæ calentibus aquis, aut sine ipsis, fornice solo calefacto, lauandi, aut sudandi usibus deputata, eodē nomine, quo Græci, thermas appellamus. Romanis frequentiore olim, quàm hodie, lauandi consuetudinem fuisse, multæ & uarię scriptorum autoritates cōtestantur, idēq; uarijs de causis, sicut etiam apud nos adhuc, factitatū, ut scilicet, sudorem, pulueremq; abluerent: sanitatis itē & uoluptatis gratia, unde factum ut mediocriter etiā diuites, quisq; propemodum priuata balnea possiderent: sed tamen diuersa uariāq; ratione ædificata. Multa nāq; publica balnea instituta, ut plebs pro libitu cum uellet illis uteretur. Seruius Orata primus pensilia balnea inuenit, atque extruxit. Deinde postq; luxuria in immensum accreuit, mira opulentia, & splendore lauacra sunt extructa, ita ut neq; modum,

dum, neque mensuram seruare uiderentur, id quod ex uestigijs & ruinis etiamnum apparet. Et hæc loca ubi ista extruebant, Thermas appellabāt. Quæ & ipsa uaria loca in se, & infinita propè continebāt, uarijs nominibus insignita, usibusq; destinata, nam loca alia ad aquas calefaciendas, forma circulari erāt, unde aqua calida balneis in solo & pensilibus constitutis suppeditabatur, quæ post lauationē immunda atq; inutilis reddita, per canales in cloacas deriuabatur. Habebant & apodyteria, in quibus balneum ingressuri sese exuebant, uestesq; reponebant. In iisdem locis & aræ, amplissimis porticibus circumductis, camerataq; superbissimis fornicibus ædificata, in quibus diuersi uarietateq; coloris ex marmore columnæ, Pauimenta item lithostrata, parietes que marmoreis tabellis incrustata. Xysti, nemora, natatoria populi ludis delictisq; exposita, ubi sese reficerent, oblectarenturq;. Hæcq; deliciae ita trahebant

L 2 illorum

illorū studia in se, ut sæpius quidā etiam
 uno die lauarēt, & in balneis reges quo-
 que promiscue cum alijs cœnarent, &
 lauarent. Habebant etiā priuata splendi-
 diffime extructa balnea: Vt Antonius
 Caracalla thermas suis sumptibus extru-
 xit, quę etiam ab ipso Antoninæ thermæ
 sunt appellatæ: Harū ruinae adhuc non-
 nullę ingentes conspiciuntur, & colum-
 nę stātes quædam, quædam deiectæ cer-
 nūtur. Alij has ab Antonino inchoatas
 uolunt, & à Seuero perfectas, & exorna-
 tas. Constitutæ fuerant autem ad Auen-
 tinæ radices, ad uiam Ardeatinam, nunc
 ubi S. Balbinæ templum est. Sub ther-
 mis Palatium nobilissimum, cu-
 ius uestigia hodie uix ap-
 parent, posuit.

DE AVENTINI

MONTIS AETIMOLOGIA ET IIS

quæ in eo memoratu digna, Liber

Quintus. CAP. I.

VENTINVS mōtium Rom.
in ordine quartus est. Cuius
ambitus & forma, quoniam li-
bro primo descripta sunt, non

est necessarium hic repetere. Verum un-
de sic dictus sit, & quæ in hoc tēpla deo-
rum, aliāq; ædificia fuerint, restat cōme-
morandum. Auentinum igitur ab auis-
bus, qui à Tyberī in hunc montem cubi-
tum uolabant, appellatum existimāt: aliī
à Sabīnorum rege, in eo occiso & sepul-
to: aliī Sabīnos, qui à Romulo ciuitate
donatī, in eō cōfederunt, ab Auāte pro-
uinciæ eorum fluuio, huic monti nomen
dedisse arbitrantur. Varro ab aduectu di-
ctū adserit. Nam, ut paulo antè dictum
est, mons hic ab alijs montibus & ciuita-
te, olim paludibus & Tyberī exclusus,

L 3 unde

unde qui hunc adire uolebāt, ratibus aduehebantur. Sunt etiam qui ab aduentu dictum autument, quod Dianæ templum in eo sacrum Latini frequentarēt, & in eum locū aduentarent. Hic etiam Remurius est nominatus, à Remo qui in eius uertice ad auguria capienda confedit & tandem in eodem sepultus. Romulus itaq; inhabitari uetuit, ut quē fratri suo sacrum esse uellet. Hunc postea Ancus Martius muro cinxit, & ad habitandum uolentibus concessit. Tamen si sint qui usq; ad D. Claudij tempora uacuum fuisse existiment, ut quem ausibus obscœnis ominosum, intra moenia recipiendum uetuerint. Verum ubi indies multitudo accreuit, hunc quoq; reliquæ ciuitati coniunxerunt.

De Dianæ, Bonæ deæ, Herculis Victoris, Iunonis Reginae, Monctæ, Lunæ, Victoriæ, Mincruæ, et Libertatis templo, & ara Elicij Iouis. Cap. II.

IN uertice montis Auentini, Tyberim uersus, D. Sabine templum est, in quo loco

loco prius Dianæ sacrum sacellum fuit. Idibus Augusti Romæ seruis dies festus esse consuevit, eo namq; die Ser. Tullius è serua natus, ædem in Auentino Dianę cōsecrauit, & diem sacrum seruis, ut qui in eius tutela sint, esse uoluit. Alij ab Anco ædem hanc ædificatam existimant, ex pecunia quam ciues nuper ex Politorio eò traducti contulerant. Hoc templum commune omnibus Latinis fuit, unde sæpe illud frequentabant.

In eodem propemodum loco, S. Mariæ cognomento Auentinæ ædes sacra constituta est. Hic locus prioribus seculis, Deę Bonę sacer fuit. Nā Claudia Vestalis templum illi in eo, idq; in Fatuę soris Fauni honorem, excitauit.

In eadem crepidine, ubi hoc tempore D. Alexij templum, olim Herculis Victoris stetit. Prope hoc Iunonis Reginaę, ex Veientana præda à Camillo extructum. In ruinis thermarum Decij Imperatoris quoque Herculis templum fuit,

ubi S. Priscæ à Christianis postea est consecratum.

In dorso Auētini Lunā sacram ædem habuisse, Ouidius est testis.

Quæ hæcenus in Auentino extitisse cōmonstrata sunt, certū locū assignatum habent; quæ sequuntur, in Auētino quidem fuisse dubium non est, sed qua parte, propter temporis longinquitatē ignoratur, ueluti est Victorię templum, quod ab Arcadibus conditum, sacra ab iisdem in illius honorem quotannis celebratur. Mineruæ, & Iunonis templa in eodem monte fuisse, certis autoribus cōmonstratur. Libertati ex multatitia pecuniā à T. Gracchi patre templum conditum & dedicatum fuit. Atrium eiusdem templi ab Helio Pæto & Cor. Cethego Censuribus refectum & ampliatum, nouissimè à Pollione quoq; restauratum. Libertatem uero in primis coluerunt Romani, cuius etiam assertores seipso constantissimos perpetuo præstiterunt.

In eodem monte Iouis Elicei ara à Numa excitata, Dicitur est autem Eliceus a b eliciendo.

Murcæ item ara uetus in eodem monte fuit. Venerem autem Murceam à m yr to ei dicata nominauerunt, uel, ut alij interpretantur, quod hominem præter modum non moueret, ac faceret hominem murcidū, & nimis desidiosum, et inutile.

Iunonis Monetæ quoque templum in Auentino dedicatum extructumq; fuit.

Camillus in eodem Matutæ matri templum consecrauit.

Laurentium sylua ibidem Ioui sacra: in hac Valentinianus Gallæ Placidiaæ filius interfectus est, ut testatur Plinius.

De Caco, eiusq; spelunca.

Cap. III.

CACUS, ut tradunt poëtæ Vulcani filius fuit, qui ore ignem fumumq; euomere creditus est. Hic loca uicina populationibus uexabat. Sed hunc seruum Euandri fuisse nequissimum et furacem, uerisimilior ratio est. Et ideo *λαρῶν* Arca

des nominauerunt. Hic speluncam in Auentino Tyberim uersus, è regione S. Mariæ Auentinæ ædis, ubi fluius proxime montem accedit, & uastissima rupes scabra prominet, speluncæq; aptissima est, ad Tergeminam portã, habuisse coniectura certissime colligitur. Quem cum Hercules mactasset, arã in speluncæ pro pinquo Ioui Inuentori excitauit.

De Armilustrio & quibusdam alijs rebus in genere. Cap. IIII.

Armilustrium dicitur locus ubi milites & arma lustrantur ac recensentur, in quo etiam armati milites res diuinas, tubis canoris faciebant. Hunc alij in Auentino, alij in circo Maximo uolunt fuisse, sed hoc parum refert: Huc milites è bello reuersi, arma reponebãt, arma nãq; Romani priuatim non habebãt quibus ad bellũ uterẽtur, sed uel in Armilustrio, uel Tarpeia rupe reseruanda tradebant.

In Auentino iuxta Iunonis Reginae templum, Scalæ Gemoniæ fuisse, locus scilicet,

Scilicet, præceptis, quæ facinorosi, unco tracti, miserabiliter necabantur.

Phyllidis domus, in eodem monte prope Dianæ templum aliquando stetit.

Remuria eiusdem montis locus, hunc Remus sibi ad habitandum elegit, in quo eodem à fratre Romulo sepultus, nomen huic dedit.

Thermas Decianas, in Decij Imperatoris honorem, in eodem monte S. P. Q. R. ædificauit. Et prope has etiã Varianas. Traiani præterea in Francisci Albertini uinea thermæ fuere.

Fauni & Pici quoque antra in Auentino fuisse fabulatur. Italum item Auentinum incoluisse M. Cato refert.

Montis huius templa atque ædificia in uniuersum D. Tyberij tempore exusta memorantur.

De Testaceo monte, & de ijs quæ in eodem ambitu fuere.

Cap. V.

PLanicies inter Auētinum, Tyberim ac urbis mœnia, quatuor laterum inæqualium

æqualium est, in qua collis, quem uulgo Testaceum uocant surgit. Ambitus huius uix duobus millibus pass. perficitur, altitudo centum sexaginta pedū est. Hic cucurbite formam habere uidetur, cuius tamen pars altera, quæ Tyberim respicit latior est. Prope hunc collē Vitriariorum uicus, & lignariorū habitatio fuit. Mons Testaceus autē hinc, ut nemini dubium est, in eo loco creuit. Fuit olim Romæ & alijs quoq; locis, ut etiā adhuc hodie in quibusdam, magnus & frequens fictilium usus, & id uel hinc certo colligitur, quod Numæ temporibus septem figulorū fuerint collegia. Hi enim non solum uasa fictilia, sed deorum quoq; simulachra, templorum ornamenta conficiebant, columnæ & parietes fictilibus incrustatæ, imò cadauera quoque in fictilibus condebantur doliolis. Cum itaq; in tanta fictilium copia necessario multa frangerentur, quæ si in agros, cāposuē abiecta fuissent, infrugifera reddita ac sterilia: si in
 aquam

aquam abiecta, aluei tandem expleti flumen redū dare necesse fuisset. Numa igitur, hoc opificum genus in uno loco habitare iussit, & inutilia, sordes, fragmenta q̄ in unū proijcere imperavit, ex quo collis quem deinde Testaceum appellarūt accreuit. Inter hos quoq̄ Venus Myrtea locum sacrū habuisse memoria proditum est.

De Pyramidibus, & sepulchro C. Cestij, ac Horreis Pop. Rom. Cap. VI.

PYramides quadratæ moles sunt, more flammæ in altum surgentes, ἀπὸ τῆς πυρῆς appellatæ, Stephanus, ἀπὸ τῆς πυρῆς, id est, tritico nominatas putat, quod in eum locum ubi erigebātur, ex omni Aegypto allatum triticum, magnam annonæ fecerit caritatem. Hæ à regibus Aegypti primū excitari coeptæ, ut uanas opes eo pacto effunderent, ne si magna auri, diuitiarumq̄ uim cōgregassent, uitæ insidiatōres sibi pararent; denique nē plebs otiosa uitam trāsigat, &c. Postea Romæ
etiam

etiam ob admirationem & inanem gloriam opes in illos expendebant: Harum una adhuc ad portam Hostiensem moribus inclusa erecta& apparet. Hanc C. Cestij Septemuiri Epulonū sepulchrum fuisse dicunt: Blondus totius collegij Septemuirorum Epulonum sepulchrū extitisse probat.

Epulones autem dicebantur, qui epulas dijs instituendi potestatem habebant.

Horrea Pop. Rom. CXXX. inter Testaceum & Tyberim fuisse scribuntur.

In eodem ambitu ad Tyberim Hylerna lacus erat.

Capenam quoque oppidulum aliquando in hisdem locis extitisse, quidam adserunt.

De meta quae Sudans dicta est, & Iouis simulachro. Cap. VII.

ESquiliae iam ordine sequebantur, sed quoniam haec ab ortu hyemali uiam Labicanam, ab occasu conuallē CCC. pedum latitudine eandem uiam completentem, interiacet, priusquam montē Esquiliarum

liarum accēdamus, quæ in Labicana & conualle sunt memoratu digna, recensebimus. Ad Cōstantini igitur arcū triumphalem redeuntēs (de quo superius) reliqua persequemur. Ad hunc igitur arcū metæ antiquæ latericiæ dimidiata rotunditas apparet, quam metam Sudan- tē Victor appellat, quod ex ea aquas manasse aliquando fama sit, unde plebs ex proximi theatri spectaculis sitibunda, sitim extingueret.

In huius uertice æneum Iouis simulachrum stabat: quod Maiores fœdera facturi Iouis simulachrum adhibere cōsueverint. Sed quia molestū erat, presertim si longinquis regionibus fœdera ferienda erant, simulachrum secum ferre, autem accersere, simulachri loco sceptrum adhibebant, quod Iouem deorum regem tanquā præsentem significaret.

De

De Amphitheatro Titi Vespasiani, ac de templo
Fortunæ & Quietis. Cap. VIII.

INter mōtes Cœlium & Esquilias am-
phitheatrum fuit, Hoc Vespasianus
ædificauit, postea Titus eiusdem Vespasiani
filius dedicauit, & exornauit, Ther-
mis iuxtâ celerrime extructis. Amphitheatrū,
uulgo Colosseum à Neronis colosso, qui in
porticu domus Neronis extructus erat, uocabant.
In eodem Theatri loco Neronis stagna prius
fuere, de quibus in sequētibus, hoc libro.
Amphitheatrū hoc etiam Arenam appellabant,
quoniam solum arena sparsum, ut decer-
taturi leuius caderent, minusq; offenderentur:
sanguis denique citius absorberetur, ne
athletę, quo minus alacriter aduersarium
peterent, reformidarent: postremū ut uncti
pugiles ea conspersi, mutuo facilius
apprehenderentur. Cauea ipsa, quæ ludorum
diebus linteis opperiebatur, hominū octoginta
millia capiebat. Verū de hoc uide plura apud
Plinium, Pomp.

Pomp. Latum aliosq; rerum Romanarum scriptores.

Fulvius Flaccus ædem Fortunæ iuxta hoc Amphitheatrū posuit tanto splendore, ut uix aliud templum magnificentia Romæ cum eo cōferri potuerit. Preter hoc etiā alia multa Romæ templa Fortunæ sacra fuerunt.

Quietis templum similiter in uia Labicana extructum fuit.

De Esquilijs.

Cap. IX.

ESquiliæ à Varrone, sicuti etiā ab alijs in plures diuiduntur partes. Et singulis partibus olim à ducibus, qui ea inhabitarūt ante urbem cōditam, nomina sunt indita: ut pars una Cispus, altera Oppius, tertia Septius, sit dicta. Verū de his copiose Varro. A posteris mutata ea nomina sunt, ut audiemus. Esquiliæ ab excubijs alijs dictas putant. Nam cum Romulus Tatio non omnino confideret, ne scilicet clam circumuentus obtruncaretur, aut regno eijceretur, excu-

M bias

bias nocturnas habere cōsuevit. Alij ab aucupibus dictas existimāt, qui illic quilibet quilibet proiectis, ausibus illuderent.

Partem illam montis quæ secundum Labicanam uiam, Quadraginta Martyrū, Clementis, S. Petri in uinculis & Martini templis continetur, Carinarum nomine appellatam fuisse, probat Lilius. Ab ea parte, quoniam primum est inhabitata, merito auspicandum uidetur.

De Carinis, Curia Veteri, & Noua. Cap. X.

CArinæ secundum modum & formam carinarum, ædificia erant, intra Telluris templum constituta. Ruinæ harum adhuc prope templum S. Petri in uinculis cernuntur.

Iuxta eundem locum Curia quoque uetus à Romulo condita fuit. Noua uero prope Comitū Fabriciū ædificata fuit.

De thermis Titi, et Philippi, Statua Laocoontis, Palatio Vespasiani, domo Balbini et Pompeij. Cap. XI.

Thermarum Titi Imperatoris uestigia non procul à templo S. Martini in

in montibus conspiciuntur. Sunt namq[ue] illic cisternæ, quas Capaces, hodie uulgo Septem Salæ, à numero cisternarum nominantur. Huc usq[ue] Aurea Neronis domus extensa fuit.

Non longe ab eo loco, anno M. D. VI. Felix ciuis Rom. in uinea sua Laocoonis statuam reperit. Hanc summi artifices Agesander, Polydorus, & Athenodorus Rhodij, ex uno lapide ipsum, liberos, draconumq[ue] mirabiles nexus, admirando artificio expresserunt, sculpsēruntq[ue]. Nūc Vaticani in Palatio Vespasiani, apud Titii Thermas uisit. Sed plura de hac apud Plinium. Historia ipsa apud Vergilium doctissime expressa habetur.

Post Titii Thermas, inter ortum & boream, ruine aliarum quoq[ue] apparēt thermarum. Has Philippi Imperatoris fuisse signis quibusdā illic inuētis confirmatur.

Supra Titii Thermas quidam Hadriani thermas collocant: quia hic locus adhuc Hadrianelus appellatur.

M 2

Balbinij

Balbini domus in Carinis fuisse autore Lampridio comprobatur.

Ibidē et Pompeij domus fuit, in qua Lenaus libertus eius grāmaticam docuit.

De Clivo Virbio, domibus Ser. Tullij, Aurea Neronis, Vergilij, ac de turri Meccenatis & eiusdem Hortis, simulq; de Fortunæ & Felicitatis templo. Cap. XII.

PArs ea Esquiliarū, quæ S. Laurentij templo in Fontana imminet, Clivus Virbius est appellata. Illic & Fagutalis lucus, in qua Ser. Tullij domus fuit.

Neronis Aurea domus, id spacij quod à Palatij ea parte quæ nunc S. Gregorij ædem, habet, inter Constantini arcum, Colosseum, Carinas, Esquillas, & Meccenatis hortos fuit, totum occupavit: Quæ cum ipsa quoq; Neronis incendio consumpta esset: eam ubi restituit Aureā nominavit. Cuius amplitudo tanta fuit, ut in circuitu porticus triplices miliarias haberet. Stagnum præterea maris instar, ipsum denique circum septum urbis speciem

ciem præbebat, rura item, & uineta, pascua, syluas, pecudum & ferarum omne genus. Domus ipsa et porticus auro perfusa, gemmis distincta: denique nihil omis- sum quod ad uoluptatē luxūq; faciebat.

In uestibulo huius colossus, altus CXX. pedes. Hic Nerone defuncto, Soli dedi- catus, nomen ipsum quoq; permutauit. Colossum autem ab omnium primo in- uentore denominatum putant.

In eadē domo ædem Fortunæ quoq; inclusit Nero. Hæc dea ex lapide sphen- gite, foribus ædium clausis, totā domum illustrabat, tantum à se splendorem hic lapis præbebat. Hæc Ser. Tullius primus consecrauit, & à Segetibus Seiam deno- minauit.

Apud Dioclitiani thermas, uia est que ducit ad S. Antonij edē in Esquilijis, isthic turris celeberrima Meccœnatis, in hortis eiusdē cōstituta fuit. Horti ipsi amœnis- simi in Cāpo Esquilino erāt. In his Prias- pus, de quo multa Vergilius, colebatur.

Iuxta Mecœnatis hortos, Vergilij domus erat.

Felicitatis templū in parte domus Aureæ, Neronis incendio absumptum est.

Supra hortos Mecœnatis Aggeres Tarquinij Superbi, mirabile opus, constituti fuerunt.

De Sisimini Basilicâ, Cæpō et foro Esquilino, Luco Querquetulano, Iunonis Lacinie, & Martis, de Fano & ara male Fortune. Cap. XIII.

Basilica Sisimini in Esquilij apud ædem S. Mariæ Maioris fuisse memoratur.

Campus Esquilinus, prope Mecœnatis turrim, inter montes, super Aggeres, & urbis mœnia est. Campus hic olim Foculus, quod cadavera in eo comburerentur nominatus. At quum nidor ciuitati officeret, tota ciuitas, cū Augusto, communi consensu, campum Mecœnati donarunt, ex quo ille hortos suos elegantes admodum exornauit. De his Cicero, atq; alij multa.

Forum

Forum item Esquilinum, in eodē mōte fuit.

Pars illa Esquiliarum quæ respicit Lucum Querquetulanum, Iunonis Lacinia lucum habuit.

In hīsdem Esquilij, Fanum & ara Martiæ Fortunæ fuere.

In uia quæ ad portam Interaggeres ducit, in ipsis Tarquinij aggeribus Gordiani arcus ex marmore, ornamenti triumphalibus conspicuus fuit. Ex illius ruinis S. Gregorij in Damaso templū exstructum.

Declino Suburrano, Arcu Galieni, Macello Lybiæ, uia Prenestina, & Marij trophæis. Cap. XIII.

IN capite Suburræ, clius Suburranus, ab ipsa Suburra nominatus, facilem in Esquilias ascensum præbebat.

Mox apud ædem S. Viti, arcus triumphalis Galieni Imperatoris occurrit, ex lapide Tiburtino conspicuus.

Prope hūc Lybiæ, uel, ut alij uolunt Liuianū Macellū fuit, hoc à Macello quodam

dam denominatū nonnulli uolunt. Qui cum in urbe latrocinia exerceret, deprehensus, & à Censoribus damnatus, domus eius publicata, ut illic opsonia, & alia quę ad uictū sunt necessaria uēderentur. Et ita à Macello, ut dictū est, nomen retinuit. Alij à domo quę ibi diruta Macellum cognominata, aliā in eisdem ruinis ædificatā, prioris nomen retinuisse.

Hinc uia Prænestina principium capit, ducitq; ad portam Esquilinam.

In uia hac occurrit à sinistra lateritia moles semidiruta, in qua duo trophæa marmorea erecta, id est, cum spolijs trunci excitati. Hęc à C. Mario triūpho Cimbrico erecta fuisse dicuntur. Quę cū Sylla disiecisset, C. Cæsar Dictator postea restaurauit. Locus hic ab incolis hac adhuc ætate Cimbrum appellatur. De trophæis consule plutarchum, Valerium Max. & alios.

De domo Aeliorum, Sacello Mariano, regione Ta-
bernola, Thermis & domo Gordiani, Basilica
Caij & Lucij, ac de Palatio Lici-
niano. Cap. XV.

AEliorum domus in eo loco stetit,
ubi nunc monimēta Mariana, &
Sacellum Marianum est.

Esquiliarum pars plana, Esquilias in-
ter & Coelium montem Basilicam que
Lateranensem, hodie Merulana, pro
Mariana, apud ueteres Tabernolæ re-
gio dicebatur.

Prope S. Eusebii templum in Præne-
stina uia, Thermæ & Gordiani domus
ædificata fuit. Thermarum ruinae ad-
huc cernuntur, unde facile earum ampli-
tudinem splendoremque æstimare licet.

Inter portam Esquilinam & Næviam
haud procul à mœnibus, ruinae quæ-
dam insignes apparent. Hunc locum uul-
go Galutii thermas uocant. Sed isthic
olim insignis illa Basilica fuit, quæ Cæsar
sub nepotum Caij & Lucij nomine erexit.

M 5 Iuxta

Iuxta S. Balbinæ ædem, ad Vrsum Pileatum, Palatium Licinianum stetit.

De aqua Martia siue Traiana, & Isidis templo. Cap. XVI.

A Quæ Martiæ ductus, per Taurinam portam transiens, per Campum Esquilinum, ad Dioclitianas thesauras in proximos colles perducebatur. Hæc olim aqua Aufeia est appellata. Oritur autem ex Piconia fonte in montibus Pelignorum, & per Marfos, et Fucinum lacum Romam labitur: inter cæteras aquas quæ Romam influunt, frigidissima saluberrimaque. Hanc Ancus Martius in urbem perducere primum auspicatus, excepit Q. Martius Rex: Agrippa postremo aquæ ductum restituit.

Eadem Traiana quoque uocata à Traiano, qui eam in Auentinum perduxit. De aqua Martia, lege plura apud Plinium & Frontinum.

Isidis templum in Esquilina regione à P. Victore ponitur.

De Suburra, domo Cæsaris, & Læliæ, ac de uico
Patricio. Cap. XVII.

Suburra uicus frequentissimus, à foro Romano incipit, & rectà per forum Neruæ, ad cliuum Suburratum, de quo supra, hoc libro, unde uie Prænestinæ initium est terminatur. Dicta est autem Suburra, quod sub terrea Carinarũ muro fuerit, uel quod sub urbe antiqua: uel, ut Varro existimat, à pago Succufano.

In Suburra uico Cæsaris domus prius dũ adhuc tenui fortuna cõtētus esset fuit.

Lupanaria quoque aliquot in eodem uico fuisse aliquãdo, scribit Martialis.

Vicus Patricius oblique, à Viminali ad Dioclitiani Thermas finitur. De hoc uico plura superius libro præcedenti.

Lælia quoq; domus in eodem uico existit, ut Martialis testatur.

De Suburra Plana, templo Syluani. Cap. XVIII.

Viminalis ab occasu Quirinalis partem oppositam habet, ualli uero interiacēti, planæ Suburrę nomē fuit.

Ad

Ad radices fermè Viminalis è regione S. Agathæ Syluani templum fuisse, multa extant indicia.

Decem item Tabernæ in eadem ualle fuere olim, à numero nomen sortitæ.

puteus quoq; D. Probe, in eodem colle, quem Proba iuxta S. Mariæ in Cæpo ædem ipsa fecit.

De Viminali, Palatio Decij, Lauacro Agrippinæ, Thermis Olympiadis, et Nouati, ac de domo Q. Catuli, Crassi, et C. Aquilij. Cap. XIX.

Viminales collē, Varro inter Esquias cōmemorat. Dicitur est autem Viminalis à Ioue Vimineo, cuius aræ in eodem monte erant, uel à uiminum illic crescentium copia.

In primo cliuo, apud S. Laurētij in Panis perna ædem, Decij Imperatoris Palatium olim stetit, ex ruinis demonstratur.

Non procul ab eodem loco, uersus S. Vitalis templum, Agrippinæ matris Neronis lauacra fuisse memorantur.

Olympiadis thermę uersus Suburram ponuntur

ponuntur, quarum uestigia in montis supercilio, adhuc deprehenduntur.

Nouitianæ itē Therme, apud S. Prudentiæ templum, in monte Viminali ædificatæ fuerunt.

Habuit quoq; Viminalis tres nobilissimorum domus præclaras, scilicet M. Crassii, Q. Catuli, & C. Aquilij. Harum uestigia adhuc in dorso collis eiusdem manifesta cernuntur.

In eodē olim sacrificiū quoddā celebrabatur, quod Fagutal incolæ uocabant.

De thermis Dioclitiani, Bibliotheca Vulpia, Campo Viminali, porta Interaggeres, & Quirinali ualle.

Cap. XX.

Thermæ Dioclitianæ in dorso Viminalis dirutæ cernuntur. Atq; ex eandem ruinis facile magnificentiam, & splendore earū colligere licet. Has Dioclitianus & Maximianus Herculanus inchoarunt, in quibus extruendis XL. milia Christianorum seruili cōditione multis annis laborarunt. Hæ postea à Constantino

stantino & Maximiano nouis Imperatoribus absolutæ atque dedicatæ, de inani thermarum sumptu, quem impenderunt Romani, lege Senecæ, qui eum pulcherrimè depingit.

In hîsdem thermis Vulpia bibliotheca, ab Hadriano, uel, ut alij uolunt à Traiano eò translata fuit, in qua libri lintei, elephantiniq; principum gesta, s. c. autore Pollione conscripta erant.

Post thermas super Tarquinij Superbi aggere, Cæpus Viminalis ad moenia usq; diffunditur. Ibidem Interaggeres porta adhuc clausa cernitur. Tametsi in Cæpo Esquilino posita uerisimilius uideat.

Ibidem aquæ salientis puteus, quæ Viuarium incolæ uocât, ad hûc in eodem Campo animalia multifaria ab hîsdem includebântur. Latibula ferarû adhuc quoq; eorû conspiciuntur. Ex quo etiã apud nos loca altilibus nutriendis accommodata uiuaria uocare consueuimus.

Interstitium inter Dioclitiani thermas

&

& Constantini arcum, Vallis Quirinalis appellatur. In hac Romulū Proculo occurrisse tradunt.

In eadem Fortunæ Publicæ ædes sacra fuit.

De monte Caballo, Quirinalis etymologia, Turri Militiarum, Balineis Pauli, Sacello Neptuni Thermis Constantini, de domo & uico Corneliorum. Cap. XXI.

MONS quem hodie Caballum uocant, Quirinalē ueteribus dictum, multis indicijs & rationibus probatur, adeo ut nemini, rerum Romanarum perito, hic dubium relinquatur.

Quirinalis igitur mōtium ordine sextus, à fano Quirini, Varrone teste, nomē trahit. Secundum alios à Quiritibus, qui cum Tatio Curibus uenientes, in eo castra posuerunt. Collis hic oblongus: nam etiam eum collem complectitur, qui inter Collinam & Collatinam portam est. In hoc Lunæ Obeliscus, literis Aegyptiæcis inscriptus: Secundum latitudinem à septem

septentrionem in meridiem usq; ad turrim, nunc Comitum, porrigitur.

In primo cliuo, supra Traiani forum, Turris Militiarū occurrit: ubi olim Traiani milites stationem habentes, turrim dederunt.

Eodem cliuo Pauli Balinea extracta: Qui locus uocabulo corrupto, hodie Bagnanapoli appellatur.

In descensu Quirinalis Suburram uersus, Sacellum Neptuni aliquando stetit, id quod ex picturis & uestigijs illic reperitis apparet.

Hinc septentrionem uersus Constantini Thermas fuisse, ruinae eius loci probat.

Domus Corneliorū, in Corneliorum uico, qui adhuc nomen retinet, extractū fuit. Verum de his alibi quoq; plura.

De Saturni, Bacchi, Solis & Quirini templo, & Porticu, Capitolio ueteri, Sacello Iouis, Iunonis, & Minerue, et de domo Pomp. Attici. Cap. XXII.

IN Corneliorum uico, de quo proxime mentio facta, statuæ duæ colossæ erant,

erāt, senum duorum, hi nudī, manu cornucopiæ tenent. Has Saturni & Bacchi statuas fuisse putāt, cum etiam in propinquo illorū tēpla stetisse certū sit, & multis indicijs, ipsis quoq; ruinis, cōprobetur.

E regione Constātinī Thermanum, in montis supercilio, dimidiata ex marmore turris, quam Mesam incolæ uocant, uidetur. Hanc ex Solis ornamentis ab Aureliano excitatis fuisse putāt. Coluit nāq; hic Imperator Solē præcipue, ideoq; in numismate, SOLI INVICTO, inscriptionem habet. Et mater eiusdem, Solis sacerdos, & ob id templū Soli excitauit.

In dorso montis, prope dictas thermas equi duo apparent, Praxitelis, & Phidiæ opera cōstituti. Hos Tiridatis regis fuisse tradunt, & Romam translatos.

Ea Quirinalis pars quæ Martiam uallem respicit, mōs cum templo Clatræ & Apollinis uocitata est.

Haud longe isthinc, post collem hunc alius surgit cliuus, ubi Capitoliū uetus,

N facellum

facellum Iouis, Iunonis & Minerue fuisse, uetustis literis compertum.

A dextra, è regione locorum istorum, ad S. Vitalis ædem, Pomponius Atticus domum, ab auo hæreditate acceptam, cognomento Pamphilianam, inhabitauit. Hæc admodum amœna propter sylvam quæ illi imminebat fuisse scribitur.

Eo loco postea Quirini templum conditum, quod perpetuo clausum, quo arcæ nû esse significabant, Romulus humi ne iaceret, an in deorû numerû relatus esset.

Istic & porticus nominis eiusdem fuit, ubi componendorum negotiorum, & sponsaliorum trãsigendorum causa conueniebatur.

De Alta Semita, domo Sabini, Vico & statua Mamurri, foro & hortis Sallustij, ac de Campo Scelerato. Cap. XXIII.

Alta Semita, à Thermis Constantianis, ad portã Viminalem, per Quirinalis dorsum producta, quadrato lapide strata fuit.

In eadē uia ad Malum Punicum, Flauij Sabini domus fuit: in qua Domitianus natus fuisse commemoratur.

Vicus Mamurri, & eiusdem statua ad S. Susannæ templum olim extitisse confirmatur.

Non longe ab eodem templo Sallustij forū, & horti elegantissimi ad Campum Sceleratū, prope Collinam portā diffundebatur Hortorum & Tiburtinæ uillæ adhuc uestigia extant, in ualle profunda, inter mōtem ipsum, & uiam quæ ad portam Salariam uia præbet. In colle, Sallustij domus conspicitur. Hæc ab incolis Salustrium appellatur, de his uide Ciceronem & alios.

Ultra hortos Sallustij, prope Collinam portam, locus est editus, illic olim Vestales incestus condemnatæ, & uiuæ sepultæ, ex eo totus ille cāpus, & uia ipsa quæ ad hunc ducit, Sceleratus est appellatus.

De templo Salutis, Dii Fidi, Fortunæ Primigeniæ,
Honoris, Herculis, Quirini, & Senatulo
mulierum. Cap. XXIII.

Q Virinalis sacras eedes plurimas habuit, licet harū certus locus hodie ignoret, ueluti Apis, & Salutis, à Fabio pictore tēpla depicta, ea Claudij tēpore incēsa sunt. A Iunio Bibaculo Dictatore cū triumpharet de Equis, uota, Cēfor locauit, secundo Dictator dedicauit.

Sanctus & Fidius dii Sabinorum fuerunt. Hos, domo migrantes, secum cum omni supellectili in mōtem Quirinalem transtulerunt. Idēq; numē uerbis quidem trinum, re unicum esse dixerunt. Tribus igitur ipsis templo uno in hoc mōte ædificato, unius Sancti nomine appellabatur. Obtinuitq; huiusmodi nominis opinio sanctitatis magnā uim obtinere iusurandum, quo in trino & unico Numine Medium quis Fidium affirmaret.

Fortunæ Primigeniæ in eodē mōte Domitianus prætor urbanus templū posuit,
Herculis

Herculis præterea templa, & Honoris
in eodem monte fuere.

Senatulum item mulierum in Quiri-
nali fuit, ubi prius quotannis solennibus
diebus matronarum conuentus fiebāt.

Agonalia etiam in Quirinali celebra-
ta fuisse, memoriæ proditum est.

*De Foro Archimonij, Pila Tiburtina, domo Martialis,
Circo Floralium, Floræ templo, Officinis minij,
& Clivo publico. Cap. XXV.*

INter collem Hortulorum, (de quo su-
pra libro primo, & capite sequēti) &
Quirinalem, uallis quadrata, & oblonga
est, in eius parte, quæ Clatræ & Apollini-
nis mōti subiacet, Archimonium forum
est. Nam ædi quoque in eodem loco ho-
die constitutæ S. Nicolai, cognomētum
de Archimonij est.

Haud multo post locus est, Pila Tibur-
tina cognominatus. Illic domus Martia-
lis stetit, ut ipse Martialis testatur.

Hanc Circus Floralium sequitur, ubi
quotannis in honorem Floræ deæ, Flo-

ralia festa celebrabantur, Flora autē Romæ scortum insigne fuit, quæ cū arte metrica ingentes opes conguessisset, Pop. Rom. hæredem constituit, ea tamen sub conditione, ut annis singulis, eius diem natalem celebrarent. Verum quum hoc Senatui ridiculum uideretur, pudēdæ scilicet rei dignitatē tribuere, deam Floram, quæ floribus præesset confinxerunt & eam festis his, ut arbores & fruges bene florescerent, ac pro uenirent placabant. Huic deæ templum etiā consecratum fuisse legimus.

Mox Officinæ minij conficiēdi occurrunt, Iuxta has etiā cliuus Publicus.

De Colle Hortulorum, templo Solis, et sepulchro Neronis. Cap. XXVI.

Hortulorum collis pauca memoranda tu digna cōplectitur. Inter quæ domus Pincij Senatoris, qui et portę et mōti cognomē fecit, hodie enim mōs Pincius, & porta Pinciana dicūt. Domus uestigia, ad murū antiquū in eodē loco cernūtur.

Ad

Ad eosdem muros moles, forma hemicycli occurrit, quam Solis templum fuisse autumant.

In eodē colle ē regione sepulchri Marcelli, in uia Flaminia, in Domitiani sepulchro, Neronis quoq; sepulchrū extitit.

Hortulorum autem collis, à hortis, qui sub ipso, olim perpetuis irrigui aquis fertilissimi erant, nomen accepit. Ex colle hoc magistratum petitori in campū Martium olim descendebant.

DE VRBE PLANA

ET THEATRO IN GENERE

re. Liber Sextus. CAP. I.

VT certius quid quoq; loco planæ urbis cōstitutum fuerit, sciri possit, linea recta à Capitolio, per Pantheona ad Tyberim prope S. Rochi ædem ducatur. Itaq; urbs propemodum in duas partes æquales distributa: altera pars à fronte & latere Tyberim; altera à foro Traiani, usque ad

N 4

portam

portā Flumētanam, ad Quirinalis, Hortulorumq; collium radices constituetur.

A theatro Marcelli igitur initio capto, ut haecenus, loca ipsa recensebunt. Theatrum itaq; uox Græca, uisorium Latine dici posset. Primum autem apud Athenienses theatra sunt instituta, & id propter agricultores, qui diebus festis templa deorum obibant: postea Romæ instrui cœpta, à M. Scauro, ligneum, & omnium maximū primum ædificatum est: Cauea enim hominū octoginta milia capiebat. Facta deinde theatra uersatilia, quæ modò hanc, modò aliam faciem ostenderēt. Sed de theatris uide Cassiodorum & Vitruuiū, qui copiose de his scripserunt, à quibus scilicet instituta primū, & quomodo ædificata fuerint.

*De Theatro Marcelli, & Bibliotheca, de porticu
& curia Octauie. Cap. II.*

Augustus multa sub alieno nomine ædificauit, ut passim ab autoribus scriptum inuenitur, inter quæ etiam
Theatrum

Theatrū Marcelli nepotis ex sorore Octa-
uia fuit. Huius pars adhuc inter Capito-
liū, & Tyberim, ubi nūc Palatiū Sabello-
rū est, cernitur. Capiebat autē hominū
octoginta millia. De hoc Theatro uide
plura apud Asconium.

Iuxta ipsum theatrum, Octauie portic-
us, ab eodem Augusto in gratiā Octa-
uiæ sororis excitata. In ea Proserpinæ ra-
ptus, Bacchus, & Satyrus, Praxitelis ope-
ra fuere. Apollo, Diana, nouē Musæ Ti-
marchitis opera. In hac porticu etiam Iu-
nonis ædem ponit Plinius, & eiusdem
deæ simulachrum.

Iuxta eandem porticum Octauia Cur-
ia stetit, & in ea Cupido fulmen tenens.
Hæc curia olim id spacij, quod hodie D.
Nicolai in Carcere, & S. Mariæ in Porti-
cu occupabat.

Marcello defuncto, Octauia mater eius
prope Theatrū Bibliothecam instituit.
Primus autē Pysistratus tyrannus Athe-
nis omnium disciplinarum libros publi-

202 ROM. ANTIQ. EPIT.
cè legendos posuit, Romæ uero Asi-
nius Pollio.

*De Circo Flaminio, & templo Apol-
linis. Cap. III.*

Circum Flaminium in eo loco fuisse,
ubi hodie Apothecæ obscuræ ad
ædem S. Catharinæ, uestigia adhuc de-
monstrant. Dicitur est autem Flaminius
circus, quod circum Flaminium campum
ædificatus fuerit: uel à Cos. Flaminio, qui
ad Trasimenum lacum occisus est. In hoc
ludi Apollinæres, equestresq; celebraban-
tur. In hunc etiam Senatus sæpe consul-
tandi gratia ex Capitolio descendens con-
uenire consuevit. Neptunus quoq; ad-
e in eo sacram habuit.

Apollinis templum in eodem loco
fuisse ostenditur, ubi nunc S. Mariæ tem-
plum est sub Capitolio, inter Fo-
rum Holitorium, & circum Fla-
minium, prope portam
Carmentalem.

De Vulcani, Martis, Bellonæ, Herculis, Iouis Statoris templo, de Columna Bellica, Ara Neptuni, Porticu Corinthia, & Colosso Martis. Cap. IIII.

IN Circo Flaminio templa deorum celeberrima fuere, uelut Vulcani, Martis, & Bellonæ quod uersus portam Carmentalem fuit.

Ante Carmentalem portam, columna marmorea stetit, hanc Romani Bellicam cognominarunt: Erat enim belli inferendi index, Romani antiquitus hunc more belli indicendi retinuerunt: quod Preco, aut ex Fœcialibus unus in eam terram, cui bellum illaturi erant, cum alijs signis, hastam coniebat: uerum cum imperio propagato remotissimis nationibus bellum sæpe indicendum esset, ne esset necesse, ut dixi, hastam in eam proicere, in dictam columnam, uersus eam partem, quod profecturi erant hastam, figebant.

Herculi Magno, custodi circi Flaminii, ædem in eo constituerunt, is enim in aditu, ab ea parte, ubi nunc S. Lucie in Apothecis

Apothecis obscuris templum est, positus fuit.

M. Fulvius Herculi Musarū, templum ex censoria pecunia posuit. Audiuerat namq; in Græcia Herculē Musagetem, id est, ducem, comitemq; Musarum esse. Idē Fulvius omnium Camœnarum simulachra ex Ambraciensi oppido Romanam transtulit, & sub Fortissimi numinis tutela consecrauit, ut mutuis auxilijs iuuarētur, quies Musarum Herculis defensione, & uirtus Herculis uoce Musarū. Hāc eđē uetustate deformatā, restituit Martius Philippus, Augusti uitricus.

In eodem circo etiā Iouis Statoris templum fuisse uolunt.

Ibidem & arā Neptuni, quæ olim sanguine manarit, extitisse indicijs quibusdam colligunt.

Octavius porticum, ab æreis columnis Corinthiam uocatam, excitauit. Hęc inter circum & templum S. Nicolai stetit: & Chalcaria quoq; appellata fuit.

Colossus

Colossus Martis, apud circum Flaminium, in templo Bruti Callaici fuit.

*De Porticu Mercurij, et Octauij theatro, domo, atrio,
& Porticu eiusdem, ac de templo Veneris Vi-
atricis. Cap. V.*

INter circum Flaminium et Tyberim, in uestibulo, nūc ædis S. Angeli in piscina, porticus extat, Mercurio, uel, ut alij uolunt, Iunoni sacra. Hanc igne exhaustam, L. Septimius Seuerus restituit. Porticus uero quæ in platea Iudæorum, quam Ceuram uocant, Seueri Imperatoris fuisse uolunt.

Pompeius inter Marcelli & Hadriani molem omnium primus māsorum theatrum extruxit, alia enim, spectaculis et ludis finitis demoliebantur, & cum opus erat, noua excitabantur. Hoc theatrum cū Pompeius magna ex parte absoluisset, Caligula extremam manum imposuit. Postea Theodoricus Ostrogatorum Rex instaurauit. Capiebat autem & hoc hominum LXXX, millia.

Prope

Prope hoc theatrum, etiam atrium, seu Curia fuit: Atrium hoc nunc Satrium uocant: & Pompeij domus, & ante domum porticus. Hæc Pompeij ædificia, Philippo ludos scænicos celebrante, igne consumpta sunt. Iuxta idem Theatrum, D. Claudius Tiberio Cæsari arcum marmoreum excitauit.

Veneris Victricis templum in eodem theatro fuisse aiunt.

De Thermis Agrippinis, Pantheone, eiusque porticu, ac Boni Euentus templo. Cap. VI.

A Pompeij arcu uersus septentrionem, thermæ Agrippinæ occurrunt harum uestigia in eo loco, qui nunc Cyambella ab incolis appellatur, conspiciuntur. Agrippinæ autem ab ipso Agrippa, qui eas ædificauit denominatæ sunt. Lege Plinium Nat. Hist.

Prope prædictas thermas templum antiquissimum, & inter urbis uetusta templa, hodie nobilissimum, ferè integrum adhuc manet, hoc, quia omnibus prope modum

modum dijs sacrum erat, Pantheona uocare placuit, hoc mundi, id est, sphaerica forma fuit. Hodie S. Mariæ Rotundæ uocant. Huius templi sæpe Plinius & alij meminere, ad quos lectorem remittimus. In huius templi pronao Augusti & Agrippæ simulachra fuere, Martis quoque, & Veneris. In Veneris simulachri auricula Cleopatæ unio prætiosus pendeat. Mineruæ item simulachrū Phidiæ opus. Hercules insuper, ad cuius simulachrū Pœni humanis uictimis singulis annis olim sacrificabant. In templum hoc multis gradibus, sicut & in cætera, ascendebatur: à ueteribus enim tēpla in sublimi extruebantur, & unico tantum aditu. Porticum huic templo Agrippa addidit, opus admiratione summa dignum, hæc à quibusdam Prothyron appellabatur. Et Porticus nihil aliud significat, quàm πρὸ τῆς θύρας ornamentum aut uestibulum. De hac quoque multa hinc inde tradidere scriptores. Hoc templum primum D. Hadrianus,

Hadrianus, postea Antonius Pius instaurarunt.

Templi Boni Euentus uestigia adhuc quadrata & oblonga perspiciuntur inter Mīneruæ, & S. Eustachij plateas. Hic deus olim colebatur ut omnia prospere feliciterq; euenirent. Simulachrum eius habitu pauperis, dextra pateram, sinistra spicam tenentis erat.

De thermis Neronianis, & Alexandrinis, & de Circo qui Agon dicitur. Cap. VII.

Post S. Eustachij ædē, inter Pantheonis et Longobardorum plateas, thermarum & fornicium Neronis uestigia cernuntur.

Prope has Alexāder alias nouas, aqua quam Alexandrinam uocant, induc̄ta, excitauit, splendidas admodum & amoenas, de quibus multa Lampridius. Iuxta has Hadriani thermas fuisse quidam existimant, & in eo loco, ubi S. Aloisij templum est collocant.

In urbis Planæ parte celeberrima uestigia

gia circi spaciosissimi, quē hodiē Agonē uocāt, cernūtur: sic dictus, quòd Agonalia, à Numa in Iani honorē instituta, in eo ad diē i x. Ianuarij celebrent, uel quòd omnis generis spectacula, quæ à Græcis agona dicuntur, in eo edere consuetudo fuerit. Hunc à Nerone uel Alexādro extructum uolunt: utpotē quorum alia quoq; ornamenta in eodē loco fuerūt: cōsueuerunt enim Principes ferē in uno loco monimenta sua ponere.

*De Neptuni templo, Terento, Ara Ditis,
ac Palude Caprea. Cap. IX.*

IN ripa Tyberis, ubi nūc S. Blasij, olim templū Neptuni stabat: id ab Hadriano restitutum. In eo tabulæ quæ naufragia picta habebant, reponebantur.

Terentus in campo Martio locus est, eò sic dictus, quòd in eo ara Ditis occulta esset, uel, quod aqua Tyberis profluētis ripas eius loci tereret: Aut quòd Euan der ex Arcadia in eum locum profectus, cum classe constitisset.

○

Illic

Illic Proserpinæ etiam aram sub terra bello Albano, ut ipsis solis cognita esset, occultaerunt.

In eodem Campo Palus Caprea quibusdam fuisse uidetur, ubi Romulus subita tempestate exorta, è medio sublatus est, De qua re Liuius.

De domo Coruina, uia Lata, & templo
Isidis. Cap. X.

ALtera urbis Planæ pars, secūdam radices Quirinalis, à foro Traiani ad portam Flaminiam producitur.

In ea parte urbis, prope Capitoliū domus Coruina ab ea gente ædificata fuit, & in hanc usq; diem uetustum nomē reseruat, Macellum namque Coruorum uulgo dicitur.

Ab ea domo ad Septa campi Martij uia Lata, antiquo nomine retēto, producitur. In eadem uia S. Mariæ templum, cognomento, in uia Lata.

In eadem uia Isidis templum olim constitutū, prope Septa ad S. Marcelli ædem fuisse

fuisse dicitur, Isis autem Aegyptiorū dea fuit. Ea quoq; Romæ cum Osiride, qui Serapis est cognominatus colebatur. A quibus Iseum & Serapeum loca publica in regione Flaminia fuerunt. In Isidis autem templo cum incestus cōmissus esset, Tiberius sacerdotes eius templi crucibus affigi, & templum euerti iussit. Fuerunt etiam alia templa huius deæ Romæ. Caracalla enim eius sacra Romam transtulit, & summa obseruatione coluit.

De arcu Camilli, templo Mineruæ, & foro Suario. Cap. XI.

DEscendenti à uia Lata, Pantheonæ uersus, arcus antiquissimus occurrit, hunc Camillo quidam, sed falso, erectum putant, nam eius tēpore arcus adhuc longo pōst tēpore in usu nō erāt, necesse est ergo alterius fuisse Imperatoris.

Mineruæ templum inter arcum hunc et Pantheonæ extruxit Cn. Pompeius, in quo omnium suorum gestorū summam breuiter complexus est, & alia in hono-

212 ROM. ANTIQ. EPIT.
rem urbis Rom. insignia in eo cōstituit,
atq; exornauit. De hoc lege Plinium.

Ad Quirinalis radices, in Columnen-
sium hortis, prope cliuū, qui nūc in mon-
tē Caballum ducit, forum Suarium olim
fuerat. Suarium autem à suis in eo ue-
nundādis dicitur. Varro namq; testis est,
ueteres loca cōstituta habuisse ubi res pe-
culiariter uenderent, & ab ijs rebus locis
ipsis quoq; nomina imposita: Sic à boui-
bus, forum Boariū, à piscibus Piscarium,
à suis Suarium, ab holeribus Holito-
rium forum uocatum, &c.

De Campo Martio, siue Tyberino. Cap. XII.

Quoniam libro primo, de campo
Martio, satis ubi fuerit declaratū
est, non erit necesse hic repetere. Verum
unde dictus sit Martius, breuiter hoc lo-
co considerādum. Dicitur est igitur Mar-
tius, quod Marti sacer esset. Nā Tarqui-
nijs regno eiectis, quicquid agrorum &
fructuum quoq; habebant, ijs qui nul-
los habebāt agros diuidebāt, unico cam-

po Martio excepto, hic quoniam Marti
dicatus fuit, ut in eo ludi fierent, & iuuen-
tus exercitaretur, fructus quoque, qui tum
forte creuerant, sacros existimabant, fas
igitur non esse putabant eos distribui, sed in
Tyberim coniecerant, undenata est in-
sula Tyberina, de qua infra, libro ulti-
mo. Hoc campo igitur, præter nativam lo-
ci pratorumque amoenitatem, ornamenta etiam,
& statuarum illustrium uirorum in eo erige-
bantur. Et ex Capitolio, cum ille locus an-
gustus nimium esse coepisset, propter or-
namentorum, quæ quotidie inferebantur,
multa ex eo in Campum Martium trans-
lata sunt. Hic campus Tyberinus dictus
ab antiquis, sicut etiam Tyberis Martius.

*De porticu, templo, columna, & Palatio Antonini Pij,
ac de Septis, siue Ouilibus. Cap. XIII.*

INter Sciarrae Pantheonisque plateas, iux-
ta S. Stephani templum in Trullio, por-
ticus cernitur, quam plerique propter eius-
dem templi propinquitatem, Antonini
Pij fuisse arbitrantur. Columna insuper

O 3 Antonini

Antonini haud procul distat. Hanc Colchis instar Traiani columnæ (de qua supra) altissimā excitauit. Inter columnam hanc, et porticū, hic Imperator Palatium quoque insigne habuisse memoratur.

Inter eandem columnam & aquā Virginem Septa Campi Martij fuisse dicitur. Erant autem Septa, loca tabulis ligneis inclusa, & undique uallata, in quibus Pop. Rom. in Magistratus creatione suffragia laturus includebatur: Eadē ob ouilium similitudinem, Ouilia ab aliis quibus sunt appellata: Hæc à Lúio iuxta uiam Fornicatam Flaminiaque ponuntur.

De monte Citatorum, Villa Publica, Templo Neptuni, & Ponte in Campo Martio. Cap. XIII.

SVrgit inter Columnā Antonianam, & S. Laurentij in Lucina ædem, tumulus, qui nunc Citorus, pro Citatorum appellatur. Nō quod mōs esset, sed quod in eum, tanquā in mōtem, Pop. Rom. Magistratibus creādis suffragia laturus conueniret. Sunt qui Acceptorium à suffra

gñs accipiendis: siue Septorum, à proximis Septis nominatum existimant. Hūc colliculū ex ruinis porticus alicuius, aut uillæ Publicæ creuisse uolunt. Fuit enim olim Villa Publica in modū Curia, domus ampla: in hāc Legati hostium, quibus neque in urbem patebat aditus, neque in Græcostasi hospitium concedebatur, recipiebantur.

Iuxta Septa, templū cum Porticu pulcherrima Neptuno exornauit M. Agrippa, ut autor est Dionysius.

Apud Citatorum collem, & Antonini columnā, pōs iuxta Septa erat, per quē citati datis suffragiis, ne laturis sese immiscerēt, et cui tulissent suffragium, significare possent, transeūtes separabantur.

De aqua Virgine, Lacu & Aede Iturnæ, ac Pietatis.

Cap. XV.

A Qua Virgo, quæ adhuc potu suas
uis antiquum nomen retinet, prope
Salarium pontem concipitur, & pro-
fundissimo ducta cuniculo, per Collati-

○ 4

nam

nam portam influens, sub Hortulorum colle attollitur: deinde arcuato opere per Martium campum deducta, multis accolis aquam in usum administrat, & Lucullanis hortis finitur.

In Martio campo etiam Iuturnæ, Turni sororis fons & lacus aqua saluberrima fuisse dicitur: & hanc Nympham à iuando Iuturnam dictam, recte affirmant, quod hæc ægrotos iuuare putaret. Locus ipse corrupto uocabulo, hodie Lotreglio appellatur. In eodem campo, ubi nunc S. Saluatoris templum est, Pietatis olim extitisse memoratur.

De arcu Domitiani, Obelisco campi Martij, & Amphitheatro Claudij Imperatoris. Cap. XVI.

Arcus triumphalis mutilatus, ornamentisque omnibus nudatus, inter S. Syluestri & Laurentij in Lucina ædes sacras, uiam amplexus Flaminiam, Domitiano Imperatori adiudicatur. Hinc, præter alia indicia, illi addicunt, quod is Imperator multos ubique arcus excitauit.

Hunc

Hunc autem arcum Tripolim uocant, ut qui à tribus ciuitatibus deuictis nomen acceperit.

Obeliscus quoque in Campo Martio quem Augustus ex Hieropoli Aegypti ciuitate Romam transtulit. Et preter insignia, & inscriptiones mirabiles quæ in eo uidebantur; Augustus quoque alia, non minori admiratione ornamenta adiecit. Sed de his legere Plinium præstat.

Claudius Imperator iuxta Septa in campo Martio amphitheatrum, statuís & columnis pulcherrime exornatū ædificauit.

De Valle Martia, Palatio, & Porticu Augusti, de Domitiani Naumachia, & Flauie gentis templo. Cap. XVII.

VAllis Martia à campo Martio nomen habet, inter Tyberim & Hortulorū collē iacet, in hac, loco cæteris depressiori, Domitiani Naumachię, ubi nauales pugnas olim cõmisit, apparēt. Hoc loco antea Augusti Naumachiã fuisse, uerisimile est, quę cū à Domitiano repur-
gata

gata esset, ab ipso postea nomen retinuit.
Lege Suetonium.

Iuxta hanc Naumachiã, Flaviã gentis templum fuisse putatur.

In hoc campo Porticũ, & Palatiũ Augusti ædificatã fuisse, probat Iulius Capitolinus.

De Augusti Mausoleo, & iuxta eum Obeliscis duobus, deq; Marcelli sepulchro. Cap. XVIII.

Augustus in ualle Martia, inter uia Flaminiã, & ripam Tyberis, iuxta S. Rochi ædem, Mausoleum sibi & omnibus Imperatoribus, toti deniq; genti suę sepulcrũ instituit. Moles hæc instar turris est, quę ad portã Populi cõstituta, et spoliata suis ornamentis cernitur: quã Marcelli sepulchrum fuisse uolunt. Mausoleum autẽ propter Mausolei regis Carriæ sepulchri similitudinem, quod ei Artemisia uxor extruxit, suum etiã cognominauit Augustus. Lege Cassiodorum, Strabonem & alios eadem de re.

Iuxta

Iuxta Augusti Mausoleum, obeliscos duos fuisse testantur ruinarum uestigia.

De Via Flaminia, Trophæis Marij, & quibusdã alijs ornamentis campi Martij in genere. Cap. XIX.

C. N. Flaminius, M. Lepidi collega, deuictis Liguribus, uiam Flaminiam strauit. Hæc à Placentia per Naruiam, Fuliginem, Nuceriam, Callium, Fortunæ fanum, Pisaurum Ariminum ducebat. Vide Liuium & Suetonium.

Inter Augusti Mausoleum, collèctis Hortulorum, trophæa Marij de Iugurtha fuerunt. Trophæa autem Varrone teste, à *σποφῆ*, uoce græca, quæ fugam significat, dicta sunt, quod hostium in fugam conuersorum occisorumque spolia & exuuiæ in stipitibus suspendi consuetudo esset. In Campo Martio, Syllæ Hirtij & Pansæ, Iulæ, Britannici, Drusi, D. Claudij, & aliorum fortium uirorum sepulchra fuerunt. Alia itè innumera ornamenta, de quibus supra quoque hoc libro,

DE TYBERINO FLV
MINE. Liber Septimus. CAP. I.

Equabatur iam ordine Ianiculum totaq; Transtyberina regio, sed quoniã hæc à reliqua urbe flumine Tyberi separatur, de eo quoq; pauca quædã dicere conuenit. Et primum quidem nominis ratio explicãda est. Tyberim igitur ^{αξ} ^τ ^{υβριος} dictum existimant. Sicut enim quũ Carthaginenses olim prælio superassent, ut eorũ ciuitas firmior esset, fossam & aquã circumdixerunt, quam in hostium contumeliam, *υβριον* uocarunt, lidem cum iuxta Romam postea castra posuissent, flumini hoc idẽ nomẽ imposuerũt, prius Albula illi nomẽ erat. Alij à Tyberi, rege Tuscorũ qui in ripis eius occisus est. Varro à Tyberi regulo Veientiũ uicino, Tyberim nomẽ accepisse existimat. In sacris Tyberinus, communi sermone Tyberis, in poësi Tybris legitur, Antiquis etiam

etiam Rumon, quasi ripas ruminans, dicebatur. Vna urbis parte Terētus, quod ripas tereret appellatus. Oritur autem in Apennino supra Arnū, tenuis primum: & anteq̃ Romā intrat, XL. annibus in se receptis, ita auctus excreuit, ut onerarię maritimęq̃ naues, in eo Romā usq̃ pertrahi possint. Hic Thusciam ab Vmbris, Sabinis, & Latinis dirimens, urbem à septentrione ingreditur, à meridie inter Hostiensem, & Portuensem, à dextris Ianiculum, à sinistris urbē relinques, prope Hostiā in mare Tyrrhenū uno ostio exoneratur. In ripa huius, tanq̃ numini sacra, nihil ædificare licebat. Aluei quoq̃ & riparum, custodes cōstituti erant. Sed de flumine hoc Plinius & alij multa memorię tradiderunt.

De Pontibus supra Tyberim extructis. Cap. II.

CVm Tyberis, ut dictū est, adeo profundus sit, ut etiā naues maximas ferat, pedibus transiri nequit, ergo pontibus instructis, urbem Trāstyberinæ regioni

gioni cōiungere necesse fuit. Primus itaque Hercules Gerione occiso, pōtem in eo loco, ubi postea Sublicius constitutus est construxit. Ante urbē cōditam etiam pons Sacer uocatus, Tyberim transibat, in quo homines deijciendo in Tyberim, Saturno sacrificabatur: Sed eo sacrificādiritu per Herculem abrogato, iussit sirpea hominum, simulachra quæ Argeos uocabantur, deijci. Post urbem conditam pontes extructi numero octo, scilicet Miluius, Aelius, Vaticanus, Ianiculensis, Cestius, Fabricius, Palatinus, & Sublicius: hos omnes præter Sublicium Totilas demolitus est.

De Ponte Miluio.

Cap. III.

Miluius pons, quem nunc Moluiū uocant, in uia Flaminia situs est, & ultra primum lapidem ab urbe distat. Hic à M. Scauro in Censura Syllanis temporibus extructus. Hunc sæpe demolitum iterumq̃ restauratum aiunt.

De ponte Aelio, nunc S. Angeli, Vaticano, siue Triūphali, ac Ianiculensi, siue Aureliano. Cap. IIII.

Pons, nunc S. Angeli, olim Aelius, ab Aelio Hadriano denominatus. Is enim pontē ipsum, & iuxtā sepulchrū, quod Hadriani Molem uocāt excitauit.

Infra hunc pons est, qui in Vaticanum montem & campum mittit, & ob id Vaticanum: alio nomine uero Triumphalem, pontē quia per ipsum triūphantes in Capitolium leti Ioui congratulatum ascenderent, cognominarunt. Huius pontis pilæ ē regione S. Spiritus hospitali, in Tyberi adhuc uidentur.

Tertius à proximo Ianiculo Ianiculensis: & à uia, uel porta Aurelia, Aurelij pons quoq; dictus est. Antoninus Pius hunc marmoreum strauit: qui ciuilibus bellis demolitus Ruptus est dictus. Hūc postea Xystus IIII, Pont. Max.

instaurauit & suum illi nomen indidit,

De

De Ponte Fabricio, & Cestio.

Cap. V.

Post Aurelium pontem stadio uno, è regione Theatri Marcelli, in medijs Tyberis fluctibus, insula surgit: hanc prius pōs Tarpeius, à rupe Tarpeia propinqua, postea Fabricius, à L. Fabricio, qui eo ponte insulam urbi coniunxit, est cognominatus. Idem pons nunc Quatuor capitū à quatuor marmoreis simulachris quadrifrontibus ad pontis aditū collocatis appellatus est. At qui eandem insulam Transtyberinæ regioni connectit, Esquilinus, siue Cestius olim, nunc pons S. Bartholomæi est uocatus.

De Insula Tyberina.

Cap. VI.

DE huius insule origine, supra in descriptione Campi Martij habuimus. Liuius, & Dionysius etiam hanc historiam copiose describunt. Habet hæc biremis formam, ubi latissima est, teli iactum non excedit: Longitudo stadia circiter duo complectitur. Hæc olim Lycaonia dicta: Aesculapio, cuius simulachrum

chrum ex Epidauro in eam aduectum, sacra est. De Aesculapio, eiusq̄ fano, lege Plinium.

Ioui item templum in ea est à C. Seruilio Duumuiro dedicatum, à L. Furio annis sex antè, bello Gallico uota. In eadem insula propter Aesculapiũ in agris ægri ponebantur. Et prope eiusdem dei templum erat nosocomion, id est, ægrorum sanandorum locus: Quòd hic deus medicinæ inuentor, cultorq̄ esset.

Fauni in eadem fanum fuit, sed propter flumen, huius uestigia uix apparēt amplius. Faunus primus dñs fana templaq̄ consecrauisse dicitur, & ob hanc causam ab eodē templa dñs sacra, fana sunt appellata. D. Iulij statua illic fuisse Cor. Tacito, & Suetonio autoribus comprobatur.

De Ponte Senatorum, siue Palatino & ponte Sublicio. Cap. VII.

INfra dictā insulā, ad teli iactum septimus pons est, qui Senatorum à Senatoribus

toribus dicitur. Hic etiam à monte Palatino propinquo, Palatinus uocatus. Hodie ab æde S. Marię uicina, S. Marię Aegyptiæ pons nominatur.

Sequitur ultimus pons Sublicius, qui etiã uetustissimus habetur, hic primũ ligneus ad Auētini radices ab Anco Martio, sine clauo ferreo, & fulturis, contignatione sola ita compactus, ut belli tempore adimi posset. Sublicius autem à sublicibus, id est, magnis trabibus dictus, Aemilius Lepidus hunc postea lapideum compegit, & ex suo nomine Aemilium donominauit. Sunt qui ex marmore stratum uelint, & inde pontẽ Marmoreum appellatum. In hoc olim pauperes à transeuntibus stipem petentes sedebãt. Ex hoc facinorosi in Tyberim etiam præcipitabantur. Hic quoq; ut alij pontes, sæpe demolitus, ab alijs atque alijs instauratus.

De Transtyberina regione, Rauenatiū, & Fortis Fortu-
 ne templo, Thermis Sauerianis, hortis Cæsaris, ac de
 aqua Alsietina, & de pratis Mutijs. Cap. VIII.

TRanstyberina regio, à monte Ianis-
 culo, qui illi plurimus imminet, pri-
 scis tēporibus nomē habuit: Rauenatiū
 etiam urbē ab antiquis nominatam repe-
 rimus, à Rauenatiū classe, qui cum Ro-
 manis auxiliū tulissent, in Ianiculo ha-
 bitandī potestas, ne aliquando ab hosti-
 bus mons occupāretur, est data. Et cum
 hæc regio à uilissimis hominibus, & for-
 didas artes exercentibus incoleretur, ni-
 hil memorabile in ea propemodū, preter
 pauca quædā, fuit. Seuerinus Thermas
 illic extruxit. Cæsar hortos & Nauma-
 chiam ibidem adornauit. Fortis Fortu-
 næ templum quoq; eadem regione Ti-
 berij tempore dedicatum.

Alsietina aqua, ex Alsietino lacu, uia
 Claudia in hortos Augusti, & Nauma-
 chiam perducta, Transtyberinæ regioni
 seruebat. Hæc aqua Augusta etiam ab

aliquibus est nominata. Vide Frontinū,
qui de aquis Romanis copiose cōscripsit.

Mutius cū se pro patria mori ultro ob-
tulisset, à Pop. Rom. regione trans Ty-
berim donatus est. Et hic locus prata Mu-
tia hac tempestate adhuc uocatur: Iuxta
Naualia Transtyberina olim Ludi pesca-
torij celebrabantur.

*De sepulchro Numæ, & Cæcilij poëtæ, Tribunali Aure-
liano, Ianiculo, & hortis Martialis. Cap. IX.*

Numæ regis sepulchrum sub Ianic-
ulo fuisse, arca eius, & libri illic
longo post tempore effossi, cōprobant.
Vide Liuium; Solinum, &c.

Tribunal Aurelianum, & Naualia in
eadem Transtyberina regionem fuisse,
ab iisdem autoribus commonstratur.

Ianiculo, Ianus, qui in eo habitauit, &
postea sub eo sepultus, nomē dedit. Hic
eandem illic ciuitatem ædificauisse fertur.
Ianiculus etiā Antipolis dictus est, ut Ro-
ma Saturnia.

Cæcilius poëta sub eodem Ianiculo se-
pultus

pultus fuisse prædicatur. Martialis horti amœnissimi in eodem Ianiculo, ut ipse libro primo testatur, fuere.

De monte & Campo Vaticano, templo Apollinis, & Martis, Naumachia, Circo, & hortis ac, de Obelisco Cæs. Cap. X.

Vaticanus mōs, & campus ipse, extra urbem in Transtyberina regione fuere, & eo loco ubi hodie est S. Petri templum, et Pontificis Palatium: Vaticanus autem dictus est, à Vaticano deo, cuius instinctu uaticinia illic edita, credit antiquitas, deum Vaticanum ideo dixere, quod penes hūc uocis humanæ initia essent, quoniam pueri simulatq; in lucem edūtur, huius dei syllabam primam statim proferunt.

Apollinis templum in Vaticano, eo loco fuisse putant, ubi hodie S. Petronillæ: & Martis, ubi S. Mariæ cognomento in Febris in uia olim Triūphali est. Gellius scribit Iulium Paulū poëtam in Vaticano hortos habuisse.

Vallis Vaticana ibidē uidetur, in hac Nero pro regendis equis spacium inclusit. Cōuenticula itē & Cauponas ibidem adornauit. Hortos quos illic Nero habuit, ad uaria Christianorū supplicia obtulit. Totumq̄ hoc spacium inclusum Circū appellauit. Naualia præterea, stagna, Naumachia illic fuere. Obeliscus quoq̄ Cæsar̄is in uia Triumphali adhuc erectus conspicitur.

*De uia Triumphali, aqua Sabbatina, sepulchro
Scipionis. Cap. XI.*

DE uia Triumphali etiā supra mentio facta est, dicta Triumphalis est, quod pompa triumphalis per eam in Capitolium procedebat, hæc ut & aliæ, silicestrata fuit. Continuabatur autem olim ad porticum posteriorem S. Celsi, & campum Floræ petebat, ab hoc templum olim Iunonis, nunc S. Angeli; hinc ad S. Georgij templum in Velabro. In Pontificalibus hortis multæ aliunde illuc translatae conspiciuntur antiquitates: ut Nilisimur

li simulachrum, & omnia animalium in eo crescentium genera. Tyberis, cum lupa, urbis cōditoribus ubera præbentem. Apollinem cum arcū & spiculis. Laocoontis statua, de qua supra. Cupidinē iuxta Venerem. Et alia multa illic in porticu & hortis apparent.

Sabbatina aqua, à Sabbatino Anguillaræ lacu Romam perducta: postea ab Hadriano aquæductu restituto, in D. Petri Basilicā ad sacerdotū usum perducta.

In Vaticano campo, nō longe ab Hadriani mole, meta, seu pyramis olim stetit sub qua Scipionis Africani sepulchrū fuisse ferunt.

De Mole Hadriani & Pratis Quintijs. Cap. XII.

Aelius Hadrianus, iuxta Aeliū pontem, è regione Mausolei Augusti, ingentem molem, pro suo sepulchro excitauit. In hoc primum ipsius, postea omnium Antoninorum cineres sunt reconditi. Hæc hodie Pontificum præsidium est. Eadem quoque Crescentij arx, à Cre-

scenio quodā duce factioso, qui eū diu tenuit denominata est. Vide Procopiū.

Prata Quintia in Campo Vaticano, à Q. Cecinnato cognominata fuerunt. Lege Plinium, Hodie Aprata nominatur. *Deijs quæ extra portam Flumentanā, & Collatinam fuere, uel nunc sunt.* Cap. XIII.

Flaminia uia primum extra portam Flumētanam occurrit. Hæc, ut antè quoque demonstratum, à Cn. Flaminio Ariminum usq; perducta. Hæc silice intra urbem, extra urbem glarea strauit. Sic omnes quæ Romæ sunt uie, munitæ dicuntur. In hac uia Augustus pontes quatuor extruxit, quarum uestigia hodie uix apparent. Ad hæc Cæsar uillā, quam ad Gallinas uocabat habuit. Rationem nominis tradit Liuius. Viæ Flaminie iuncta fuit Claudia, in qua Ouidij horati extiterunt.

Aemilia uia, à Lepido Flaminij collega constrata, ab Aemilia regione, Bononiam usq; ducit. Aemiliae autem uie due fuisse

fuisse perhibetur, una quæ Flami-
niâ exci-
piebat: altera quam Scaurus strauit, quæ
per Pisas & Lunâ in Sabatios ducebat.
Tyberina item uia fuit, & Cassia, extra
portam nunc Viridariam, quæ Sutrium,
Vetrellam, Viterbium que in Vulsinen-
sem mittebat.

Clitellæ loca quædam sunt in uia Flami-
nia, parum decliua deuexa cæp.

Extra Collatinam portã, uia eiusdem
nominis est.

*De ijs quæ extra portam Collinam fuisse
traduntur. Cap. XIII.*

Via Collinæ portæ Salaria uocatur,
Sabini enim salem in urbem per eam
inferebant. In ea Salaris pons fuit. Du-
cit autem Salaria in Sabinos: Excipitur
uero à Numentana. In Salaria Veneris
Erycinæ templum à Fabio Dictatore uo-
tum, dedicatum uero à L. Portio. Ibidem
Veneris Verticordiæ simulachrum erat,
sic dictum quod hominum à libidine uer-
teret animos. Honoris item templum

& ara in ea: & Licinij Augusti tonforis sepulchrum.

Deijs quae extra Nomentanam portam, & Interaggeres fuere, uel hodie sunt. Cap. XV.

EXtra Numentanam uia, nominis eiusdem incipit: hac itur Numetum. Eadem Ficulnensis, à figlinis in eo loco constitutis sic appellabatur. Næniæ quæ cātu flebili, funeribus interesse solēt, extra portam hanc templum habuisse dicuntur. Ita alijs dijs immitibus, qui humano generi nocere creduntur, templa, sed extra portam, ut minus noceant, constituerunt, ut Febrī, Marti Ultorī, Nemeli, &c. In Numētana uia, circa templū S. Agnetis, Bacchi uetustissimum templum apparet. In eadem Numentanus pons est, è Narsete eunucho extructus. Inter hanc & Salariam Suburbanū Neronis liberti fuit, in quo Nero mortē sibi consciuit.

Extra Interaggeres portam Castrum Custodiæ est, ubi milites Dioclitiani in statione fuerant. Illic Viuarium quoque,
nunc

nūc Viuariolum uocatum cernitur, ubi
uariæ bestia, ad uoluptatē potius, quā
usum nutriebantur.

*De ijs quæ extra portam Esquilinā, Næuiam, Cœlimon
tanam, & Gabiusam; fuere, uel sunt. Cap. XVI.*

A Porta Tiburtina, uia eodem nomi
ne procedit, quæ Tibur ducit. In ea
pons Mameus est, uulgo Mamolo uoca
tur, nomen ab Alexātri matre, que eum
restaurauit, habet. Isthic & Puticolæ, à pu
teorum multitudine nominatæ sunt. Lu
canus quoq; pons, extra eādē portam
Anienem trāsit. Anio Vetus, & Nouus
extra eam portam concipiuntur.

Extra portam Esquilinā Labicana uia
est, & Prænestina. In Prænestina aqua
Appia, ab Appio Claudio in urbem du
cta initium sumit. Virgo aqua in eadem
uia militibus olim demonstrata, ex eo lo
co in urbem deducitur.

Verum de aquis Romanis uide Fron
tinum, hic cuiusq; ortum, aquæductum
finem ac usum pulcherrime describit.

A porta

A porta Cœlimontana incipit uia Cœpana: quæ Latinæ iungitur. Inter Cœlimontanam & Latinam, Gabiusa porta constituta est, & ab hac uia olim Gabiusa exibat, & hæc Gabios ducebat, hi ad Prænestinam uiam habitant.

*De ijs quæ extra portam Latinam & Capenam
fuere uel sunt.* Cap. XVII.

LAtinæ uia Latina porta & nomen & principium dedit. Hæc per Leucanum, nunc Valmontanum à Latinos producitur. In hac Fortunæ muliebris templum olim stetit, & eiusdem deæ simulacrum. De hoc Val. Maximus. In eadem uia Tepula aqua cōcipitur. A porta Appia, uia eiusdem nominis egreditur, & ab Appio Claudio Capuam usque strata, Consule Strabonem,

Ad Capenam portam Martis Bellatoris, uel Gradiui templum fuit, & in eo Martis ancile. Iuxta idem templum lapis Manalis, qui in ciuitatem per siccitatem alatus, statim pluuia exorta, unde Manalis

lis appellatus fuit. In uia Capena Deæ
Bonæ sacrariū stetit: apud hoc Clodium,
& M. Papyrium interfectos affirmant,
Iuxta Capenam portam ara Apollinis,
Spei, Mineræ, Honoris, templa fuisse
aiunt. Tempestatis item ædem à Marcel
lo conditam. Ridiculi quoq; templū ibi-
dem constituerunt. Cū enim Annibal in
ea parte castra posuisset, irrisus illususq;
discedere coactus est. In Appia uia pons
Valentinus fuit, à Valente Imperatore
extructus. In eadem prope Masicū mon-
tem Sinuessæ est. Hæc uia sepulchra insi-
gnia habuit, ut Calatini, Scipionum, Ser-
uiliorum, Metellorum, Tulliorū, Ennī,
Pompeij, Horationum, aliorumq;. In ea
parte etiam campus, ubi Horatij depu-
gnarūt, cernit, & in eo aqua & fons Mer-
curio sacer erat: ad hūc cum Pop. Rom.
accessisset, primus quisq; in eam lauri ra-
mum intingens, proximos ea spargebat.
Mercuriū inuocās, ut aspersis peccata,
præsertim periuria delerētur. Lucus etiā
Egeriæ

Egeriæ extra hanc portam fuit. Via Laurentina in Appiã incidebat, in qua S. Sebastianus, in eo loco, ubi Termino deo, Terminalia festa celebrarunt, passus fuisse dicitur.

*De ijs quæ extra portam Hostiensem, et reliquas
in genere. Cap. XVIII.*

AB Hostiensi porta incipit uia Hostiensis, quæ Hostiã ab Anco condita ducit. Hæc olim Tergeminorũ porta dicta, extra hanc Emporiũ à Liuiõ ponitur.

In Trãstyberina regione portę tres fuerunt, Portuensis, Aurelia, & Fontinalis. A Portuensi, uia eodem nomine incipit, & ad Hostiensem portum ducit. Illic Portunni, portuum deo ædes sacra constituta. In qua Portunnalia festa in eius honorem celebrabantur. Ab Aurelia porta, uia Aurelia orditur, quæ per Thusciam maritima Pisas ducit. Eadem à Traiano, qui eam restituit, Traiana est uocata. In hac Galbæ Imperatoris horti fuerunt, & in ijs eiusdem sepulchrum.

FINIS.

PVB VICTORIS DE
VRBIS ROMAE REGIONIBVS
& Locis libellus.

REGIO PRIMA,
 Porta Capena.

ICVS &
 Aedis Ca-
 mœnarū.
 Vicus Dru-

fianus

Vicus Sulpiti Vltorio-
 ris.

Vicus Sulpiti citerioris.

Vicus Fortunæ Obse-
 quentis.

Vicus puluerarius.

Vicus Honoris & Vir-
 tutis.

Vicus Trium ararum.

Vicus Fabriti.

Aedis Martis.

Aedis Mineruæ.

Aedis Tempestatis.

Area Appollinis.

Area Spei.

Area Galli, siue Thalli,
 siue Gallia.

Area Pinaria.

Area Carsuræ.

Lacus Promethei.

Lacus Vispsani uel Ve-
 spasiani.

Balineum Torquati.

Balineum Vectij Bolo-
 ni.

Balineum Mamertini.

Balineum Abascantia-
 ni.

Balineum Antiochia-
 ni.

Thermæ Seuerianæ.

Thermæ Cōmodianæ.

Arcus diui Veri Parthi-
 ci.

Arcus diui Traiani.

Arcus Drusi.

Mutatorium Cæsaris.

Almo fluuius

Vici. 9

Aediculæ. 10

Vicomagistri. 36

Curatores. 2

Des

Denunciatores.2	Spolium Samarium
Insulæ.4.Mil.250	Ludus matutinus
Domus.120	Ludus gallicus
Horrea.13	Cohortēs quinq; uigi-
Balineæ priuatæ.82	lum
Lacus.83	Vici.7
Pistrina.20	Aediculæ.8
Regio in ambitu conti-	Vicomagistri.28
net pedes.12.Mil.222	Curatores.2
REGIO SECVNDA,	Denunciatores.2
<i>Cæli Montium.</i>	Insulæ.3.Mil.
T EMPLUM Claudij	Domus.133
Macellū magnum	Horrea.23
Campus martialis	Balineæ priuatæ.20
Lupariæ	Pistrina.12
Antrum Cyclopis	Regio in ambitu conti-
Castra peregrina	net pedes.12.Mil.200.
Caput Aphricæ	REGIO TERTIA,
Arbor sancta	<i>Isis et Serapis.</i>
Domus Philippi	M ONETA Amphitheatrum quod capit
Domus Vectiliana	loci.87. Mil.
Regia Tulli Hostilij tē-	Ludus magnus
plumq; quod is in cu-	Ludus Dacicus
riam redegit ordini à	Domus Brytiana
se aucto, id est, patri-	Samium coragium
bis minorū gentium	Prætura præsentissima
Mansiones Albanæ	Thermæ Titi Cæsa. Au-
Mica aurea	gu.
Armamentarium	

Thermæ

Thermę Traiani Cęsa.	Templum Telluris
Augusti	Via Sacra
Thermę Philippi Cęsa.	Basilica Constantini
Augusti	Basilica Pauli Aemilię
Lacus pastoris	Sacri portus
Schola quęstorum	Forum Transitorium
Schola Capulorum	Balneum Daphnidis
Porticus Liuia	Porticus Afidata
Castra Misenatum	Area Vulcani cum Vul-
Suburra	canali, ubi lotos à Ro-
Vici.8	mulo facta, in qua
Aediculę.8	Area sanguine per bia-
Vicomagistri.24	dum pluit
Curatores.2	Buccina aurea, uel Buc-
Denunciatores.2	cinum aureum
Insulę.2757	Apollo sandalarius
Domus.160	Horrea Cartharea uel
Horrea.18	Tastaria uel Testaria
Balneę priuatę.80	Sororium tigillum
Lacus.65	Colossus altus 102. &
Pistrina.12	semis, habens in capi-
Regio in ambitu conti-	ter radios 7. singuli pe-
ner pedes.12450	dum 22. & semis
REGIO QVARTA,	Mera sudans
Templum pacis.	Carinę
TEMplum Remi	Domus Pompeię
Templum Veneris	Anita Ciceronum Do-
Templum Faustinę	mus
	Vici.8
	Q Aediculę.8

Aediculae. 8	Cāpus Exquilinus & Lucus
Vicomagistri. 32	Cāpus Viminalis sub Aggere
Curatores. 2	Lucus Petelinus
Denunciatores. 2	Templum Iunonis Lucinae
Insulae. 2757	Iugus fagutalis
Domus. 138	Domus Aglij iur e con- sulti Q. Catuli, & M. Crafsi
Horrea. 8	Ara Iouis Viminei
Balinea priuatae. 75	Minerua medica
Lacus. 78	Isis patricia
Pistrina. 12	Lauacrum Agrippinae
Regio in ambitu conti- net pedes. 13. Mil.	Thermae Olympiadis
REGIO QVINTA, Exquilina cum turri & coll: Viminali.	Vici. 15
Lacus Promethei	Aediculae totidem
Macellum Liuiani	Vicomagistri. 60
Nymphaeum diui Alex- andri	Curatores. 2
Cohortes 7 uigilum	Denunciatores. 2
Aedis Veneris Erycinae ad portam Collinam	Insulae. 3850
Horti Planciani, uel Plautiani	Domus. 180
Horti Mæcenatis	Lacus. 79
Regia Serui Tulli	Horrea. 23
Hercules Sullanus	Balinea priuatae. 75
Amphitheatrū castrēse	Pistrina. 12
	Regio in ambitu conti- net pedes. 15900
	Regio

REGIO SEXTA,
Alta semita.

Vicus Bellonæ
 Vicus Mamuri
 Templum Salutis in
 colle Quirinale.
 Templum Serapæum
 Templum Apollinis,
 & Clatræ
 Templū Florę, & Cir-
 cus
 Floralia
 Capitolium Vetus
 Diuus Fidius in Colle
 Forum Sallusti
 Fortiua Publica in Col-
 le
 Statua Mamuri plum-
 bea
 Templum Quirini
 Domus Attici
 Malū Punicū ad quod
 Domitianus, DD.
 Templum gentis Fla-
 uie & erat domus sua
 Horti Sallustiani
 Senatulum mulierum
 Therme Dioclitianę

Therme Constantinia
 ne
 Balinea Pauli
 Decem Taberne
 Ad Gallinas Albas
 Area Calidij
 Cohortes 3. uigilum
 Vici. 12
 Aedicule. 16
 Vicomagistri. 48
 Curatores. 2
 Denunciatores. 2
 Insule. 3505
 Domus. 145
 Horrea. 18
 Balineę priuatę 78
 Lacus. 76
 Pistrina. 12
 Regio in' ambitu conti-
 net pedes. 15. Mil. 600

REGIO SEPTIMA,
Via Lata.

Lacus Ganymedis
 Cohortes 7. uigila-
 lum, aliter primorum
 uigilum
 Arcus nouus
 Nymphęum Iouis
 Q. 2 Aedi

Aedicula Capraria	Regio in ambitu conti net pedes. 12700
Campus Agrippæ	
Templum Solis	REGIO OCTAVA,
Castra Gentiana, aliter Gipsiana	Forum Romanum.
Porticus Constantini	R ostra populi Ro- mani
Templum nouū Spei	Aedis Victoriæ, cū alia ædicula Victoriæ uirgi nis dd. à Portio Cato- ne
Templum nouum For- tunæ	Templum Iulij Cæsaris in foro
Templum nouū Qui- rini	Victoriæ aureæ statua in tēp. Iouis Opt. Max.
Sacellum Genij Sangi	Ficus Ruminalis & Lu- percal uirginis
Equi ænei tiridatis	Columna cum statua M. Ludij
Forum Suarium	Græcostasis
Forum Archemorium	Aedis Opis & Saturni in uico Iugario
Horti Argiani	Miliarium aureum
Pila Tyburtina	Senatulum aureum
Ad mansuetos	Pila oratia, ubi trophæa locata nuncupantur
Lapis pertusus	Curia
Vici. 10	Templum Castorū ad lacum Iuturnæ
Vicomagistri. 40	Templum
Curatores. 2	
Denunciatores. 2	
Insulæ. 3385	
Domus. 120	
Horrea. 25	
Pistrina. 16	
Balineæ priuatæ. 75	
Lacus. 76	

Templum Concordiæ	pra Gracoſtaſim
Equus æneus Domitia-	Lacus Curtius
ni	Baſilica argentaria
Atrium Mineræ	Vmbilicus urbis Romæ
Ludus Aemilius	Templum Titi & Ve-
Iulia porticus	ſpaſiani
Arcus Fabianus	Baſilica Pauli cū phry-
Puteal Libonis	gijs columnis
Iani duo celebris merca-	Ficus Ruminalis in Co-
torum locus	mitio ubi & Lupercal
Regia Numæ	Aedis Veïouis inter Ar-
Templum Veſtæ	cem & Capitolium pro-
Templum deum Pena-	pe Aſylum
tium	Vicus Ligurum
Templum Romuli	Apollo translatus ex A-
Templum Iani	pollonia à Lucullo 30.
Forum Cæſaris	cubitum
Stationes municipio-	Delubrum Mineræ
rum	Aedicula Iuuentæ
Forum Auguſti cum	Porta Carmentalis uer-
æde Martis Vltoris	ſus circū Flaminium
Forum Traiani cū tem-	Templum Carmentæ
plo & equo æneo &	Capitolium ubi omniū
colūna Cochlide quæ	deorum ſimulachra ce-
eſt alta pedes 128. ha-	lebrantur
betæq; intus gradus 185	Curia Calabra, ubi pō-
fenestellas 45	tifex minor dies pro-
Cohortes ſex uigilum	nunciabat
Aedicula Cōcordiæ ſu-	Templum Iouis Opti-

mi Maximi	à Tullo Hostilio ædifi-
Aedis Iouis Tonantis ab	catus media urbe
Agu. DD. in cliuo Ca-	Porticus margaritaria
pitolino	Ludi literarij
Signum Iouis impera-	Vicus unguentarius
toris. A prænestæ deue-	Aedis Vortumni in uia
ctum	co Thusco
Asylum	Elephantus herbarius
Templum uetus Miner	Vici. 12
uæ	Aediculæ totidem
Horrea germanica	Vicomagistri. 48
Horrea Agrippina	Curatores. 2
Aqua cernens quatuor	Denunciatores. 2
Scauros	Insulæ. 3880
Forum Boarium	Domus. 150
Sacellum Pudicitie pa-	Balineæ priuatæ. 66
tricie	Horrea. 18
Aedes Herculis Victo-	Lacus. 120
ris duæ, altera ad portã	Pistrina. 20
Trigeminã, altera in	Regio in ambitu conti-
foro Boario cognomi-	net pedes. 12867
ne Rotunda & parua	REGIO NONA
Forum Piscarium	Circus Flaminius.
Aedis Manuæ	
Vicus Iugarius, idẽ &	STAbula 4. factio-
Thurarius, ubi sunt	num
aræ Opis & Cereis cū	Aedis antiqua Apollia-
signo Vortumni	nis cum lauacro
Carcer imminens foro	Aedis Herculi magno
	custodi

custodi Circi Flamini	Septa trigaria
Porticus Philippi	Equiria
Aedis Vulcani in circo	Horti Lucullani
Flaminio	Fons Scipionum
Mimitia uerus	Sepulchrū Augustorū
Mimitia frumentaria	Ciconiæ nixę
Porticus corinthia. CN.	Pantheon
Octauij, quæ prima	Theatrum Pompei
duplex fuit	Basilica Macidij
Crypta Balbi	Basilica Martiani
Theatrum Balbi. Ca-	Templum diui Anto-
pit loca . 30245	nij cum Cochlide co-
Cæsar dedicauit & apu-	lumna quæ est alta pe-
pellatur à Vicinitate	des. 175. habet
Iupiter Pompeianus	Inus gradus 206. & fe-
Theatrū Marcelli. Ca-	nestellas. 56
pit loca . 30000 . ubi	Thermæ Hadriani
erat aliud templum sa-	Thermæ Neronianæ
ni	quæ postea Alexandri
Delubrum . CN . Do-	Thermæ Agrippæ (nę
mitij	Templū Boni euentus
Carcer. 160. uirūm	Aedis Bellonæ uersus
Templū Bruti Callaici	portam Carmētalem,
Villa publica, ubi pri-	ante hanc ædem co-
imum populi cęsus est	lumna index belli inse-
actus in cępo Martio	rendi
Campus Martis	Porticus Argonauta-
Aedis Iurnę ad aquã	rum
Virgineam	Meleagricum

Isæum	Aedis Iouis Statoris ^s
Serapeum	Casa Romuli
Mineruium	Prata Bacchi, ubi fuerunt edes Vitruuij Fundani
Minerua Chalcidica	
Insula Phelidij, Siue Phelidis	Ara Febris
Vici.30	Templum Fidei
Aediculæ totidem	Aedis matris deũ, huic fuit conterminum de lubrum Sospitę Iunonis
Vicomagistri.220	
Curatores.2	
Denunciatores.2	
Insulę.3788	Domus Ceioniorum
Domus.140	Suelia
Balinea priuatę.63	Iouis cœnatio
Horrea.22	Aedis Apollinis ubi lyc chni pendebant instar arboris mala ferentis
Pistrina.20	Aedis deę Viriplacę in Palatio
Regio in ambitu habet pedes.30500	Bibliothecę
REGIO DECIMA	Aedis Rhamnusię
Palatium.	Penthapylon Iouis ara bitratoris
Vicus Padi	Domus Augustana
Vicus Curtarum	Domus Tyberiana
Vicus Fortunę respicię entis	Sedes imperij Romani
Vicus salutaris	Auguratorium
Vicus Apollinis	Ad mammęam, hoc est Dieta
Vicus cliuusęq; diei Roma quadrata	

Mammęę

Mammæe	REGIO VNDECIMA,
Ara palatina	<i>Circus Maximus.</i>
Aedis Iouis Victoris	
Domus Dionysij	C IRCUS Maximus
Domus Q. Catuli	qui capit loca. 385.
Domus Ciceronis	Mil. 12. portæ
Aedis Dijouis	Templum Mercurij
Velia	Aedis Ditis patris
Curia Vetus	Aedis Cereris
Fortuna Respiciens	Aedis Veneris opus Fa-
Septizonium Scueri	bij Gurgitis
Victoria Germanicia=	Aedis Portūni ad pon-
na	tem Aemilij, olim Su-
Lupercal	blici
Vici. 6	Porta Trigemina
Aediculæ totidem	Salinæ
Vicomagistri. 24	Apollo Cœlis pex
Curatores. 2	Aedis Portumni
Denunciatores. 2	Hercules Oliuarius
Insulæ. 2 644	Ara Maxima
Domus. 88	Templum Castoris
Lacus. 80	Aedis Cereris
Horrea. 48	Aedis Pompeij
Pistrina. 20	Obelisci duo, iacet al-
Balinx priuatæ. 15	ter, alter erectus
Regio in ambitu habet	Aedis Murciae
pedes. 12 600	Aedis Cōsi subterranea
	Forum Holitorium in
Regio	eo columna est Lactæ
	Q 5. ria ad

ria ad quam infantes lacte alendos deferunt	Vicus laci tecti
Aedis Pieratis in foro Holitorio	Vicus fortunæ Māmose
Aedis Iunonis Matutæ Velabrum maius	Vicus Colapeti pasto- ris
Vici.8	Vicus portæ Raduscæ lanæ
Aediculæ totidem	Vicus portæ Neuiæ
Vicomagistri.32	Vicus Victoris
Curatores.2	Horti Asiniani
Denunciatores.2	Area radicularia
Insulæ 1600.	Caput uix nouæ
Domus.89	Fortuna Mammosa
Balineę priuatæ.15	Isis Antenodoria
Horrea.16	Aedis bonæ deæ subsæ- xanæ
Lacus.60	Signum delphini
Pistrina.12	Thermæ Antoninianę
Regio in ambitu conti- net pedes.11500	Septem domus Partho- rum
REGIO DVODECIMA, <i>Piscina Publi.</i>	Campus lanatarius
Vicus Veneris almæ	Domus Chilonis
Vicus piscinæ pu- blicæ	Cohortes 3. uigilum
Vicus Dianæ	Domus Cornificij
Vicus Ceios	Priuata Hadriani
Vicus Triari	Vici.12
Vicus aquæ salientis	Aediculæ totidem
	Vicomagistri.48
	Curatores.2
	Denunciatores.2

Insulæ.2486	ubi erat Vortumnus
Domus.114	Vicus fortunæ dubiæ
Baliniæ priuatę.44	Armiluferum
Lacus.80	Templū lunę in Auentino
Horrea.26	Templum commune
Pistrina.20	Dianæ
Regio in ambitu habet pedes.12000	Thermæ Variantę
	Templum Libertatis
	Doliolum
	Aedis Bonæ deæ in Auentino
	Priuata Traiani
Vicus Fidiij	Remuria
Vicus frumentarius	Atrium Libertatis in Auentino
Vicus trium uiarum	Mappa aurea
Vicus Cefeti	Platanon
Vicus Valeri.	Horrea Aniceti
Vicus Laci miliarij	Scalæ Gemoniæ
Vicus fortunati	Porticus Fabaria
Vicus capitis canteri	Schola Casij
Vicus trium alitum	Templum Iunonis reginæ à Camillo. d d. Veijs capris
Vicus nouus	Forum pistorium
Vicus Loreti minoris	Vici 17
Vicus armilustri	Aediculę totidem
Aedis Consi	Vicomagla
Vicus columnæ lignę	
Minerua in Auentino	
Vicus Materiarius	
Vicus mundicici	
Vicus Loreti maioris	

Vicomagistri.74	Vicus Simi Publici
Curatores.2	Vicus Patratilli
Denunciatores.2	Vicus Laci restituti
Insulæ.2488	Vicus Saufei
Domus.103	Vicus Sergi
Balinea priuatæ.64	Vicus Ploti
Lacus.78	Vicus Viberini
Horrea.26	Gaianium
Pistrina.20	In insula Aedis Iouis,
Regio in ambitu habet	& Aesculapij &
pedes.16200	Aedis Fauni
REGIO XIII,	Naumachia
<i>Transtiberim.</i>	Cornisce
Vicus Censorij	Vaticanius
Vicus Gemini	Hortus Domitij
Vicus Rostrati	Ianiculum
Vicus Longi aquilæ	Mamæ sacellum
Vicus statuæ siccianæ	Balineum Ampelidis
Vicus quadrati (ris	Balineum Priscillianæ
Vicus Raciliani maio-	Statua Valeriana
Vicus Raciliani mino-	Statua Sicciana
Vicus ianiculensis (ris	Sepulchrum Numæ
Vicus Bractætanus	Cohortes.7. uigilum
Vicus larum ruralium	Caput Gorgonis
Vicus statuæ Valerianæ	Templū fortis fortunæ
Vicus Salutaris	Area Septimiana
Vicus Pauli	Ianus Septimianus
Vicus Sex. Lucei	Hercules cubans
	Campus Bruttanus
	Campus

Campus Codetanus	Insulæ.4405
Horri Getæ	Domus.150
Castra Lecticariorum	Balineę priuata.86
Vici.22	Lacus.180
Aediculæ totidem	Horrea.22
Vicomagistri.88	Pistrina.22
Curatores.2	Regio in ambitu habet
Denunciatores.2	pedes.33488

SENATVLA TRIA.

Vnum inter Capitolium & forū ubi magistratus cum senioribus deliberāt: alterum ad portam Capenā: tertiu citra ædem Bellonę in circo Flaminio, ubi dabat senatus legatis quos in urbem admittere nolebant: quartū senatulū matronarū in Quirinale Antoninus pius Bassiani filius fecit.

BIBLIOTHECAE.

Vndetriginta publicæ, ex ijs præcipuæ duę Palatina & Vlpia.

OBELISCI MAGNI SEX.

Duo in circo Maximo, maior est pedum.132. Minor pedum.88. & semis. unus in Vaticano pedum 72. unus in cāpo Martio pedum 72. duo in Mausoleo Augusti pares singuli ped.42. & semis.

OBELISCI PARVI.

XLII in plerisq; sunt notæ Aegyptiorum.

PONTES VIII.

Moluius, Aelius, Vaticanus, Ianiculensis, Fabricius, Cestius, Palatinus, Aemilius, qui ante Sublicius.

Campi

C A M P I VIII.

Viminalis, Exquilinus, Agrippæ, Martius, Co
detæus, Bructanus, Lanatarius, Pecuarius: Vnus
ultra Tyberim cæpus Vaticanus extra numerum.

F O R A XVII.

Romanum quod dicitur Magnum, Cæsaris,
Augusti, Boarium, Transitorium, Holitorium,
Pistorium, Traiani, Aeneobarbi, Suariû, Archez
morium, Diocletiani, Gallorum, Rusticorum,
Cupedinis, Piscarium, Sallusti.

BASILICAE XI.

Vlpia, Pauli, Vestim. Neptûnij, Macidiij, Mara
tiana, Vastellaria, Floselli, Sicimini, Constantia
niana, Basilica Portia à Portio Catone facta.

THERMAE XII.

Traiani, Titi, Agrippæ, Syriacæ, Commodia
næ, Seuerianæ, Antonianæ, Alexandrinæ, quæ
Neronianæ, Dioclitianæ, Decianæ, Constantia
nianæ, Septimianæ.

I A N I.

Per omnes regiones incrustati & adornati si
gnis duo præcipui ad arcum Fabianum superior
inferiorq̃.

A Q V A E XX.

Appia, Martia, Virgo, Claudia, Herculanea,
Tepula, Damnata, Traiana, Annia, Halsia, siue
Halsientena quæ Augusta, Carulea, Iulia, Alger
niana, Ciminia, Sabbatina, Aurelia, Septimiana,
Seueriana,

Seueriana, Antoniana, Alexandrina.

V I A E XXIX.

Appia, Latina, Labicana, Campana, Prænestina, Tiburtina, Collatina, Nomentana, quæ Figulensis, Salaria, Flaminia, Aemilia, Claudia, Valeria, Ostiensis, Laurentina, Ardeatina, Setina, Quinta, Gallicana, Triumphalis, Patinaria, Ciminia, Cornelia, Tiberina, Aurelia, Cassia, Portuensis, Gallia, Laticulësis, Capitolia 2. uetus & nouum, Amphitheatra 2. Colossi 2. Columnæ Cochlides 2. Macella 2. theatra 3. ludi 5. naumachia. 5.

NYMPHAEA. XI.

Equi ænei inaurati, 24. equi eburnei 49. tabulæ, signa sine numero: Arcus marmorei, 36. lupanaria, 45. latrinæ publicæ, 144. cohortes prætoriarum, 10. cohortes urbanæ, 4. cohortes uig. 6. excubitoria, 14. uexilla, 2. cõmunia, castra peregrina, castra Misenatum, castra tabellariorũ, castra lecti cariorum, castra uictimariorum, castra Salgamariorum, castra Salicariorum, castra equitum singulorum. 2. Mensæ oleariæ, 24000.

BASILEAE, PER THOMAM

PLATTERVM, ANNO M. D. XXXVIII.

Mense Martio.

